

sertim *Auth. Res qua*, C. *commun. de legat.* ut locum habeat, proque dote, vel redemptione filii, qui ad paupertatem, vel captivitatem, ex culpa, † delictoque pervenit suo, si culpa ad casum non fuit præordinata, res fideicommissio aut restitutioni subjectæ alienari possint, cum *Alexand. Fulgos.* & alijs ibi relatis, quam contra communem veriore reputat, Adversus quam tamen multis medijs tenet (*Pinelli*, & sequacium impugnando sententiam) *Jacob. Menoch. ubi supra*, ex n. 42. cum multis seqq. ei, qui ob culpam, vel delictum suum in paupertatem incidit, in modum solum eleemosynæ, auxiliique gratuiti succurrendum contendens; non verò indigentiam hanc justam æquamque ut liberè, & absolutè bona alioquin inalienabilia possint alienari, præbere causam; argumentis motus *Socini in l. Marcellus, §. Res qua, D. ad Tribelli.*

18 Primum est, quòd sicut filius fideicommissio gravatus alienare non potest contrahendo, † (ex *tex. in l. ultim. & in Auth. Res qua, C. commun. de legat.*) ita nec delinquendo, *l. Imperator, D. de fideicommiss. libert.* nec actum agere per quem ad alienationem deveniatur, ex pluribus juribus, & auctoritatibus ibi adductis. Cui tamen (pro sententia nostra) responderi potest, inter utrumque casum differentia constituendo. Nam qui contrahit, id agit ut alienet (in terminis præsentis inspectionis loquor.) Qui verò delinquit, vel culpa sua ad paupertatem, vel necessitatem devenit (si ad eam præordinata non sit) non id ut alienet agit principaliter quidem, imò nec indirectè, etsi postmodum huic jus necessitati succurrat. Unde, apertè prima *Socini*, ac *Menochii* destituitur fundamento ratio.

Aliud & secundum *Socini* adducit argumentum *Menoch. ibid. n. 46. vers. Secundò inquit*, quod tanquam invalidum ac non concludens impugnat, rejicitque *idem ipse Menoch.*

19 Tertium argumentum *Socini* assignat *Menoch. n. 47.* Delinquentem debere privilegium † sibi indultum perdere; *tex. in l. Sed si ex parte, 4. §. Quamquam, D. quod cum eo, l. Relegatorum, 7. in fin. D. de interd. & releg. l. Auxilium, 38. §. In delictis. D. de minor. Ergo*, si ille, qui privilegium habet, ex delicto illud amittit: à fortiori, ex eo privilegio quod non habet, acquirere non poterit. Cui respondet *Fulgos.* (sententiam approbat *Alex. in d. l. Quamvis, n. 11. vers. Non obstat, D. solut. matr. eique assentit Jas. in d. Auth. Res qua, n. 21.*) Prædictam regulam, quando culpa est ad casum præordinata, non alias procedere.

Aliter prætereà responderi potest. Tunc forsan privilegium ob delictum amitti, nec prodesse, cum remissio delicti, aut pœnæ infligendæ prætenditur, quæ delictum ipsum directè, & immediatè respicit, ut in proximis relatis, juribus: secùs ubi de delicti remissione non agitur, sed ut necessitari ad casum non præordinatæ succurratur, ut in casu nostro, in quo sive ex delicto ad paupertatem, vel necessitatem quis devenerit, poterit fieri alienatio, cum nec pœnæ remissio inde proveniat, nec hujusmodi auxilium delictum respiciat, fortiusque si ex culpa solum, ut quia substantiam suam prodigaliter, necessitatis futuræ immemor profudit, cui nec pœna aliqua nominatim ob id inflicta non est, neque imponitur, ex *text. in l. Etiam, 19. §. 1. D. solut. matrimon.* In hujusque rei confirmationem latius *infra n. 33.*

20 Ex quibus alteri etiam *Menochii* objectioni *ubi supra, n. 50. ex text. in l. Bona fides, 31. D. depositi* (ibi: *Nam malè meritis publicè, ut exemplo alijs ad deterrenda maleficia sit, etiam egestate labore debet*) fit satis: Quia ibi, quando quis in pœnam † delictis bonis nominatim privatur agitur, quo casu ea Fisco deferenda, delinquentemque egestate laborare debe-

re, rectè censet *Consultus*, eamque pœnam ibi fuisse impositam, ex ejus serie constat, ibi: *Is deportatus est, bona ejus publicata sunt.* Aliter atque, ubi bonorum aut non fieret expressa condemnatio; aut in delicti, damnationisque necessariam consequentiam non veniret; in casu veluti nostro, in quo ob bonorum consumptionem pœna non imponitur, nec si ob aliquod delictum ad egestatem perveniatur, auxilio paupertati concessio locus non erit. Sequetur enim alioquin, multiplici pœna, præter pœnam ipsi delicto impositam, quem puniendum, adderetur. que afflictio, quod esse non debet, ut juribus vulgaris.

Nec prætereà obstat, imputandum esse ei, qui se suo facto in necessitate posuit, juxta jura in principio adducta, & per *Menoch. d. loco, n. 50. versic. Sextò.* Quia in eis, † qui se in necessitate posuit, ut se obligationi adstringeret, tractavit, idque directè intendit; diversum in eo, qui non ex conventionem aliqua expressa directè, nec etiam indirectè id egit, licet delicto suo, vel culpa (ad casum non ordinata) devenerit, ut in solutione primi diximus argumenti.

21 Non etiam septimum adductum à *Menochio supra, n. 52. & 53.* obstat, Quòd nempè, necessitas illa dicatur, quæ principium habet necessarium, † ac ideò eum, qui sua culpa in paupertatem incidit; in necessitate positum verè & propriè non dici, nec necessitatem appellari. Quod licet ipse maximè urgere reputet; in rei tamen veritate leve quidem videtur. Namque si id verum esset; maximum inde sequeretur absurdum, & inconveniens. In necessitate nempè non dici constitutum eum, qui absque culpa aliqua ad paupertatem necessitatem necessitatemque devenit, veluti per negotiationem, quæ malè cessit, vel quia merces in mari fuerunt submersæ, furto subtractæ, vel alio modo perditæ, aliterve in necessitatem, & inopiam absque culpa fuerit perductus, cum a principio mercari, vehere merces, aliavè similia negotia gerere ei fuerit voluntarium; & per consequens prædictæ *Auth. res qua*, similitumque jurium (de quibus latè egimus *quest. 22.*) dispositio de non juvari: quod falsum esse, nemo ambigit, & faciunt dicta à *Nobis dicta questione 16. præcipuè n. 5. 9. & in d. quest. 22.*

22 Ad octavum *Menochii* argumentum, & rationes *n. 54. cum tribus seqq.* adductas (filio, scilicet, qui sibi pro alimentis assignatam profudit portionem, † malèque consumpsit, providere parentem non adstringi, nec post primam sibi assignatam legitimam, quam malè perdidit, aliam consequi à patre debere filium, nec in bonis fideicommissio suppositis; nec pariter filiam post primam dotem ejus culpa consumptam, aliam consequi à patre posse) ex his, quæ latè *dicta questione 16. numero 5. & sequentib.* tradidimus, responsio constat, ubi ad id necessariam ad casum præordinatam culpam esse tenerique patrem de necessariis alimentis filio, qui legitimam sibi assignatam malè consumpsit, providere; licet aliam non teneatur legitimam assignare, ostendimus.

23 *Menochii* denique objectio *ibidem numero 58.* opposita (charitativum nempè subsidium ob necessitatem in quam sua causa, † vel culpa incidit, exigere Episcopum non posse) si culpa ad casum fuisset præordinata non aliter debet intelligi.

24 Culpa enim quæ ad casum præordinata non est, nocere non solet, † *textus in l. Is qui ex stipulatu, 44. D. de actionibus & obligat. melior text. in l. Non omne, 38. D. de stat. liber. & in cap. Quia diversitatem, extra de concess. Præbend. & ibidem gloss. verb. Suspensus, Bart. Felin. & alii, quos refert idem *Menoch. supra n. 59. Petrus Barbof. in l. Si Prætor, §. Marcellus, num. 35. D. de judic. Cravet. consilio 319. num. 19. Franc. Becci. consil. 214. num. 15. Mari. Giurl.**

Giurb. *consil.* 51. *num.* 19. *in fin.* Nec culpa tantum absque huiusmodi dolo in suarum rerum administratione exigenda, vel imputanda est, *text. in dict. l. Etiam*, 19. §. 1. *D. solut. matrim.* & Nos late *d. quæst.* 16. *num.* 6. Prædictamque sententiam veram esse fatetur *idem ipse Menoch. ibi*, culpam scilicet ad casum non ordinatam damnosam non esse, aut considerabilem ex dictis iuribus; nec pariter ad commodum, vel utilitatem prodesse, ut ex ea quis commodum consequatur. Quod & nos fatemur; eius tamen negamus sequelam. Inquit enim: *Si ergo culpa sua ad commodum non prodest; sequitur, quod in hoc casu hic culposus non potest consequi facultatem alienandi, quam non habet.* Potest enim responderi culpam huiusmodi facultatem principaliter non consequi, sed paupertatem, & necessitatem cui; non culpæ (licet culpa necessitatis fuerit) fauetur, cum ad casum, ad hancque facultatem consequendam non fuerit ordinata, ad idque nec respexerit.

Item & secundo responderi poterit: quod cum culpa ad casum non præordinata nec noceat, nec considerabilis sit; in terminis inculpabilitatis, quando scilicet absque culpa paupertas, vel necessitas supervenit (ad propositum de quo agimus) remanere videmur: tuncque rem prohibitam alienari, in casibus aliis permittis alienari posse, nemo ambigit. Aliter namque iure sibi competenti, non tam ratione delicti, vel culpæ, sed necessitatis privaretur pauper, quod ad casum non præordinata efficere ex iuribus iam relatis culpa non valet; cum præsertim commod. hoc non principaliter, & directe ex culpa, delictovè, sed necessitate, & indigentia descendat.

Præterea ex eo videtur etiam Menochii sententia convinci: quia si vera esset, idem operari culpam ad casum præordinatam, quam simplicem sequeretur. Solum enim & in hoc differri unam ab alia *† vult idem ipse Menoch. n. 39. & seqq.* ut qui ob illam in necessitatem incidit, nullo iure juvetur; qui in hac, in modum solum elemosynæ, non quod ei aliqua (ut prædiximus) competat actio. Id autem etiam ei, qui in paupertatem culpa sua ad casum ordinata devenit, si necessitas exigat, concessum est, *† succurrendumque illi erit, ex tex. in ce Pasce. & c. non satis*, 86. *dist.* & observant. *Did. Covar. dict. lib. 2. var. c. 16. n. 9. v. Primum ergo*, *Corn. Benin. de paupere*, *d. q. 4. n. 94.* *Anton. Hering. de fidejussor. cap. 5. numero 109.* *Petr. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 25. numero 10. & 15.* *Jacob de Graf. in decis. casuum conscientie, cap. 96. num. 6. part. 1.*

Inanis igitur foret ab omnibus Doctoribus inter utramque culpam differentia assignata, si Menochii sententiam sequamur, quæ nullo modo admittenda, ex prædictis erit.

Stat itaque firma, & tenenda sententia, paupertatem, vel necessitatem in quam sua culpa quis ad casum non præordinatam incidit, prodesse. Quæ etiam ex *glos. in l. Athletæ*, 8. *¶. Dat. remissionem, verb. Facta*, *D. de excusat. tutor.* roboratur, inimicitiam justam excusationi tutelæ causam præbere, licet culpa *† ejus, qui excusationem præterdit, acciderit, docens.* Præbebitque similiter justam causam recusandi Judicem, testes, & similes, licet recusans causam inimicitie dederit, *† modo ad casum recusationis ordinata non sit: ad quod dictam glossam receptam à Doctoribus dicit Didac. Covar. in epitom. de matrim. part. 2. cap. 3. ¶. 5. num. 7.* plures huius sententiæ referens Doctores, eosque sequitur, *cujus ibi dicta nostram quoque sententiam firmant, & multorum, quos refert, & sequitur Petr. Surd. consil. 566. num. 13. lib. 4.* prædictam distinctionem approbans, reprobansque ac falsam dicens *Sfort. & Oddi* opinionem supra à Nobis relata, *in carceratum ex proprio delicto non restitui putantis.*

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Ex quibus solutio ad argumenta, & rationes contrarias satis deprehenditur. Primò ad jura statim in principio adducta *† in d. l. Si fidejussor. 7. ¶. Si necessaria, D. qui satisf. cog. & in l. 2. ¶. Si quis tamen, D. Si quis caut. & in l. Si dictum 56. ¶. Si compromiserò, D. de eviction.* quia in eorum specie expressa, & immediata obligatio adfuit, quæ multò potentior est, quàm necessaria non sic expressa, ut monstrant prædicta jura, præsertim *d. ¶. Si necessaria, & de ¶. Si compromiserò, & ibid notat gloss. verb. Feci.*

Ad *text.* verò in *d. cap. Ex parte*, 10. *† extra de consuet.* diversum esse illius *text.* caum respondetur; in quo solum Honorius III. duas pravas, ac abusive consuetudines improbat: Quarum prima erat, ut maritus qui casu, vel culpa bona sua amittit, vel profudit, ad libitum dotalia bona possit alienare, quam licet servandam non dicat (quasi juri, & rationi adversantem) non tamen marito, qui bona sua perdidit, vel consumpsit, alimenta, sibi quæ necessaria ex rebus dotalibus (si id patiantur, ex redditibus nempe) præstanda *† juxta dicta à Nobis quæst. 4. ¶. 4. num. 169.* vel ex paraphernalibus, vel aliis etiam bonis, si dotalia non extent, negat; ut late tradit *Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 35. per tot. & quæst. 36. per tot.* ubi nominatim, quando maritus ex delicto, vel culpa ad egestatem devenit. Non itaque necessariam subventionem, ad idque competentem actionem tollit ibi marito Pontifex, sed alienandi pro libito bona dotalia, contra juris prohibitionem facultatem.

Secunda erat consuetudo, ut uxor quæ fide conjugii violata, adulterium commiserat, medietatem omnium bonorum, quæ vir fuisset adeptus (consequeretur: Quam merito reprobatur, execraturque Summus Pontifex, cum non solum mariti bona ob id debeat mulier perdere, sed etiam ipsiusmet dotalia, *† maritoque accrescere, text. in l. Si dotem*, 24. *C. de jure dot. l. Libertatem*, 36. *C. ad leg. Jul. de adulte. l. Consensu*, §. 1. *C. de repud. l. unic. §. Taceat*, *C. de rei uxor. act. l. Miles*, 11. §. *Socer*, *D. ad leg. Jul. de adulter. cap. Plerumque extra de donat. inter vir & uxor. g. off. verb. Bonis in d. cap. Ex parte*, *Jacob. Menoch. (post antiquiores) de arbitrar. lib. 2. cent. 5. casu 419. num. 58. & seqq. Jul. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. Adulterium num. 13. Petr. Barbof. in l. 2. in princip. num. 52. vers. Succedit, & num. seq. D. solut. matrim. P. Thom. Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 8. num. 2.*

Quo quidem casu subveniendum mulieri non erit, amittetque ex delicto privilegium, non ex eo solos quod se in necessitate posuerit: sed quia in legem matrimonii directe peccaverit: ideoque ex eo commodum aliquod prætereendere non debet, ut notat (post alios à se adductos) *Petr. Surd. dict. quæst. 36. num. 13. & 14.*

Item quia huiusmodi pœna illi delicto & immediata, & condigna est, ac ideo auxilium, vel privilegium aliàs concessum pœnam ipsam immediate, & directe imponendam, vel impositam non tollit. Frustrà enim beneficium legis implorat, qui committit in legem *cap. Quia frustra, de usur. & cap. fin. de immunit. Eccles.* Secus si auxilium, vel favor aliud, quàm delicti remissionem respiceret; non enim ob id perderetur, diximus jam supra; *numero 19.* Quibus & Philonis pariter authoritati *numero 1.* relatae fit satis. Et sic in simili dicti *cap. Quia frustra, & d. c. fin.* interpretatur regulam *P. Thom. Sanchez de matrim. lib. 10. disputat. 18. numero 5.* *cujus ibi dicta nostram sententiam firmant.*

Non obstat *text. in d. l. Papinianus 21. D. de minorib. & in l. Si ab ostibus*, 15. §. *fin. & in l. seq. D. ex quibus causis majores:* quibus læsum sua culpa restitutum non esse probatur. Quia cum restitutionis remedium extraordinarium sit, *† facilius denegatur, ut*

notat, advertitque Panormit. in d. cap. Quia diversit. num. 11. de concess. præbend. & Petr. Barbos. in d. S. Marcell. n. 42. Licet igitur culpa restitutionem impediatur; non tamen aliud ordinarium remedium.

Aliter etiam (aptè ni fallor subtiliterque) responderi posse existimo. Prædictam assertionem, *læsum sua culpa restit. non esse*, simpliciter, & absolute sumptam non esse veram, nec leges relatas eam probare. Ideò enim in eis denegatur restitutio, quia impedimentum ratione cujus facienda erat, insufficientis est; non quòd talè impedimentum ex culpa provenerit: etsi enim ex culpa (ad casum tamen non ordinata) impedimentum accideret; non impediret restitutionem, idque eadem pro contraria parte adducta probant jura.

In textu enim in d. l. Papinianus 21. non ideò denegatur restitutio, quòd delictum fuerit commissum, ob quòd abesse necessarium fuit, tempore quo restitutio petenda foret: sed quia cum absens ex delicto, procuratorem dimittere potuisset, qui ejus nomine ageret; non dimisit, vel cum prætorem posset adire, non adivit. Unde licet ex delicto, culpaque abesset, ut quia relegatus erat: si tamen nec Prætorem adire potuit, nec procuratorem dimittere, restitutio ei non denegabitur, ut ex text. *ibi & casus posit.* deducitur, & ex eadem l. *Ab host. S. fin. & l. s. q.* Non enim (ut *ibi inquit Paul. Jure consult.*) negligent. subveniuntur, *sua necessitate rerum impeditis*. His enim etiam culpa sua (si ad casum ordinata non sit) succurritur, restitutioque ea causa læsis conceditur, text. in l. *Sed si Prætor. 26. D. eod. ex quib. caus. major.* ubi etiam relegatis (& sic proprio delicto, & culpa impeditis) conceditur restitutio, si post hujusmodi culpam aliter sibi per se, vel per procuratorem non valuerint providere; ejus verba sunt. *Advers. relegat. restitut. faciend. ex gener. clausula Pomp. ait. Sed non & ipsi concedendam; quia potuit procurator. relinquere. Ex causa tamen puto etiam ipsi succurrendum.* Sic igitur nec his, qui culpa sua (ad casum non ordinata) in paupertatem devenerunt, ex eo solo restitutionis, aliudvè auxilium denegabitur, satisque insinuat text. in *dict. cap. Quia diversitatem s. de concess. præbend.*

Nec obstat Pauli Montani sententia (de matre, quæ in paupertatem sua culpa incidit, ut si ad secundas antequam reliqua filio solvat, nuptias convolet, nequaquam excusetur) quia si culpa ad casum fuerit ordinata, † debet intelligi: & ita idem ipse sentire demonstrat, quatenus ad id ex notatis per Bart. in d. l. *fin. S. fin. D. quæ in fraud. credit. movetur*, qui hac in specie loqui videtur. Et excusari ob paupertatem matrem, quæ ad secundas convolvit nuptias, licet reliqua filio ex administratione tutelæ non solverit; indistinctè tenet Hieronym. *Gigas de pension. quæst. 80, num. 7. & Nos latius verum (Deo dante) in secunda hujus tractatus parte ostendemus.*

In isto quoque casu altera illa opinio (non excusari à restitutione usurarium, qui culpa sua ad paupertatem devenit) si ad casum fuerit ordinata, † non aliter, ex latè à Nobis deductis *quæst. 27. num. 12. & seqq. & num. 26. & 27.* intelligenda erit.

Sic & ob paupertatem in quam sua culpa incidit canonem non solventem, † si ad casum ordinata non sit, in commissum non cadere, diximus *quæst. 33. n. 28.*

Alia in sententiæ nostræ confirmationem omittimus similia, quæ per suprà relatos videri poterunt. Advertere autem pro hujus materiæ complemento libet: illum qui dicit, quem sua culpa ad casum præordinata in paupertatem incidisse; probare debere, † ex text. in l. *Quotiens, 18. S. Qui dolo, D. de prob.* ubi inquit Ulpian. *Qui dolo dicit factum aliquid, licet in except. docere dolum admiss. debet.* Idemque, si culpa factum dicatur, notat *ib. gloss. verb. Qui dolo, & verbo Licet in fin.* advertitque in specie *ib. Salycet.* apud quem

hac in re magistralem distinctionem vide, *gloss. etiam fin. in verb. Dolus, in cap. Sedes, 15. extra de rescript.*

Quando enim culpa alicui, sive agendo, sive excipiendo objicitur, certa, & limitata opponi, probaturque debet. Regulam hanc constituit Decius in *consil. 562. num. 11. ex text. in l. Prætor edixit, 7. in princip. D. injuri. & in cap. Ut circa, 4. de elect. in 6. latè nostram firmans sententiam Mauriti. Appicell. allegat. 6. num. 26. & seqq.*

Utrum Pauperes, miserabilisque personæ divitibus in judiciis præferantur? miserabiliumque causæ privilegiatæ, & quatenus existant?

S U M M A R I U M.

- 1 *Acceptio personarum & Divino, & Humano jure in judiciis prohibetur. Intellige ut num. 22. & seqq.*
- 2 *Acceptio personarum judicium prævertit, sæpeque pro præmio pœnam, & præmium pro pœna confert.*
- 3 *Areopagita noctu, inque tenebris judicare soliti.*
- 4 *In omnibus in judiciis præcipue æqualitas sine personarum delectu servanda est.*
- 5 *Per æqualitatem concordia, per inæqualitatem discordia generatur.*
- 6 *Ad æqualitatem inducendam, ac servandam, verborum toleratur improprietas, & ampliatio fit, & restrictio.*
- 7 *Nec causæ piæ, aut Ecclesiæ favore in æqualitas sustinenda erit, sed quod pro se vult, contra se æqualitatis servandæ ratione velit, necessum est.*
- 8 *Inæqualitas, aut injustitia nec egestatis, aut miserabilitatis ratione admittenda, aut committenda in judicio est. Intellige ut n. 9. & seqq. & n. 23. & seqq.*
- 9 *Pauperum causæ priusquam divitum sunt tractandæ.*
- 10 *Et summarie expediendæ.*
- 11 *Regulariter qualibet causa ordinariè ac plene discutienda est.*
- 12 *Etiam ad partis petitionem post conclusum in causa, principalem, testesvè miserabilium gratia potest Judex interrogare, & num. seqq. in fin.*
- 13 *In ordinariis causis ad partis saltem instantiam nullo id licet modo.*
Post causæ conclusionem nulla fieri, aut instaurari regulariter probatio potest, ibid.
- 14 *Omisso medio ad Principem, ejusvè Curiam appellare, miserabilibus concessum est.*
- 15 *Omisso medio appellare, prohibitum regulariter est.*
- 16 *Miserabilibus etiam ad intentionem fundandam instrumenta edere reus tenetur.*
- 17 *In cæteris contrà. Etiam in quantumvis summario judicio, ibid.*
- 18 *Pro pauperibus, & miserabilibus in dubio judicandum, & n. 24.*
- 19 *Fiscus & potens, & locuples reputatur.*
- 20 *In dubio regulariter pro quibus judicandum?*
- 21 *Pauperes eorumque causæ potiores quam divitum in judiciis existunt. licet contrà serveur.*
- 22 *Respondetur contrariis, & n. seqq.*
- 23 *Mala evidenter pauperis causa tuenda non est.*
- 25 *In exequendo personarum acceptio faciendæ non est; secus in exequendi modo.*
- 26 *Nec inter æquales; secus inter inæquales.*
- 27 *Inæqualitas status, vel sexus potioris, vel deterioris conditionis quem reddit.*
- 28 *Pauperes in multis gravantur, & in quibus?*
- 29 *Gravatus in uno, in alio debet relenari.*

Q U Æ S T I O LV.

Negativa pars & Divino, & Humano jure fulciri videtur; quippè quod personarum acceptionem † fieri in judiciis vetat, Deuteronomius cap. 1. *Sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla erit distantia personarum. Ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cujusquam personam.* & cap. 10. *ibid. Quia Dominus Deus vester ipse est Deus Deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, & potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec numera Levit. 19. Non consideres personam pauperis, neque honores vultum potentis: justè judica proximo tuo.* & Prov. c. 18. *Accipere personam in iudicio, non est bonum.* Paul. ad Rom. 2. *Non acceptio personarum apud Deum. Actor. 10. In veritate comperi, quoniam non est personarum acceptor Deus.* Quod & utrumque jus Civile, Canonicumque confirmat. De jure Civiliallegari solet *text. in l. Si cum dies, 22. §. Si arbiter, D. de recept. arbitr. sunt de jure Canonico expressi text. in cap. In judiciis, 12. de reg. jur. lib. 6. cap. Novit. 13. vers. Caterùm, de judic. cap. Summpere, 70. in ordine, 11. quæst. 3. Et tunc secundum quod ibi constitutum est, remota personarum acceptione, definitiva proferatur sententia, inquit textus.*

Justum namque personarum acceptio impedit, prævertitque † iudicium, ut superiora monstrant, sæpeque pro præmio pœnam; aut pro pœna præmium confert: testis & Juvenalis Satyr. 13.

*Ille crucem pretium sceleris tulit;
Hic diadema.*

Idèò Areopagitas noctu, inque tenebris judicare solitos, ut actis potiùs causæ, quam personæ intenderent: tradit in Hermotimo Lucian. In idque ipsum consulit Ambr. *offic. lib. 2. In iudicio (inquit) gratia absit, causa merita discernantur.*

Quarè, & si in omnibus, in judiciis præcipuè sine personarum delectu æqualitas † servanda est; *l. Si id quod, 7. in fin. D. de rescind. vendit. l. Sed & interpellatur, 49. in fin. D. de recept. arbitr. l. Non debet, D. de reg. jur. Rubr. & Nigr. D. quod quisque jur. l. Cum pater, 77. §. Eviçtis, D. de legat. 2. l. Non tantum, 20. (ibi: Quod & in persona mulieris æqua lance servari, æquitatis suggerit ratio) D. de re judic. l. fin. C. com. utriusque judic. l. Ut liberis, 17. (ibi: Æqua lance, pari que modo prospici possit) & l. illud 20. C. de collat. l. Si major, 4. ad fin. (ibi: Ut in omnibus æqualitas servetur) C. com. divid. l. 1. & 2. C. si adv. transact. cap. Cum inter, 5. extra de except. cap. 1. de re judic. in 6. ibi: Cum non debeat claudicare iudicium Marfil. *singul. 168. Marc. Ant. de Amat. decis. Ferrar. 11. n. 12. plenè Cardin. Tusch. pract. concl. lit. E. concl. 304. & concl. 306. Per æqualitatem namque concordia † (quam jus quærit) per in æqualitatem discordia (quam abhorret) generatur. Æqualitate enim continet. concordia, inæqualitas discord. est mater, ut Solonis est apophthegma in Plutarcho.**

Adeoque legibus æqualitas amica est; ut ad eam inducendam † servandamque, verborum toleretur improprietas, & ampliatio fiat, & restrictio, ut scitè Cravet. *consil. 173. numero 3. 4. & 5. & consil. 627. numero 3. & consil. 739. numero 11. Joan. Cephal. consil. 733. num. 16. & seqq. novissimè Joseph. Ramon. consil. 66. num. 19. 20. & 21. fusè Cardin. Tusch. dictis locis.*

Undè nec causæ piæ, † Ecclesiæ vè favore inæqualitas sustinenda erit, sed quod pro se vult, contra se æqualitatis servandæ ratione velit, necessum est, ut pulchrè monstrat Castrenf. *conf. 142. (incipit, Videtur dicendum) num. 2. vers. Et dicit ibi esse casum, lib. 2. ubi quod æqualitas est justitia naturalis commutativa, quam debet Ecclesia servare; sequitur*

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Cardin. Tusch. *d. concl. 304. num. 13. Conducuntque dicta à Nobis quæst. 33. num. 10.*

Eitque per consequens, nec egestatis, † aut miserabilitatis ratione inæqualitatem in iudicio admittendam, sed æqua lance divites, & pauperes iudicandos. Probaturque deindè ex *Ecclesiast. cap. 25. Justifica pusillum, & magnum similiter, & Cicerone, 3. de leg. dicente: Paupertatem divitiis etiam inter homines æqualem esse volumus. Non enim iniustitia ut miserabilibus auxiliemur faciènda nec pietatis prætextu impietas committenda est, cap. Non est putanda, 27. in ord. 1. q. 1. cap. 2. & cap. 9. Neque, in ordin. 14. q. 5. cap. Ex tenore, 11. vers. Nos igitur, de foro comp. ubi ita Innoc. III Nos igitur, attendentes, quòd sic sumus viduis in just. debitores; quòd alii iniustificare non debemus, &c. cap. Nuper, de donat. inter vir & uxor. Indeque pauperum in iudicio non miserendum præcipit Dominus, Exod, 23. Pauperis quoque non misereberis in iudicio, & ibid. Non declinabis in iudic. pauperis. Eleganter Aurel. Cassiodor. super illud Psal. 14. Et operatur justitiam, inquit: Justit. non novit patrem, non novit matrem; veritatem novit, personam non accipit, Deum imitatur. Et ut Chrysostomus (relatus à Camill. Borrel. de Reg. Cathol. præstant. cap. 44 n. 29.) ait: Justitia sine misericordia, non est justitia, sed crudelitas; sic misericordia sine justitia, non est misericordia, sed fatuitas. similiter Senec. de Clem. lib. 1. cap. 2. Nam tam omnibus ignoscere crudelitas est, quàm nulli. Meritò propterea Callistratus in l. Observandum, 19. D. de offic. Præs. sic Judices monet: Neque precib. calamitosor. illacrymari oportet. Damnat autem Terent in Comœd. ult. Judices (inquit) sapè propter invidiam adimunt diviti, aut propter misericordiam addunt pauperi.*

Prædicta tamen non obstant, quin asserendum, firmandumque sit, pauperes, ac miserabiles in judiciis divitibus præferri, potioresque & in causæ expeditione, & in iudicio in ea ferendo, existere. Priùs † namque pauperum causæ, quàm divitum sunt tractandæ *gloss. celebris 1. in cap. in primis, 2. quæst. 1. Ludovic. Roman. in repet. leg. Si verò, §. De viro, faltent 25. D. solut. matrim. quem refert, & sequitur, Petr. Rebuff. 1. tom. ad constit. Galli. tit. de sentent. provisionalib. art. 3. gloss. ult. n. 21. & de privil. Scholast. privil. 90. n. 11. Felin. in cap. 1. n. 6. de accusat. Socin. regul. 229. fall. 24. Corn. Beninc. de paup. q. 4. prin. n. 9. Sebastian. de Medic. in tract. de casib. fortuit. 2. parte, q. 4. n. 14. Qui & audientiam in eis extra rotulum dandam, firman.*

Summariè † etiam eorum causas expediendas, *10* providet *text. in Auth. de mandat. Princip. §. Sit tibi quoque, coll. 3. in hæc verba: Sit tibi quoque tertium studium, lites cum omni æquitate audire, & omnes quidem breviores, & quæcumque maximè vilium sunt, ex non ex scripto decidere, & judicare, &c. ubi gloss. verb. Vilium, vertit, scilicet personarum, & pauperum hominum, notantque ibid. Scribentes Robert Marant. de ordin. judicior. 4. par distinct. 9. numero 77 in id pariter adducens *text. juncta gloss. verb. Vel personæ, in l. Nonnunquam, la 1. D. de judic. & l. Illicitas, §. Netevis, D. de offic. Præs. Quod ex eo etiam num. seqq. firmat: quia cum pauperes miserabilesque personæ adversarios ad Regis, vel imperatoris Curiam trahere possint, l. 1. C. quando Imperat. inter pupi & vid. Imperator autem soia veritate inspecta causas decidat: inde quosque summarias esse deducit. Quod miserabilibus non pauperibus (ut viduis, pupillisvè divitibus) concedendum num. sequenti negat, latiusque Nos infra quæst. 52. num. 35. & seqq. Summarias etiam paup. causas esse, docent Andr Tiraq. de privil. pie caus. priv. 157. & sequitur Seb. de Medic. d. tract. de casib. fort. 2. parte, qu. 4. num. 42. quæst. què 28. num. 41, notavimus.**

T 2

Cum

- 21 Cum regulariter causa quælibet ordinariè † ple-
neque sit discutienda, l. *Judices*, 9. C. de *judic.* cui
his verbis Constantinus Imperator initium fecit:
*Judices oportet in primis rei qualitatem plena inquisi-
tione discutere, &c. gloss. in l. 3. vers. Judex igitur,
verb. Summatim, in fin. D. ad exhibend.*
- Ex hoc quæ aliud inde singulare speciale descendit:
Ad partis etiam petitionem post conclusum in causa
- 22 † posse Judicem miserabilium gratia principalem,
testes vè interrogare, gloss. *celebris in clement. Sape,
verb. interrogabit. de verb. signif. Quod summarizæ*
- 23 quoque causæ privilegium est. Cum in ordinariis †
ad partis saltem instantiam nullo id liceat modo, ut
resolvit eleganter Marant. d. 4 part. dist. 9. n. 28. 29. &
30. Post causæ namquæ conclusionem nulla fieri, aut
instaurari regulariter probatio potest, c. *Pastoralis*, 5.
(ibi: *Antequam renunciatum sit, aut conclusum*) de *caus.
possess. & propr. cap. Auditis*, 8. de *procurat. cap. Cum di-
lect. 9. & ibi. gloss. verb. Conclus. de instrum. Auth. De test.
§. Quia verò multi, coll. 7 tit. 2. constit. 90. plenè & in
praxi 1. partis, tom. 1. 10. temp. à n. 1. cum seqq. Matienç.
in *Dialog. Relator. quæst. 52. n. 1.* alique ab eis relati.
Et in specie speciale hoc in pauperum favorem con-
stituit, traditque Petr. Rebuff. dict. 1. tom. ad *constit.
Gallic. tit. de senten. provis. art. 3. d. gloss. ult. n. 23.**
- 24 Item & omisso medio † ad Principem, Papam,
vel eorum Curiam appellare miserabilibus concessum
est. Hostiens. & Joan. Andr. in *cap. fin. de judic. An-
ton. de Butr. in c. Licet, de foro comp. Bertach. in tract.
de gabel. 7. part. quæst. 27.* quos refert, & sequitur Petr.
Rebuff. dict. loco, n. 31. & in tract. de *appellat. art. 2.
gloss. una, n. 14. tom. 3. Caravit. super ritu 19. (Item
quod procurator.) n. 20. privil. 16. Thef. Fossan. decis.
177. ampliat. 5. n. 8. Sigism. Scacc. de *appellat. q. 7. n.
113. & 14. Ubi, & in prima instantia Principem, ejus-
vè Senatam miserabiles Judicem habere posse ex d.
l. unic. C. quando Imperat. inter pupill. & vid. & in se-
cunda, medio omisso ad eum appellationem misera-
bilibus concedi notat; pariterque à Divino jure pri-
vilegium hoc originem traxisse videri, ex illo Exodi
22. *Vidua, & pupillo non nocebitis: si læseritis eos, vo-
ciferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum,
& indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, &
erunt uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli.***
- 25 Regulariter † autem omisso medio appellare pro-
hibitum est, l. *Imperatores*, 21. D. de *appellat. & relat.*
ubi sic Papirius: *Impetatores Antonius, & Verus re-
scripserunt, appellationes, quæ recto ad Principem factæ
sunt, omissis his, ad quos debuerunt fieri ex imo ordine,
ad Præsides remitti. Idem rescripserunt, ab Judice,
quem à Præside provinciæ quis acceperat, non rectè
Imperatorem appellatum esse: ideoque reverti eum ad
Principem debere. De jure Canonico, tex. in cap. 3.
de *appellat. lib. 6. gloss. 2. in cap. Dilecti, 66. & ibid.
Abb. n. 9. & Deci. n. 10. vers. in gloss. eod. tit. gloss.
1. in cap. 1. vers. Ad quem, 2. q. 6. Joach. Mynting.
singul. observat. cent. 1. observ. 67. & cent. 2. observ.
4. n. 2. Andr. Gail. pract. observ. lib. 1. observat.
119. num. 2. & tract. de pace publ. l. 1. c. 13. n. 15. Ca-
ravit. super ritu 265. n. 37. plurimos (ad saturitatem
usque) referens Sigism. Scacc. de *appellat. d. q. 7. n. 1.***
- 26 Præterea miserabilibus instrumenta etiam ad in-
tentionem fundandam † edere reus tenetur. Ita as-
ferunt Deci. in l. 1. n. 18. C. de *edend. & in c. 1. n.
80. de probat. & ibi. Beroi. n. 69. Purpurat. in d. l. 1.
n. 18. vers. Quarta causa est, Joan. Cephal. consil. 165.
n. 8. lib. 2. Petr. Rebuff. de *senten. provis. d. art. 3. gloss.
ult. n. 22. Fulvi. Pacian. de probat. l. 1. c. 63. n. 51. Jacob.
Menoch. de *arbitrar. lib. 2. cent. 5. casu 499. n. 50.***
- 27 Cum in cæteris † contraria sit indub. tata, natu-
raliquè ratione vallata juris determinatio in d. cap.
1. de *probat. & in d. l. 1. & fin. C. de edend. & utro-
bique gloss. & communiter Scribentes, l. Nimis grave,*
- 28 6. C. de *test. l. De minore, §. Tormenta, D. de quæst.*
cum aliis adductis à Nobis supra quæst. 39. num. 3.
Firmantquè plenissimè ad longum materiam hanc
prosequentes, ex recentioribus Jacob. Menoch. de
arbitr. d. l. 2. cent. 5. casu 499. à num. 1. cum seqq.
Sigismund. Scacc. de *judic. caus. civil. & crimin.
lib. 2. cap. 11. num. 480. & seqq. Nicol. Gen. de
script. privat. lib. 4. tit. 1. num. 140. cum seqq. Joan.
Domiu. Gait. de *credit. cap. 2. tit. 5. art. 2. inspect.
2. n. 1075. & seqq. Fulvi. Pacian. de probat. lib. 1.
cap. 61. num. 48. & seqq. & cap. 62. & cap. 63.*
apud quos regulæ huic ampliaciones, limitationes,
& quidquid ad eam conducatur, reperire facile erit.
Quorum multi hanc extendunt conclusionem ad
judicium quantumvis summarium, & in quo de pla-
no, sinequè figura judicii proceditur. Sic ampli-
ant Bart. in *extravag. ad reprimen. verb. Et figura,
num. 17. vers. Item in hac causa, & in d. l. fin. num.
2. vers. Intellige istud, C. de edend. Purpur. in d. l.
1. num. 6. vers. Secundò ampliatur, C. eod. quos re-
fert, & sequitur Fulvi. Pacian. d. cap. 61. n. 51.
Jacob. Menoch. d. casu 499. n. 2.**
- Pro pauperibus similiter, miserabilibusque in du-
bio † judicandum, ostendit Imperator Justinianus in
Auth. de Ecclesiast. tit. 2. Si quis in nomine, coll. 9.
ibi: *Si quis autem unum Sanctorum hæredem scripserit,
aut legatum ei reliquerit, & non specialiter nominave-
rit locum in quo est venerabilis domus; inveniatur
autem in eodem loco, aut civitate plura oratoria ejus-
dem Sancti: illi magis domui, quæ pauperior est, quod
relictum est præbeatur, & probant text. in cap. In his,
30. de privileg. text. in l. Sunt personæ, 43. ad fin. D.
de Religios. & sumptib. funerarib. firmantquè Andr.
Tiraquell. de *privil. pia caus. privil. 148. Cornel. Be-
nin. dicta quæst. 4. princ. n. 8. & 10. Petr. Rebuff.
de privil. Scholast. d. priv. 90. n. 10. allegat textum
(quem ad id singularem dicit) in l. Non puto, 10. D.
de jure Fisc. ubi hæc Modestinus: Non puto delinquere
eum, qui in dubiis quæstion. contra Fiscum facile respon-
derit. Cujus ad propositum Rebuffi inductio ea esse
oportet; cum & † potens Fiscus reputetur, l. Qua-
cumquè, 3. C. de litig. l. 2. C. ne Fisc. vel Respub. &
locuples semper habet eatur. juxta textum in l. 2. in fin.
D. de fundo dotal. gloss. & Bart. in rubr. C. de jure Fisc.
lib. 10. Bald. in l. 1. n. 7. C. de hæred. vendit. & cons. 363.
in princ. quos refert, & seq. Marc. Anton. Peregrin.
de jure Fisc. tit. 1. n. 34. pluribus congestis Mascard.
de probat. tomo 2. conclus. 806. n. 6. Alfar. de offit.
Fiscal. gloss. 9. verb. Seays mi Fiscal. n. 12. & 14.**
- Cum aliàs in dubio actoris, † vel rei, (juxta vulga-
rem regulam Cum sunt partium, 11. de reg. jur. in sex-
to) possidentis, vel non (juxta tradita supra quæst. 39.
n. 9. & 10.) aliæquè fieri distinctiones soleant.
- Ex quibus satis jam, abundèque conflat, paupe-
res, ac miserabiles potiores † divitibus in judiciis
existere, & præferri, pauperumquè causas majori fa-
vorum, privilegiorumquè cumulo gaudere, quod &
multi alii casus in hujus tractatus progressu, suis se-
dibus locati monstrant. Idquè jure optimo, & con-
stitutum, & servandum, jus, pietasque suadent. Sed
nec sacrarum legum jussiones, nec Doctorum concla-
mationes in miserabilium juvamen proficiunt, ut non
tam verè, quàm dolenter (in judices invehens) Inno-
cent. lib. 2. de vilit. cond. humanæ, dicat: *Vos nos atten-
ditis merita causarum, sed personarum, non jura, sed
numera, & ibi: Pauperum causas cum mora negligitis,
divitum causam cum instantia promovetis. In illis rigo-
rem ostenditis; in istis, ex mansuetudine dispensatis.
Illos cum difficultate respicitis, istos cum facinore tra-
ctatis. Illos negligenter auditis; istos subtiliter auscultatis,
& ibid: Si forte pauperum causam suscipitis, illos
remisè sovetis: Si autem divitum causam suscipitis illos
pertinaciter adjuvatis. Istis reverenter assurgitis; illis
despi-*

despicabiliter communicatis, & D. Isidor. lib. 4. de summo bono: Dives citò numeribus corrumpit iudicium: pauper autem dum non habet, quod offerat, non solùm audiri contemnitur; sed etiam contra veritatem opprimitur.

22 Superest ad contraria responsio; juribus in primis, & autoritatibus, quæ personarum acceptationem * in iudiciis vetant, quorum solutione ceteræ quoque difficulcates cessant. Aliquibus namquæ venit limitanda, intelligendaquæ hæc assertio modis. Primò, ut de mera justitia procedat; secùs de gratia, notante Bart. in l. 1. in princip. D. de postul. Vincent. Carot. in singul. 334. vers. Secunda, & dicunt Sot. de just. & jur. lib. 3. q. 6. art. 1. in respons. ad I. arg. P. Joan. de Salas de legib. q. 97. tract. 14. disput. 20. sect. 7. numero 70. versic. Ad secundum, & numer 71.

23 Quarè, etsi cum iniustitia, * injuria alterius, vel gravi detrimento favendum miserabilibus non sit; aut divitibus detrahendum ut addatur pauperibus, d. c. Ex tenore, cum aliis pro contraria sup. n. 8. adductis: mala enim causa nec pauperis tuenda est: & probat præterea Aug. in lib. Psalmor. Psal. 32. cujus referatur sententia in c. Ne amisso, 34. in ord. 23. q. 4. Ne amisso iudicio (inquit) sis pauperi in mala causa misericors, cui si parcis sacello, percutis cor, &c. & faciunt text. in l. fin. S. Sed si quis, C. commun. de legat. l. Nec avus, C. de emancip. lib. l. 2. §. Merito, D. ne quid in loc. pub. l. Impuberi, D. de admin. tut. & l. Cum filius, D. de milit. testam. quos in id adducit Cornel. Benin. d. q. 4. princ. n. 11. Francisc. Vivi. dec. 222. n. 5. & sic cum de mala pauperis causa, iniustitiaquæ apparet,

24 * Secùs ubi vel dubia causa est; vel finale iudicium non profertur. In dubio namquæ jam pro pauperibus iudicandum firmavimus. Ante definitivamquæ sententiam, in causæ expeditione cum de jure tollendo, aut alicui parti ad iudicando non agatur, in litigandi, vel exequendi modo considerabile divitum detrimentum reputari non potest in hocquæ & liberum, honestumquæ Legis latori est juxta prædicta in miserabilium favorem statuere, & Judici obsequi necessarium. Licèt enim in exequendo * personarum exceptio habenda non sit; secùs in exequendi modo Ita firmat Decius in cap. Novit, notabil. 7. numero 42. de iudic. sequitur Vincent. Carot. d. singul. 334. vers. Quarto procedit. Item, & inter æquales † dicta procedit regula; secùs inter inæquales, ut profiterentur. Abb. in cap. De multa, numero 8. de præbend. & dignit. & Vincent. Carot. dict. singul. 334. versic. Tertio procedit.

26 Inæqualitas * enim status, vel sexus potioris, aut deterioris conditionis quem reddit, cap. cum sunt partium, 11. capit. In pari, 65. de reg. jur. libro 6. l. Hos accusare, 12. D. de accusat. & inscript. l. In multis, 9. D. de ostat. homin. In multis juris nostri articulis (Papinianus inquit) deterior est conditio feminarum quam masculorum. cum multis similibus, quos longum foret recensere.

28 Imò & in hoc æqualitas videtur inesse, † ut pauperes qui in tot, tantisque gravantur, deterioriquæ divitibus conditionis existunt (ut in testimoniis, l. 3. D. de test. In accusando, l. Nonnulli, 10. de accusat. In tutela, l. 2. C. de tutor. vel curat. qui non sat. deder. In adoptionibus faciendis, l. Nec permittitur, §. 1. D. de adopt. In actione de dolo proponenda, l. Non debet, D. de dol. In luitione pœnæ, cum in corpore luat, qui in ære non habet, l. fin. D. de in jus vocand. cum adductis à Nobis in 2. hujus tractatus parte, ubi rei hujus sedes, & in axiomat. & locis commun. jur. littera C. n. 246. In multis deniquæ aliis casibus enumeratis per Cardin. Alex. in c. Hæc autem scripsimus 30. dist. Curt. Seni. consil. 34. n. 12. & cons. 51. n. 7. Cornel. Benin. d. q. 4. princ. n. 2. 3. & plenius per Velasco de Priv. Pass. Tom. I,

Nos quæst. 6. à n. 1. cum seqq.) in aliis quoque leventur: Cum gravatus in uno * in alio debeat relevari, l. Eum qui, 30. D. de jurejurand. l. jure succursum, 6. D. de jur. dot. l. Secundum naturam, 10. D. de reg. jur. cum conjestis à Nobis in axiomatibus, lit. G. n. 37. Cum præsertim in specie nostra & divites jus suum conferrent miseri. Auxilianturquæ in id jam à nobis deducit q. 44. à n. præcipuè 25. cum seqq. & 41. n. 5. cum seqq.

Specialia Quædam extrà quæstiones.

S U M M A R I U M.

- 1 Cessionis bonorum beneficium in pauperum favorem effluxit. Plures, qui de eo egerunt, referuntur, ibidem.
- 2 Debitor non debet alteri ex creditoribus chirographarius beneficio prælationis carenti (instantibus præsertim aliis) per gratificationem satisfacere, integreque solvere - ubi ejus bona omnibus creditoribus non sufficiunt.
- 3 Et quid si creditori pauperi de debito, vel danno illato satisfiat? & n. seq.
- 5 Privilegium miserationis causa datum tolli non potest per renunciationem à miserabilibus factam?
- 7 Creditores hæreditarii movere non possunt actiones contra hæreditatis emptores, etiam cum quibus pactum est ut creditoribus hæreditariis satisfacerent.
- 7 Nisi Fiscus, vel pauperes hæreditatem vendant.
- 8 Mutuus pacisci potest de aliqua summa sibi ultra sortem principalem pœnæ nomine præstanda, si intra statutum solutioni tempus debitor non solvat. Limita duobus n. seqq.
- 11 Procurator cum plena, & libera donare, aut domini jus absque speciali ad id mandato remittere non potest. Et idem in procuratore Cæsaris, ibid. Et sive ab homine, sive à lege liberam administrationem procurator habeat, ibid.
- 12 Procurator cum libera potest jus domini donare, aut remittere pauperi.

EGimus usquæ adhuc (licèt non expressè ex ordine tamen demonstratur) de favoribus, & privilegiis pauperum, ac miserabilium, quæ ad Ecclesiastica, ad profana, contractus, judiciciaque in civilibus pertinent; quibus contenti, aliorum remissione utemur; ut in cessionis bonorum beneficio, quod & in pauperum favorem effluxit, * ne in carceribus marcescerent, ferroque ac fame tabescerent, ne vè in vincula conici possent, text. in l. 1. C. qui bonis ceder. poss. Id quod testatur Bald. in l. Societatem, D. pro soci. quem refert, & sequitur Lucas Matthæ. Apicell. in tutam. pauper. tit. 4. de cessione bonor. n. 3. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 2. casu 183. n. 1. Cardin. Dominic. Tusch. practic. conclus. litera C. conclus. 217. nm. 1. & alii ex proximè referendis, apud quos perquam fusè de hac agitur materia: viderique poterunt Matth. Brun. (qui integrum de cessione bonorum tractatum edidit) Matthæ. de Afflict. decis. 296. dec. 378. & 379. Bartolom. Socini regula 46. 47. & 279. Bertachin. verbo Cessio bonorum, & verbo Cedere, Petr. Jacob. in sua praxi civili, titulo de cessione bonorum, Gaspar. Baeça de inopè debitore, cap. 1. per tot. Didac. Covarr. variar. resol. lib. 2. cap. 1. Paz in praxi 5. part. tom. 1. cap. 6. per tot. Joan. Gutierrez de juramen. confirm. cap. 18. Bernard. Diaz regul. 65. Avendañ. respons. 8. Cardinal. Tusch. d. lit. C. conclus. 217. 218. & 219. Jacob. Menoch. d. casu 183. per tot. Joan. Baptist. Marchesan.

de commissionib. part. 3. cap. 1. de commissione admissi-
onis ad bonorum cessionem, Lucas Matthæ. Apicella d.
tit. 4. de cessione bonorum per tot. materiam complec-
tens 146. numeris, & ejus Addit. Mauri. Apicell.
Alexand. Trentacinq. variar. resolut. libro 3. de so-
lutionib. resolutionib. 27. per tot. Carol. de Grassis de
except. ad statutum except. except. 17. Jacob. Can-
cer. variar. resolutionib. cap. 8. de cessione bonorum,
Philipp. Paschul. de virib. patriæ potestat. 2. part.
cap. 9. ex numero 52. cum multis seqq. Marc. An-
ton. de Amat. dec. 93. per tot.

Item licet debitori concessum non sit, ubi ejus
2 bona omnibus creditoribus non sufficiunt, alteri
ex creditoribus * chirographariis beneficio præla-
tionis carenti (instantibus præsertim aliis) per gra-
tificationem satisfacere, debitumque integrè
solvere; textus est in l. Pupillus, 24. D. quæ in
fraud. credit. & in l. Si non expedierit, 6. §.
Si pupillus, D. de bonis authorit. judic. possi-
dend.

3 Id tamen volunt multi non procedere, lo-
cum nec habere, si pauperi * solutio fiat, licet pro
omnibus bona non sufficiant: posseque tunc omif-
sis ditioribus satisfieri de debito pauperi, tene-
runt Divus Thomas opuscul. 73. cap. 18. Emman. Sa
verb. Restitutio, numero 63. Media de restitut.
quæstione 2. dubio 5. Sylvester. verb. Restitutio, 6.
in fin. ubi in isto casu excusare debitorem jure
poli, et si non fori, si pietate motus gratificaret
plurimum egenti, tradit; quos refert (licet
non sequatur) Pat. Leonard. Lessius de just. &
jure lib. 2. cap. 15. dubit. 7. numero 45. Imò &
in foro exteriori dictam procedere sententiam,
nec post hujusmodi factam solutionem, credito-
ribus aliis, quantumvis privilegiatis, nec Fisco,
nec mulieri pro dote revocatoriam competere, as-
serit Flores Diaz variar. lib. 1. quæst. 6. §. 1. n. 18.

4 Ferdinand. Rebell. do obligat. justit. libro 2. quæstio-
ne 19. numero 13. * non solum ex pietate, sed
etiam ex justitia quodammodo, quando creditor
est prorsus, aut notabiliter pauperior, præferen-
dum priori creditori quoad debitam compensatio-
nem illi faciendam propter damnum illatum, sive ex
violatione liciti contractus, sive ex alia injuria, asserit.

Diende singulariter menti figendum dicit Pe-
trus Rebuff. in d. tit. de sentent. provisionalib. glossa
ultima, num. 38. privilegium miserationis causa da-
tum, per renunciationem à miserabilibus factam,
5 * tolli non posse: quia facile, & modico dato ei
renunciarent, argument. leg. Cum hi, D. de transact.
Bald. in margarit in verb. Benefic. q. 54. & in verb. Re-
nunc. q. 16. Felin. & Barb. ibi aductis Rationem red-
dens, quia tolleret misericordiam, quod est contra bo-
nos mores, ex Alexand. consil. 122. Viso, num. 14.
volum. 4. & consil. 126. Viso in fin. cod. volum. Fe-
lino, & Barbat. ab eo relatis, tradidimusque ex
multis aliis quæst. 47. numer. 10. & 11. & quæsti-
one 49. num. 17. Vincent. Garot. singulari 98. ubi
14 in materia l. unic. C. quando Imperat. inter pupill.
& vid. Amplians, ut nec foro Ecclesiastico
miserabiles actu renunciare valeant, & etiam si
coram Ordinaria judicium cœptum sit, ex multo-
rum, quos refert sententia Nicol. Intrigliol. singul.
14.

Singularissimum præterea pauperum privilegium
est: quia hæres vendens hæreditatem, licet cum
emtoribus paciscatur, ut creditoribus hæreditariis
6 satisfaciant, * adversus emtores actionem movere
non possint creditores, sed adversus hæredem;
text. est in l. 2. C. de hæredit. vel act. vendit.

7 Si tamen pauperes * sint hæredes, hæreditatem
quæ vendiderint; creditoribus hæreditariis respon-
dere non cogi (ex Fiscis cum pauperibus æquipara-

tionem, qui in hoc casu non tenetur, tex. in l. 1.
C. eod. tit. de hæredit. vel act. vendit.) tenuerunt ibid.
Cyn. & Alberic. Curt. Senior. in repet. l. 2. num.
4. C. de pact. & ibid. Deci. num. 2. & 3. singularein,
probabilem, & favore dignam hanc testatur senten-
tiam peritissimus Emman. à Costa in cap. Si pater,
2. part. verb. Ipsis pauperibus, numero 10. vers. Sexto,
& ultimo.

Adiicere quoque Cardinalis Francisci Toleti
doctrinam libet, in summa, lib. 4. tit. 32. num. 3.
ubi licere mutuanti pecunias, aliquid ultra sortem
accipere, non ratione mutui, * sed nomine pœnæ,
notat, ut si convenerint partes, mutuatariorum intra 8
statutum tempus non solvente, quid nomine pœ-
næ præstare eum debere: quia ad hujusmodi pœnam
tenebitur, nisi propter paupertatem, * & impoten-
tiam debitor statuto tempore non solverit. Quini- 9
mò si tempore contractus, conditionisque appo-
sitæ adesset, * probabiliterve agnosceret mutuans
tempore statuto non posse mutuatariorum sortem prin- 10
cipalem, debitumque solvere; usuram committere-
creditorum aliquid etiam nomine pœnæ ultra sor-
tem exigentem, de eovè paciscentem, firmat idem
ipse supra n. 2. quæ dicta supra, quæst. 26. num. 47.
fatis firmant.

Notandum pro coronide, procuratorem quan-
tumvis generalem, cum plena & libera, debitum, 11
jusvè domini principalis donare, * aut remittere non
posse, tex. est in l. Contra juris, 29. §. fin. D. de
pactis, l. Filius familias, 7. D. de donat. Panormit.
consil. 55. (inquit In quæstione) num. 5. in fin. vers.
Non obstat tertium motivum, lib. 1. plurimos referens
(etiam in procuracione Cæsaris) Joann. Gutier-
rez de tutelis, 2. part. cap. 6. numero 2. ubi latè à
num. 1. cum seqq. prædictam sententiam firmat. Idem
quoque dicens in tutore, curatore, vel quolibet
alio à lege, vel ab homine generale, cum libera
que mandatum habente: eandem etiam tenent sen-
tentiam Marc. Anton. Natta consil. 25. num. 4. lib. 1.
& consil. 341. numero 2. Cardin. Dominic. Tusch.
pract. conclus. lit. P. conclus. 836. n. 5. Hercul. Ma-
resc. variar. resolu. lib. 2. cap. 93. num. 5. & 7. idem
in tutore, in patre legitimo filii administratore,
& in eo cui libera administratio permessa est di-
cens. Nulli enim ex his (nisi nominatim & expres-
sè ad id concedatur facultas) donandi, remitten-
divè jus data videtur potestas. Cum nemo ja-
ctare jus suum velle censeatur, pietis juribus, &
authoritatibus supra proximè: diximusque etiam
quæst. 21. propeque infinitis relatis tradit Mari. Ciurb.
in consuet. Senat. Mesan. cap. 1. gloss. 10. n. 7. part. 1.
multos etiam referens Stephan. Gratian. discept. fo-
renf. cap. 699. n. 8 & 10. Anton. Faber. in suo Cod.
de fin. libro 2. tit. 21. definit. 1. num. 5.

Pauperi tamen potest procurator cum libera do-
nare, * jusvè domini remittere, gloss. celebris in l. 11
3. in verb. Compelletur, C. de annon. & tribut. lib. 10.
quam (plures allegans) sequitur Padilla in l. Præses,
num. 15. C. de transact. & post eum Joan. Gutier. d.
cap. 6. numero 8.

Remanent, supersuntque specialia, ac privilegia
circa ultimas voluntates, & judicia criminalia, in
secunda (Deo dante) parte locanda, ubi multa
alia, quæ huic deesse videntur (quia ibi propria
eorum sedes) adiiciemus. Nunc his primæ finem
imponimus; ad laudem, & gloriam omnipotentis
Dei, sanctissimæ, ac individvæ Trinitatis, vene-
randæ semperque Virginis Deiparæ Mariæ. Qui-
bus) si quid boni dixero) tribuendum; mihi au-
tem parcendum, si quæ (ut erunt) minus rectè,
comptevè scripta reperiantur, ad arbitrium sanctæ
Matris Ecclesiæ Romanæ, cujuslibet etiam alte-
rius rectius sentientis corrigi parato,

Utrum coniux pauper consanguineis prædefuncti, vel legitima etiam sobole existentibus, conjugii diviti præmortuo succedat? & in qua parte?

S U M M A R I U M.

- 1 In successibus, sive ex testamento, sive ab intestato primus liberorum est gradus.
- 2 Quæ pars bonorum paternorum antiquiori jure filiis erat relinquenda?
- 3 Et quæ de recentiori Authentico jure?
- 4 Et qualiter, & in quibus bonis succederent?
- 5 De jure novissimo Regio in quibus bonis filii tam ex testamento, quam ab intestato parentibus succedant? & num. 6.
- 7 Filius ab intestato patri succedens, quantum pro ejus anima necessario distribuere non tenetur, nec ab eo per iudices Ecclesiasticos ad id erit extorquendum.
Ab intestato omnia parentum bona filii legitima censetur, ibid.
- 8 Coniux non nisi in defectum consanguineorum, usque ad decimum gradum, conjugii succedit.
- 9 Coniux pauper in quartam bonorum conjugis divinis decedentis partem cum filiis, si tres, vel pauciores sunt; sin vero plures, in virilem portionem jure Codicis succedit.
- 10 Et quid hodie de jure Regio? & n. seq.
- 11 Leges posteriores augentes legitimam, per priores intellectum, limitationemque recipiunt. Et quod lege nova non exprimitur, id veterum legum relictum intelligitur.
- 12 Coniux pauperi etiam hodie conjugii testato decedente, ab eoque extraneo quinta bonorum parte relicta, pro quarta cum filiis concurret.
- 13 Quarta conjugii pauperi debita, est debitum legale, tempore celebrati matrimonii cum conjugii paupere tractatum, & num. 44.
- 14 Quarta hæc tanquam æs alienum priusquam tertium, & quintum deduci debet, illudque minuit.
Et quid si melioratio tertii, & quinti per contractum donationis irrevocabilis facta fuisset? ibid. remissive.
- 15 Dispositio Authent. Præterea, C. unde vir, & uxor ita in marito paupere superstite, sicut in uxore, marito divite decedente locum habet, dictaque in altero conjugum, in alio quoque hæc in specie procedunt.
- 16 In bonis filiis à matre relictis, ususfructum pater habet. Et an tunc d. Authent. dispositio habeat? & num. seqq.
- 17 Maritus pauper superstes, filiis communibus nonstantibus, quartam in bonis uxoris divitis præmortuæ habet.
- 18 Et quid filiis communibus existentibus?
- 19 Et quid in matre quam filii tenentur alere? & num. seqq.
Dua lucrativa causæ circa eandem personam, & rem concurrere non habent, dict. num. 18.
- 20 Jus consequendi alimenta ita demum excludit à quarta, cum tempore mortis viri illud jus creatum, productumque erat secus si creandum, aut producendum foret.
- 21 Pauper dicitur mater licet actionem habeat contra pauperem, vel non exigibilem de jure, & de facto.
- 22 Ut mater, quæ alimenta percipere potest, pauper non dicatur, removerique valeat à quarta,

- requiritur ut aliunde, non ab ipsius mariti substantia alimenta percipiat.
- 23 Uxor pauper, quæ fratrem divitem habet, à quo alimenta consequi potest, an quartam ex bonis prædefuncti, mariti divitis deducat?
Remedium minus subsidiarium prævalet, ubi duo subsidiaria remedia adsunt, ibid.
- 24 Et an quæ patrem divitem habet, beneficium quartæ consequatur? & num. seqq.
- 25 Us beneficium quartæ denegari uxor possit, facultates in actu, non in habitu, vel potentia habere debet.
Jus adeundi hæreditatem alicui competens non efficit ut locuples dicatur, ibid.
- 26 Non dicitur quis habere unde se alat, nisi ex propriis bonis possit alimenta percipere.
- 27 Dispositio Authent. Præterea, quartæ que detractio non solum ubi mulier nulla omnino ad matrimonium bona attulit: sed si attulit, parva tamen, & incongrua, locum habet, & num. seqq.
Et quæ parvitas ad id requiratur? num. 30. & seqq.
- 28 Causa finalis constitutionis de Authent. Præterea, superstitis fuit conjugis inopia, & ne in præteriti matrimonii dedecus mendicaret.
- 29 Parum, & nihil æquiparantur.
- 31 Dos parva notabiliter, ut d. Authent. dispositio locum habeat, quæ dicatur? & num. 32. & seqq. Plus & minus specie non differunt, ibid.
Dotis parvitas an respectu divitiarum prædefuncti mariti, vel conditionis viduæ judicanda sit? num. 33.
- 32 Uxor quæ ex redditibus dotis alimenta non percipit necessaria, quartam ex d. Authent. Præterea dispositione habere debet.
- 34 Nec ad hoc proprietas vendenda est.
Et qualiter alimenta hæc consideranda sint? n. 41.
Et an sufficiat si secundum vitæ necessitatem, licet non secundum dignitatem alimenta mulier habeat? num. 42. & sequent.
- 35 Quartæ detractio locus est, licet mulier indotata, vel congruè dotata industriosa sit, vivereque ex proprio artificio, junctisque dotis redditibus possit, in muliere præcipuè nobili, cui operari dedecus esset.
Et quid in muliere ignobili, cui victum propriis manibus, & laboribus quærere indecorum non esset? num. 38. & 39.
Uxor nobilis nec viro vivente tenetur operari, nec mortuo marito viliores operas, quam eo vivente faceret, exercere, d. n. 35.
- 36 Hæres qui in causa est, ut defuncti mariti uxor alteri servire cogatur, vel aliter per artem vilem sibi victum quærat, indignus efficitur hæreditate.
Limita num. seqq.
- 39 Authent. Præterea dispositio etiam in muliere ignobili cui indecorum non esset laborare, si vel valetudinaria, vel senex sit, locum habet.
- 40 S. nex dicitur quinquagenaria.
- 41 Mulier quæ secundum necessitatem vivere, non secundum dignitatem potest, nec ita lautè ut cum marito vivebat, an beneficium quartæ habeat? & duobus num. seqq.
- 43 Judicis arbitrio relinquitur, quis in d. Authent. Præterea specie pauper dicatur.
- 44 Coniux locuples decedens superstitem pauperem quartam hæc privare non potest.
- 45 Nec delinquendo, & licet ad Fiscum ob conjugis delictum ejus bona perveniant, quartam conjugii superstes habebit, & num. 116.
- 46 Etiam si confiscatio alicujus particularis statuti fieret vigore.
- 47 Et etiam in læsæ Majestatis crimine.
- 48 Coniux sicut in totum quartam conjugem superstitem

- privare non potest: ita nec in parte, nec legatum (etiam alimenta excedens, si quartam non aequet) ei relinquendo, & n. 56.
- 49 Legatum conjugum à conjugum factum in quartam debet imputari, & quod quarta deest suppleri, & num. 56.
- 50 Quartae detractio loci non est, quando conjux aliqua in vita conjugum donavit ex quibus vivere possit. Limita, & intellige ut n. seq.
- 52 Et quid si à conjugum in vita donata consumpsit, vel dilapidavit conjux?
- 53 Conjux non imputat in quartam legatum à conjugum cum gravamine alteri restituendi factum, si nullum inde commodum sentiat, secus si sentiat, & num. seqq.
- 55 Conjux poterit legatum à conjugum factum repudiare, & quartam habere, nisi quartam compleat.
- 56 Conjux simpliciter legatum sibi à conjugum factum acceptans, si ad quartam non ascendat, ea non privatur; debet tamen illud in quartam imputare. Limita duobus n. seqq.
- 59 In quartam quae sint imputanda?
- 60 Conjux superstes ad debitorum solutionem pro rata obligatus est.
- 61 Quartam non ut quota bonorum, sed hereditatis debetur.
- 62 Succedens in quota bonorum, à creditoribus conveniri non potest, secus si in quota hereditatis.
- 63 Nomen bonorum àre alieno deducto intelligitur, remissivè
- 64 Hereditatis nomen etiam debita includit.
- 65 Pro pignoris lutione conjux pauper in quartam succedens tenebitur.
- 66 Ut Authentic. Præterea dispositio procedat, quatuor principaliter desiderantur, & quae?
- 67 Conjux quartam prætendens verum matrimonium intercessisse probare debet.
- 68 Matrimonium clandestinè contractum, an matrimonium dicatur, & ut tale judicandum sit? Quartae detractio an inter conjuges ex matrimonio clandestino locus sit?
- 69 Sponsa de præsentem etiam ad viri domum non traducta, nec carnali sequuta copula, quartam detrahit & n. 73, Sponsi de præsentem absque copula, vel traductione ad domum, verè conjuges, vir atque uxor vocantur, ibid;
- 70 Sponsa de præsentem etiam ad domum viri non traducta, nec carnaliter cognita mariti foras sortitur.
- 71 Statutum maritalitas à successione excludens, eas quoque quae per verba de præsentem, licet nec ad domum viri traductae, nec sint carnaliter cognitae, maritalitas sunt. excludit.
- 72 Omnia jura de matrimonio, seu de marito, & uxore loquentia, quando per verba de præsentem copula etiam vel traductione non sequuta contractum est, locum habent.
- 74 Sponsa de futuro quartam non detrahit.
- 75 Quartam in bonis conjugum prædefuncti prætendens, paupertatem suam (ut illius concessionis causam, intentionisque suae fundamentum) probare debet.
- 76 Dos congrua vel incongrua ut quartae locus sit, quo tempore attentio sit judicanda?
- 77 Uxor quae mortis mariti tempore inops reperitur, quartam retinere, aut consequi poterit, licet ad meliorem postmodum fortunam deveniat, ditiorque fiat, cum maritove divite matrimonium contrahat.
- 78 Et quid si incontinenti post mariti mortem aliquo casu fieret uxor locuples? vel pauper, cum dives esset? remissivè.
- 79 Auri libra ducatorum 72. continet valorem.
- 80 Quartam conjugum inopi debita centum librarum auri summam excedere non debet; & si excedat, ad centum tantum auri libras conditione ex lege conjux superstesaget.
- 81 Conjux pauper superstes quartam sine diminutione habebit, licet ampla sit, minorique quantitate honestè vivere possit.
- 82 Nec augebitur licet majora alimenta ad vitam decenter transigendam requirantur.
- 83 Quartam conjugum superstiti pauperi debita an & quando quoad usumfructum & proprietatem, vel usumfructum tantum debeat? & num. 84. 85. 86. 87. 89 & 92.
- 86 Liberos appellatio masculos, & feminas comprehendit.
- 87 Conjux superstes concurrens pro quartam, in successione cum nepote ex filio communi præmortuo, vel cum ascendentibus conjugum mortui, quoad usumfructum tantum quartam fruatur.
- 88 Conjux pro quartam cum septem, vel octo nepotibus ex filio communi concurrens, quartam nihilominus debet habere. Quartae locus non est, si plures quam tres stent filii, sed in virilem conjux superstes succedet, ibid
- 80 Quartam absque diminutione debetur conjugum transversalibus succedentibus, licet plures quam tres in eodem gradu defuncto sint conjuncti, & numero seqq.
- 93 Uxor quartam hanc ex omnibus prædefuncti mariti bonis, sive mobilibus sive immobilibus, in unoquoque territorio existentibus habebit.
- 94 Et idem in marito, qui in quartam dotis, & aliorum bonorum uxoris succedet.
- 95 Quartam hac etiam in feudo hereditario, non vero in feudo ex pacto, & providentia, absoluta, vel mixta debetur, & n. seqq.
- 97 Nec in emphyteusi Ecclesiastica, aut etiam laicali locum habet.
- 98 Nec in bonis fideicommissis subjectis.
- 99 Nec in bonis majoratus.
- 100 Conjux, quae prædefuncti conjugum hereditatem expilavit, quartam hanc non deducit. Limita, & intellige ut num. seqq.
- 102 Nec quae post mariti mortem, ante quartam receptionem impudicè vivi.
- 103 Nec conjux conjugem occidens, vel ob cuius culpam conjux decessit, quae conjugali affectu conjugem non tractavit, & duobus seq. n.
- 106 Nec cuius causa Judicis auctoritate separatio matrimonii facta est, quae mortis tempore durat.
- 107 Nec quae à viro absque causa divertit, secus si culpa viri, & num. seqq.
- 109 Sponsa quam maritus ex injusta causa admittit recusat, in quartam marito succedit. Idem est expellere, & non admittit, ibid.
- 110 Quartam deductioni locus non est, si utriusque conjugum culpa, & mala gratia divortium factum sit, secus si bona, & in casu licito, & num. seqq.
- 112 Conjux sterilis impedimento natura, quartam non deducit.
- 113 Nec quae à primo viro quartam habere potuit, eam in bonis secundi habere. Limita num. 114 & 115.
- 116 Uxor pauper, quae à primo conjugum etiam conjugum bona confiscata essent quartam non petit, in bonis secundi eam non debet habere.
- 117 Conjux superstes an quartam hanc propria possit auctoritate deducere?
- 118 Conjux pauper superstes an possit ad revocationem donat.

donationis gratuita à conjuge facta agere, si ob illius immensitatem quarta privetur?

119 Jus quartæ hujus an ad hæredes transmittantur?

QUÆSTIO LVI.

1 PRIMUS in successione liberorum est gradus
† *Authen. in successione, C. de suis & legitim. hæred. & in corpore unde sumitur in Auth. de hæred. ab intest. veni. §. 1. coll. 9. l. Inter filios 11. C. famil. hercisc. l. Inter cætera 30. D. de liber. & posthum. l. 1. D. de injust. rupt. irrit. quæ fact. testamen. l. 53. tit. 6. part. 1. l. 3. tit. 13. p. 6.*

2 Sive ex testamento, ut in *d. l. Inter cætera, & in princip. instit. de exhæredat. liberorum*: sive ab intestato, ut in *l. Maximum vitium 4. C. de liber. præter. & in d. Auth. de hæred. ab intest. venient. in princip. §. 1. instit. de hæredit. quæ ab intest. defer. dictisque juribus Regiis.*

3 Ex testamento autem, sive unus, sive plures filii essent, antiquiore jure quarta pars † eis erat bonorum paternorum relinquenda. *l. Papinianus 8. §. Quoniam, & §. Quarta autem, D. de inoffic. testam. l. Cum quæritur, 6. l. Parentibus, 8. C. eod. tit. §. fin. instit. eod. l. Deo nobis, 42. §. Hoc etiam, C. de Episcop. & Cleric.*

4 De recentiori verò Authenticorum, in tertiam partem † totius assis si quatuor erant filii vel pauciores; si autem plures, in trientem, (id est, totius assis partem dimidiam) succedere debebant, *Auth. Novissima, C. de inoffic. testam. Auth. de triente, & semij. §. 1. coll. 3. Authen. de nuptiis, §. fin. coll. 4. gloss. in d. §. Hoc etiam, verò. Quartam, l. 17. tit. 1. p. 6. vers. E le legitima parte.*

5 Ab intestato † verò in omnibus parentum bonis, sive in potestate, sive emancipati, sive masculi, sive foeminae essent, succedebant filii, *text. in d. Auth. in successione, & in corpore, unde sumitur, d. l. Maximum vitium, d. l. 3. tit. 13. p. 6. & ibid. Greg.*

6 De jure verò novissimo Regio in omnibus paternis bonis † debet filius, si unicus est, quinta excepta parte, de qua parens ad libitum disponere potest, hæres institui. Si verò plures sint, de tertia, & quinta, ita tamen ut tertiam non in alios quam inter liberos distribuat, aliquem eorum si voluerit, meliorando, cui in ea quæcunque poterit gravamina apponere, ex dispositione legis *6. l. 17. l. 27 & l. 28. Taur. l. 9. tit. 5. & l. 7. tit. 12. lib. 3. fori leg. l. 11. & 12. tit. 6. lib. 5. novæ reg. Collect.*

7 Ab intestato † autem in omnibus parentum bonis succedunt, *d. l. 6. Taur & aliis Regiis juribus.* Nec tunc quintum pro anima necessario distribuendum, † est vel ab Episcopo, aut iudicibus Ecclesiasticis testamentorum executoribus eruendum cum omnia parentum bona censeantur filiorum legitima, ut probat *text. in d. Authentic. In successione, & in corpore unde sumitur, & in d. §. 1. instit. de hæred. quæ ab intestat. defer. & in d. l. 3. tit. 13. part. 6. dictisque juribus Regiis.* Quare prædictam sententiam tenet *Tell. Ferdinand. in l. 36. Tauri num. 4. & sic judicasse, dum Vicarii Generalis in Zamorensi Episcopatu officio fungeretur, in casus contingentia, testatur Joan. à Rojas de successione. c. 3. n. 5. & 6.*

8 Sed licet primus in successione liberorum sit gradus, omnes alios excludens; conjuxque non nisi in consanguineorum usque ad decimum gradum defectum. † succedat, *l. 1. C. unde vir, & uxor*: Conjugis tamen paupertas efficit, ut cum filiis in quartam † bonorum conjugis divitis decedentis partem, si tres, vel pauciores sint, sin-

verò plures, in virilem portionem succedat: *celebris text. in Authentic. Præterea si matrimonium sit absque dote, conjux autem præmoriens locuples sit, superstes verò laboret inopia, succedat una cum liberis communibus, alteriusve matrimonii, in quartam, si tres sint, vel pauciores; quòd si plures sint, in virilem portionem, ut tamen ejusdem matrimonii liberis proprietatem servet, si extiterint. His verò non extantibus, vel si nullos habuerit, potietur etiam dominio Authentic. Ut liceat matri, & avia, §. Quia verò el 2. collat. 8. Authentic. de exhibendis, §. Quoniam verò, collat. 5. l. 7. tit. 13. part. 6. Id, quod ex Longobardorum etiam jure dispositum observat *Anæus Robert. rerum judicatar. lib. 1. cap. 13. pagin. mibi 224. vers. Nam quemadmodum Justinianus.**

Quæ quidem dispositio apud nos etiam hodie novæ Regiæ Collect. Taurique supra relatis juribus stantibus, quibus omnia parentum bona filiorum legitima (juxta præfatum jam modum) dicuntur, locum habet. † Cum enim *septima* relata *partita lex* dictæ *Authentic. Præterea* constitutionem firmet, pariterque disponat, nec aliqua noviori lege reperiat correctâ; servanda omnino erit. Leges namque posteriores legitimam augentes, intellectum, limitationemque per priores † recipiunt, *juxta text. in l. Non est novum 25. & l. Sed & posteriores 27. D. de legib.* Quidquid enim lege nova non reperitur expressum; id veterum legum regulis relictum intelligitur, ut docent Imperatores *Theod. & Valen. in l. Præcipimus 32. in fin. C. de appellat. & consult. Cum præsertim d. partita lex* quando parenti ab intestato succeditur, loquatur: quo casu omnia parentum bona ad filios (ut diximus) deveniebant; eorumque erant legitima. Ac ideò licet noviori Regio jure ad omnia parentum bona, quinto excepto, ex testamento adaucta sit: dictæ *Authentic. Præterea, dictæque legis 7. partita* dispositione locus erit, cum utroque pariter casu eadem videatur ratio. Ita tenet, firmatque *Gregor. Lopez ibid. verb. Fijos. Andre. Angul. de meliorat. ad l. 9. tit. 6. lib. 5. novæ Reg. Collect. gloss. 2. ex num. 49. Joan. Rojas in epitom. success. cap. 33. num. 51. Cordub. de Lara in l. Si quis à liberis in principio, numero 76. & seq. D. de liber. agnosc. Azeved. in l. 6. tit. 4. lib. 5. novæ Reg. Collect. num. 33. & seqq. & in l. fin. tit. 6. num. 16. & in l. 12. tit. 8. num. 4. eod. lib. 5. Joan. à Castillo de usufr. cap. 45. num. 23. & seq. Anton. Gam. decision. 62. num. 6. Petr. Barbof. in l. Maritum 13. num. 99. D. solut. matrim. Gomez Leon in centur. informat. juris resp. 8.*

Quare, & si ex testamento filius hodie parenti succedat, quantumque extraneo relinquat parens, cum filiis pro quarta concurret † in cæteris bonis conjux pauper superstes, ut post longam disputationem tenet *Gregor. Lopez, dict. verb. Fijos, durum esse asserens ab ea sententia recedere: sequiturque Tell. Ferdinand. in l. 9. Tauri, numero 31. & 32. ex eo, quia quarta conjugis pauperi debita, est debitum † legale, tempore celebrati matrimonii cum conjuge paupere contractum; quam communem sententiam dicit, de qua Nos latius infra.*

Quinimò quartam hanc tanquam æs alienum prius deduci, † quàm tertium & quintum, illudque minuere, asserere idem ipse *Tell. Ferdinand. in l. 25. Taur. numero 5. post Didac. l. Segura in l. Cohæredi, §. Cum filia, numero 210. D. de vulgar. & pupill. Gomez Arias in l. 32. Taur. numero 19. Joan. Gutierr. practicar. quæstion. lib. 2. quæstion. 61. numero 4. Andreas de Angul. de meliorat. ad leg. 13. gloss. 3. numero 32. & ad d. l. 9. tit. 6. lib. 5. novæ Reg. Collect. gloss. 2. num.*

num. § 2. vel numeris seqq. quid si melioratio tertii, & quinti per contractum donationis irrevocabilis facta esset, differit.

In utroque autem conjugum relatæ *Authentic.*
 15 *Præterea* dispositio procedit, † dictaque in uno hac in specie, in alio locum habent, ut ex ejusdem *Authentic.* contextura deducitur, demonstratque apertius *text. in dict. Authentic. de exhibend. reis, §. Quoniam verò, ibi: Similiter quidem in viris, similiter autem in mulieribus, communem namque etiam hanc super eis ponimus legem & in §. Si verò quasdam, vers. Hac itaque, collat. §. cujus sunt verba: Hac itaque dicimus, si conjunctorum alter dotem, aut donationem non faciens, inops, aut vir, aut mulier inveniatur, & moriens quidem, aut vir, aut mulier locuples sit; ille verò, vel illa superstes pauper existat, &c.* Estque firmissima, quæque dubitationem non recepit conclusio, quam firmant, tenentque *Alexand. in d. Authentic. Præterea, numero 6. in fin. & Fabian de Pep. numero 10. Guillelm. Bened. in cap. Raynuntius, verb. Et uxorem nomine Adelasiam, decis. 5. numero 241. & 251. Michaël. Cras. in §. Successio ab intestato, quæst. 39. numero 8. Feder. Scot. consil. 5. numero 39. tom. 1. lib. 3. Hieronym. Gabriël consil. 142. numero 6. lib. 1. Paul. Emil. Gall. de excep. qua oriri poss. tam ex text. quàm ab intest. tit. 4. except. 5. p. 1. numero 27. Casar Barzi. decis. 128. numero 27. vers. His accedit, Gregor Lopez (communem dicens) in d. l. 7. titul. 13. part. 6. gloss. 4. verb. Desamparadas, Joan. Anton. Mangil. de imputat. quæst. 143. numero 1. & per tot. Andre. Gaill. præct. observat. lib. 2. observat. 98. num. 5. Joan. Baptist. Cost. de portione ratæ 1. quæst. 84. num. 14.*

Et licet dubium facere posset ab aliquibus opposita objectio: Qualiter nempe dictæ *Authentic.* dispositio (circa maritum præcipuè) locum habere possit, filiis communibus remanentibus? Cum usumfructum bonorum à matre relictotum debeat
 16 habere, † ex *text. in lib. C. de bon. matern. & in lib. 1. C. de bon. quæ liber. ac per consequens, pauper dici nequeat, ut dictæ quartæ possit gaudere beneficio, quod in superstitis conjugis paupertate fundatur, text. & communiter Scribentes in dicta Authentic. Præterea. dicemusque latius infra: filiis namque communibus non extantibus, sine controversia res est, debere pauperem maritum superstitem quartam in bonis præmortuæ conjugis habere; † dicuntque communem *Franc. Vivi. commun. opinion. Verb. Uxor, numero 7. Michaël Cras. dict. quæstion. 39. numero 8. Gregor. Lop. in d. lib. 7. gloss. 4. Ioan. Petr. Fontanell. de pact. nuptialib. 2. tom. clausul. 5. gloss. 8. part. 12. numero 38. & sequentibus usque ad numero 42. Qualiterve in matre filiis communibus existentibus, qui eam alere tenentur, cum tunc pauper non dicatur. juxta dicta a Nobis 1. part. quæst. 4. deficiatque per consequens dict. Authentic. dispositionis fundamentum, ejus procedat constitutio? Quam nihilominus filiis etiam communibus extantibus, quoad patrem pauperem superstitem locum habere; † ita tamen ut non usumfructum, & quartam pariter, sed alterum, quod velit, consequatur, ne duæ lucrativæ causæ circa eandem rem, & personam (contra regulam *text. in §. Si res aliena) instit. de legat. cum aliis, concurrant, & sic in potentia, non in actu dictæ Authentic. favore gaudere in prædicto casu maritum, post longam disputationem concludi*
 18 *Cornel. Beninc. de paupert. special. 1. in ultim.*
 19 *volumatibus. Idem in matre, † licet à filiis ali-***

menta consequi possit, firmans: quia adhuc quodammodo dicitur mendicare, quæ ab aliis ut vivat, cogitur alimenta exigere, tenentque in terminis *Cordub. de Lara in dict. l. Si quis à liberis, §. mater, numero 33. Joan. Anton. Mangil. de imputat. quæstione 145. numero 2. qui sententiam hanc per totam quæstionem contrariis respondendo, tuetur. Cujus fundamenta, quia non est communis liber, attingam breviter. Movetur ergo, præter dictam proximè rationem, quia (inquit ipse) jus consequendi alimenta ita demum excludit à quarta, cum tempore mortis viri illud productum, † creatumque erat, secus si creandum producendumve foret, ut in isto casu, in quo jus quartæ alimenta consequendi præcedit jus, ipsoque morientis mariti tempore uxori inopi debetur. Et licet tunc temporis filios à quibus alimenta sperare possit, habeat; non tamen certum est, illis fore alendam. Cum nec tunc paternæ se immiscuerint hæreditari, ab eaque possint abstinere, §. Sui, institut. de hered. qualit. & differ. l. Necessarius, D. de adquirend. hered. Nec certum sit, divites futuros, inanisque tunc filiorum paupertate esset actio matri, imò & extincta, cum eamalendi nulla obliget filios tunc ratio juxta *text. in l. penult. D. de alend. liber. & diximus latius l. part. quæstion. 42. numero 16. quo argumento idem fitmat ipsemet quæstion. 169. numero 12. vers. Respondetur enim; dicique tunc matrem pauperem, † licet actionem contra pauperem habeat, ex Socin. Seniore consil. 121. numero 30. liber. 4. Pope in dicta Authentic. Præterea, numero 104. & Natta consil. 649. numero 13.**

Rursus, quia ad hoc mater, quæ alimenta percipere potest; pauper non dicatur, remove-
 20 rique à dicta quarta valeat, requiritur, ut aliunde, † non ab ipsiusmet mariti substantia alimenta percipiat; *d. Si verò quasdam, vers. Nam si aliunde in dict. Authentic. de exhibend. reis, quam etiam pro hac sententia rationem reperit in d. quæstione 169. numero 12. vers. Aliter respondet, ex Gozad. & aliis ibi adductis, & Nos etiam latius infra; supra dictam præterea opinionem multis relatis, sequitur, ac comprobatur* *Joan. Petr. Fontanell. de pact. nupt. 2. tom. claus. 5. gloss. 8. part. 9. numero 47. 48. 49. 50.*

Quæ omnes rationes in uxore paupere fratrem divitem habente, † à quo alimenta consequi
 21 possit, locum quoque habent, ex eisque posse quartam in bonis divitis prædefuncti mariti obtinere firmarunt *Gozad. in dict. Authentic. Præterea, numero 62. Socin. Seni. consil. 30. numero 4. & sequentibus lib. 4. Rimin. Juni. consil. 657. num. 60. & sequentibus & consil. 658. num. 9. & sequentibus lib. 6. Jacob. Menoch. consil. 433. numero 16. & sequentibus lib. 5. & consil. 503. numero 18. & seq. lib. 6. Alexand. Raudens. (sic judicatum per Rotam Florentinam asserens) consil. 40. numero 94. versic. Quoniam respondetur primo libro 2.*

Licet contrariam sententiam tenuerint *Rolandus à Valle consil. 14. numero 19. & 53. lib. 3. Trib. Decian. consil. 70. numero 17. vers. Non obstat, lib. 2. Hieronym. Gabri. consil. 142. numero 3. lib. 1. Joan. Vincent. Honded. consil. 93. numero 29. lib. 1. & consil. 79. numero 35. lib. 2. Casar. Barz. (latissime materiam prosequens) decis. 130. per tot. Joan. Anton. Mangil. de imputat. (veriolem hanc sibi videri dicens) quæstione*

stione 169. numero 5. & sequentibus Petr. Sard. de aliment. titul. 9. quæst. 35. numero 9. Joan. Petr. Fontanell. de clausul. 5. gloss. 8. part. 9. numero 44. & 55. Stephan. Gratian. disceptat. forens. lib. 1. capite 120. numero 52. Paul. Æmil. d. except. 5. titul. 4. numero 31. & 32. Eo præcipuè moti fundamento: Quia cum utrumque hoc remedium subsidiarium sit, multò tamen magis subsidiarium esse quartæ, quàm adversus fratrem divitem pro alimentis; contendunt, ac ideò minus subsidiarium prævalere debere, ex doctrina Alex post Bart. in l. In provinciali, §. 1. num. 7. D. de novi oper. nunciat. quem ibi sequuntur communiter Doctores.

24 Verior tamen (hodie præcipuè) prior contraria sententia videtur, ex infra proximè referendis, supraque jam dictis rationibus. Ex quibus multi quoque tenuerunt, pauperem superstitem uxorem patrem divitem † habentem, à quo alimenta consequi potest; quartæ nihilominus beneficio frui: sequuti sunt Fabian. de Pepe in dict. Authent. Præterea, numero 22. magis communem dicens, Jacob. Thoming. decis. 40. numero 9. relati à Michaële Cras. in §. Successio ab intestato, quæstion. 39. numero 5. Joan. Bapt. Ferret. consil. 34. numero 9. vers. Præterea, lib. 1. Gregor. Lopez in d. l. 7. tit. 12. part. 6. gloss. 6. verb. De lo suyo, vers. Sed quid si uxor, ubi fundamentis Alexandri & Cumani contrarium tenentis respondet, doctissimus Petr. Barbof. in l. Maritum 13. num. 99. versic. Unde infertur, D. solut. matrim. Ad hoc enim ut denegari dicta quarta pauperi uxori possit, facultas habeat in actu, † non in habitu, vel potentia, necesse est, ex eleganti decisione text. in l. Pretia rerum, D. ad leg. Falcid. determinans, jus adeundi hæreditatem alicui competens non efficere, ut locuples dicatur, Alienum, §. In extraneis, D. de hæredibus instituend. quando præsertim adversus patrem actio datur, contra quem animosè agere timor impedit reverentialis.

25 Item quia unde se alat uxor habere non dicitur, nisi ex propriis bonis † alimenta possit percipere, ex sententia Bald. consil. 30. lib. 2. Socin. consil. 64. numero 3. lib. 4. Cravet. consil. 199. numero 5. Menocæ. consil. 81. num. 66. ut in proposita specie hos referendo, considerat Mangil. quæstione 168. numero 2. Id quod expressius firmat hodie text. in dict. l. 7. part. in illis verbis: Nin ella lo oviessè de lo suyo: quam pro hac parte ponderat Gregor. Lopez ibidem d. gloss. 6. in fin. adversus communem, de communi jure asserentem, locum tunc quartæ detractioni non esse, de qua testantur prope infiniti relati à Mangil. d. quæst. 168. num. 3. & sequentibus. & quæst. 169. numer. 8. Casar Barz. d. decis. 30. num. 70. Petr. Surd. de aliment. d. titul. 9. quæst. 29. numero 7. & quæst. 35. num. 8. Stephan. Gratian. d. cap. 120. num. 50. & 51. & 55. Mart. voto, sine decis. 21. num. 5. Joan. Petr. Fontanell. de claus. 5. gloss. 8. part. 9. numero 42. & 43. Statil. Pacific. decis. 174. numero 41. ut alios prope infinitos ab eisdem adductos omit- tam.

27 Habet rursus d. Auth. Præterea, quartæque detraçtio locum, non solum quando mulier nullam omnino ad matrimonium dotem attulit, † sed & quando attulit, parvam tamen, & incongruam. Licèt enim text. in dicta Authent. omnino indotatam videatur requirere uxorem, ut ejus favore, dispositioneque gaudeat; ibi: Præterea si matrimonium sit absque dote: & in Authent. Ut liceat matri, & avia, §. Quia

verò el 2. col. 8. ibi: Et aliam post hæc fecimus legem decernentem, si quis indotatam uxorem per affectum solam acceperit. & in dict. authent. de exhibend. reis, §. Quoniam verò, & in dict. l. partiæ, ibi: Demanera que casan con ellas sin dote: negaverit etiam incongruè dotatam dictæ quartæ favore frui, ex dictis juribus Socin. Seni. consil. 121. num. 38. & sequentibus lib. 4. de communi attestans, numero 42. glossasque omnes, ac DD. antiquos usque ad Baldi tempora simpliciter d. Authent. Præterea dispositioni acquievit: cui etiam adhærent Joan. Cephal. consil. 671. num. 14. & seqq. Joan. Vincent. Onded. consil. 93. numero 19. lib. 1. Petr. Surd. decis. 61. numero 9. & seqq. Marta. decis. sine voto 21. numero 10.

Contraria nihilominus verissima ab omnibusque recepta est sententia, de qua nullus ferè hodie dubitat; quam tenuerunt Bald. in l. Licet, num. 3. C. de jure dot. & in d. Authent. Præterea, numero 7. quem sequuntur ibid. Salyc. Alex. & Jaf. idem Alex. consil. 91. numero 1. circa fin. lib. 7. Andre. Tiraquel. de judi. in reb. exig. serend. vers. 9. & Roland. à Valle consil. 14. numero 29. & sequentibus lib. 3. & consil. 15. numero 4. eod. lib. Tiber. Decian. (communem dicens) d. consil. 70. numero 12. vers. Tertio, & ultimo, lib. 2. Micha. Crass. in d. §. Successio ab intestato, quæst. 39. numero 4. Bertazol. consil. civil. 79. numero 27. Aym. Cravet. consil. 199. numero 7. Hieronym. Gabri. consil. 142. numero 4. lib. 1. Ugo de Cels. consil. 4. numero 11. vers. Hodie tamen. Negamus in dubium id hodie esse revocandum; pro hac Regia Cataloniæ Audientia judicatum fuisse asserens ibid. numero 12. Federic. Scot. consil. 5. numero 12. & 19. tom. 1. lib. 5. ubi communem, & semper pro hac opinione judicatum dicit Petr. Surd. de aliment. titul. ultim. quæstion. 29. numero 7. & consil. 112. numero 84. lib. 1. Gregor. Lopez (communem quoque dicens) in dict. l. 7. tit. 13. part. 6. gloss. 3. Vincent. de Franch. decis. 410. per tot. ubi testatur Baldum sequi omnes DD. Jacob. Menochi. consil. 505. num. 6. lib. 6. magis communem & ab hac non esse recedendum, neque de hoc dubitandum, firmat Joan. Anton. Mangil. de imputationib. quæst. 158. n. 4. & sequent. Francisc. Bursat. consil. 92. n. 22. lib. 1. Joan. Cephal. consil. 224. num. 10. & consil. 288. num. 2. Joan. Petr. Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 5. gloss. 9. part. 8. n. 3. & 4. ubi neminem esse, qui de hoc nunc dubitet, addit, Casar de Grassis decis. 162. aliàs 1. tit. de succession. ab intest. n. 14. Rota Roman. Diversor. decis. 202. n. 11. & seqq. part. 2. ubi de communi, Statil. Pacific. post tractatum suum de Salviano interdicto, decis. 174. n. 5. & seqq. ubi latissimè, Stephan. Gratian. dict. cap. 120. num. 2. Marc. Anton. de Amat. decis. 72. num. 7. Marta in summ. success. leg. l. part. 3. quæst. 12. art. 5. num. 5. Paul. Æmil. Gall. de except. quæ oriri poss. in success. tam ab intest. quàm in testam. tit. 4. except. 5. num. 8. & 9. part. 1.

Hujusmodi autem effectum rationis identitas parit, Cum enim conjugis inopia constitutioni illi præbuerit ansam, fueritque ejus finalis causa, † ne in præeriti matrimonii dedecus mendicet 28 (ex receptissima omnium sententia, ut testantur Socin. consil. 121. numero 38. Roland. à Valle d. consil. 14. numero 26. Joan. consil. 241. numero 11. & 20. lib. 2. Mart. d. voto 21. numero 17. & omnes ferè alij proxime relati) idem operabitur ubi nulla, quàm ubi parva extiterit dos, si mendicitatis inconveniens dedecusque non removeatur, ut considerant, tenentque omnes pro hac sententia supra adducti: Et quia parum, & nihil

29 nihil ¶ æquiparantur, l. Si oleum 10. §. ultim. D. de dol. l. 2. D. quod cum eo, l. Illud, 7. §. Minus, D. de tribut. actione princip. Instit. ad leg. Falcid. Auth. Tutoris debitor, C. qui dari tutor. poss. l. fin. C. de revoc. donat. c. De multa, de præben. & dign. Socin. consil. 108. num. 4. lib. 1. Deci in cap. De appellat. 2. notab. de appellat. Fabian. de Pep. in d. Authent. Præterea. num. 6. Marc. Anton. Natta consil. 346. num. 6. plurimis relatis Rota Roman. d. decis. 202. num. 13. Marc. Ant. de Amat. d. decis. 72. num. 9.

Ita tamen prædicta sententia, extensioque ad contraria jura indotatam mulierem desiderantia, æquiparatioque admittenda est; ut non de dote simpliciter parva, sed de notabili ¶ parvitate intelligatur, ut tenuerunt Philipp. Corne. in d. Authent. Præterea, num. 4. Curti. Juni. num. 7. Fabian. de Pep. communem dicens, num. 6. Idem Corn. consil. 249 num. 3. lib. 3. Andr. Barbat. consil. 74. num. 9. lib. 4. Hugo de Cels. d. consil. 4. num. 11. & 7. Honded. consil. 93. num. 6. lib. 1. Anchar. Juni. quæst. 26. lib. 3. Joan. Anton. Mangil. d. tract. quæst. 159. num. 4. Rota Roman. d. decis. 202. num. 15. Joan. Petr. Fontanel. de Clausul. 5. gloss. 8. part. 8. num. 22. Martad. voto 21. num. 13. & in summ. success. legal. part. 3. quæst. 12. art. 5. num. 6. 7. & 8. & ita Dominis placuisse dicit Cæsar. de Grass. d. decis. 162. num. 15. & seqq.

31 Eritque notabilis in præfenti parvitas, ¶ si ex dote, aliisve bonis necessarium non valeat percipere victum, mendicareque cogatur, ita (post Bald. in d. Authent. Præterea circa fin.) eam intelligens voluit Socin. Seni. d. consil. 121. num. 4. lib. 4. Andr. Alciat. consil. 252. num. 5. Joan. Cephal. consil. 671. num. 2. Anton. Mangil. d. quæst. 159. num. 4. & 5. Paul. Emil. Gall. d. titul. 4. except. 5. part. 1. num. 10. Statil Pacific. d. decis. 174. num. 16. 17. & 18. ita judicatum referens, addensque insuper d. num. 18. præfatæ quartæ locum fore, siue dos minima sit notabili parvitate, siue mediocriter parva consideretur, dummodò ad alimenta non sufficiat, cum à minima tunc non distet, nisi per plus & minus, quæ specie non differunt, ex text. in l. fin. D. de triti vin. & oleo legat.

Item quia cum dos parva computanda veniat in quartam (ut infra num. 49. & 59. dicemus latius) si fuerit minima, major pars erit in quarta; si verò parva, plusque contineat, minus in quarta consequetur conjux superstes. Qua ratione supra dictam sententiam cum plurimis, quos refert, sæpe communem dicens, tenet Joan. Mangil. d. quæst. 159. num. 1. & 2.

Ex redditibusque ¶ dotis alimenta consequi, ac percipere debet mulier, ut prædictæ quartæ locus non sit, aliàs parvam dici dotem, ex qua alimenta, victum, & vestitum percipere nequeat uxor dixit communem post Bald. Decius in dicta Authent. Præterea, num. 5. Corn. 3. Curt. Juni. 70. de communi asserens Piccus. Rimin. Seni. 2. vers. Intellige etiam istum text. Pepe 10. communem quoque dicens Gozad. num. 24. 29. 33. & 37. refert, & sequitur Cæsar. Barzi. decis. 128. numero 2. Hugo de Cels. cons. 4. numero 15. & seqq. Tiber. Decian. d. cons. 70. num. 12. vers. Tertio, & ultimo, salva conscientia aliud non posse judicari asserens, Marc. Anton. Natta consil. 115. num. 12. Michaël Graf. in d. §. Successio ab intestato, quæst. 39. num. 4. in fin. Aym. Cravet. d. consil. 119. numero 7. Mangil. d. quæst. 159. num. 2. Roland. à Valle d. consil. 14. numero 21. & seqq. Vincent. de Franch. decis. 410. num. 3. Marc. Anton. de Amat. d. decis. 72. num. 8. Polydor. Ripa observat. 384. num. 2. & 5. ubi quod ut locus huic quartæ non sit, suffi-

33 cere mulieri dotem pro victu, vestitu, & habitatione debere, ait Pet. Surd. decis. 61. num. 2. & consil. 112. num. 84. lib. 2. ubi dotem parvam ut d. Authent. locus sit, dicit divitiarum mariti ¶ respectu, quod etiam dixerit Hugo de Cels. ubi supra, & plerique & proxime relatis, plurimos pro hac sententia adducens, tenet (sic in Cataloniae Senatu sæpe judicatum attestans) Joan. Petr. Fontanel. de pactis nupt. dict. clausul. 5. gloss. 8. part. 9. num. 10. & seqq. Licet conditionem viduæ attendendam dicentem referat idem ipse ibi, num. 15. Federic. Scot. respons. 5. tomo primo, lib. 3. num. 32. circa med.

34 Neque proprietas pro hujusmodi alimentis à muliere vendi ¶ debet, ut per text. in l. Imperator. D. ad S. Conf. Trebell. & per l. 3. §. Modum, D. ubi pupill. educ. debe. pluribus relatis tradit in terminis Mangil. dicta quæstione 159. num. 3. & quæst. 139. num. 2. per text. in l. Qui bonis, C. de cess. bon. & latius quæst. 184. per tot. ubi hanc veriore, & magis communem dicit, ac defendit, Gregor. Lopez in dict. l. 7. tit. 13. part. 6. gloss. 6. ante med. versic. Quid autem si conjux superstes haberet magnam domum, vel prædium, ex quo tamen vivere non posset? ex text. quem dicit singularem, in l. fin. §. Ipsum autem, C. de bon. qua liber. Joan. Baptist. Cost. de portione rata, quæst. 84. num. 1. diximusque Nos etiam 1. part. quæst. 4. §. 4. ex num. 167. cum seqq.

Et licet mulier indotata, vel dotata incongruè, industriosa sit, ¶ ex proprioque artificio, junctive dotis redditibus vivere possit, quartæ detractio- ni locum esse (ex dispositione præsertim d. l. 7. tit. 13. part. 6. quæ in propriis superstitis conjugis bonis, ut quartæ locus non sit, facultates desiderat) notat ibid. Gregor. verb. De lo fuyo, sic tenuisse in terminis referens Decium in d. Authent. Præterea, Idquè fortiùs procedere in muliere nobili, cui operari dedecus esset, tenuit Andr. Barbat. consil. 74. num. 11. & 12. libro 4. Deci in d. Auth. Præterea, num. 21. Rimin. Juni. consil. 657. 53. Tiber. Decian. d. consil. 70. num. 17. lib. 2. Joann. Vincent. Honded. consil. 93. num. 35. lib. 1. Petr. Surd. decis. 61. num. 12. Mangil. d. tract. quæst. 167. per tot. maxime num. 8. Cæsar. Barzi. decis. 129. num. 26. usque ad num. 30. Stephan. Grat. discept. forens. d. cap. 120. num. 58. quia nec viro vivente tenetur operari, ut ibid. per eum, Marc. Ant. de Amat. dicta decis. 72. num. 17. & 18. tradens, non debere mulierem ad viliores operas, quàm vivente marito salva dignitate faceret, descendere, ex sententia Deciani consilio 111. (incip. decessit maritus) num. 19. lib. 3. nec alteri inservire, ex Menoch. consil. 433. (incip. Cum præstantissimo) num. 14. & 15. lib. 5. & Honded. dicto consil. 93. incip. Prætendit num. 13. Imò dignum ¶ effici hæredem, qui in causa est ut defuncti mariti uxor alteri cogatur inservire, addit. num. 19. ex sententia Andr. Barbat. dict. cons. 74. col. 5. vers. Quinimò plus videtur, lib. 4. Roland. à Valle d. cons. 14. num. 49. lib. 3. & Tiber. Decian. d. consil. 111. numero 20. tenetque idem (his non relatis) Joan. Anton. Mangil. quæst. 170. num. 4. hæredes admones, ne adversus nobilem viduam, ut efficiatur pedisequa, vel aliter per artem vilem sibi victum acquirat, opponant; quia sic virum offenderent, indignique per consequens hæreditate efficerentur. Licet adhuc in muliere nobili, si Civitatis, vel Regionis, in qua mulier degit, hujusmodi artem, exercitium, vel laborem patiatur consuetudo, ¶ contrarium ex pluribus referat, teneatque idem ipse Mangil. quæstione 169. numero 11.

Si verò ignobilis sit mulier, quæ propriis manibus ac laboribus victum quærere posset, cuique hoc illum acquirere modo, indecorum non esset, † indistincte dictæ *Authent. Præterea* dispositioni, quartæque detractiōni locum non fore tenent communiter *Doctores*, *Curt. in ead. Authent. Præterea*, numero 35. versic. Circa præmissa, receptamque testatur sententiam *Pepe ibidem* numero 38. & 86. *Rolandus à Valle dicto consilio decimoquarto*, numero decimoquinto, *Joannes Baptista Pontan. de alimentis*, capite decimoquinto, rubric. de alimentis viduarum, numero octavo, versiculo, *Quæ tamen inopiæ ratio*. *Hondedus dicto consilio 63.* numero 35. *Rota Romana Diversorum dicta decisione 202.* part. 2. *Mangil. dicto tractatu de imputat. quæstione 167.* numero 9. has intendens contrarietates sedare distinctione, adversantemque sententiam, quam multis firmaverat *idem ipse ibi*, numero 5. 6. & 7. deberi, nempe etiam ignobili mulieri non habendi unde se præter artificium, vel servitium alat, cui satis favent *d. legis 7. partitæ mens*, & verba: Priorem tamen sequuntur etiam *Joann. Petr. Fontanell. de pact. nuptialib. 2. tom. clausul. 5. gloss. 8.* part. 9. num. 41. *Cæsar de Grass. d. decis. 162. alias 1. de successiōib. ab intestato*, numero 1. 7. & seqq. *Marc. Anton. de Amatis d. decis. 72.* numero 6. & 16. *Marta de success. legali d. quæst. 12. 3. part. art. 5. num. 19.*

Illud plane receptissimum est, *d. Authent. Præterea* dispositionem etiam quoad mulierem ignobilem, cuique laborare non esset indecorum, procedere, si vel valetudinaria † sit, vel senex, ita quod aptè victum quærere nequeat, nec congruam unde vivere possit habeat dotem, ut notarunt *Fabian. de Pepe in d. Authent. Præterea* numero 86. in fin. *Purpurat. consil. 330.* numero 3. in fin. lib. 1. *Andr. Barbat. dict. consil. 74.* numero 11. libro 4. *Rimin. Jun. consil. 657.* *Aym. Cravet. consil. 199.* numero 7. *Jacob. Menoch. consil. 433.* numero 5. & consil. 505. num. 16. lib. 6. quos refert, & sequitur *Mangil. de quæst. 167.* numero 10. *Stephan. Gratian. d. cap. 120.* numero 14. *Marc. Anton. de Amat. d. decis. 72.* numero 20. Senem dicens † quinquagenariam, ex *Innocent. Oldrand. & aliis ibi adductis.*

Mulierem autem quæ unde vivere potest, habet, licet sic honorificè, & lautè, ut cum marito degebat, nequeat vivere, † à quartæ beneficio removendam, (cum raro, aut nunquam dotis redditus ad id sufficiant) docuere *Socin. consil. 30.* numero 14. libro 4. *Purpurat. dict. consil. 330.* num. 7. vers. *Ex cuius dictis, Hieronym. Gabriel. consil. 142.* num. 25. libro 1. *Stephan. Gratian.* (alios quoque referens) ubi supra numero 6. & 7. *Fontanell. de claus. 5. gloss. 8. part. 9. num. 33. in fin.*

Ad huiusmodique remotionem sufficere, si secundum necessitatem, † quamvis non secundum dignitatem alimenta mulier habeat, cum *d. Authent. finalis ratio*, inopiæ scilicet, videatur deficere, ejusque sit subsidiarium remedium, miserationisque causa concessum: ac ideò ea deficiente causa in muliere, quæ pro vitæ subventionem necessaria alimenta habet, dictæ quoque *Authent. deficere* depositionem: late probat *Petr. Surd. decis. 61.* numero 15. & per tot. multisque adductis *Joann. Petr. Fontanell. de loco* numero 16. & 17. ita referens iudicatum.

Quæ tamen dura mihi videtur opinio, in terminis etiam juris communis, si unde congruè mulier alimenta percipere possit, decenterque vivere non habeat, juxta dicta à *Nobis 1. part. quæstion. 4.* Contrariamque hodie jure Regio *Parti-Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

tarum attento iudico veriore, ac tenendam ex dispositione *d. l. 7. tit. 13. part. 6.* ibi: *E por esta razon tuvieron por bien los Sabios antiguos, que si el marido non dexasse a tal muger, en que pudiesse bien, é honestamente vivir nin ella lo oviesse de lo suyo, &c.*

Quare omnia hæc in *Judicis arbitrio* † reposita esse videntur, cujus quippe iudicio commissum est, quis in præsentem pauper dicatur, vel non iudicare, ut docent (potest glossam 1. communiter approbatam in *d. Auth. Præterea*) *Bald. Roman. & Corne.* quos refert, & sequitur *Didac. Covar. variar. resolut. lib. 2. cap. 6. numero 8.* *Fabian. de Pep. in ead. Authent. numero 72.* *Socin.* (communem dicens) *dict. cons. 30.* numero 1. lib. 4. *Petr. Surd. de aliment. d. tit. quæstion. 55.* numero 35. *Roland. à Valle d. consil. 15.* numero 19. lib. 3. *Joan. Anton. Mangil. d. tract. de imputationib. q. 138.* num. 4. *Marta in summa success. legal. d. 3. part. quæst. 12. artic. 5. num. 9.* *Cæsar. de Gras. d. decis. 162. n. 2. & 24.* communem dicit *Fontanell. dict. clausul. 5. gloss. 8. part. 9. num. 6.* *Honded. de consil. 93.* num. 35. *Stephan. Gratian. dicto cap. 120.* num. 14. 15. & 80. *Anton. Monach. decis. Lucens. 50. n. 38. & seqq.*

Huiusmodi verò quarta non poterit conjux locuples decedens superstitem pauperem privare, † sed etiam conjuge renuente eam habebit, cum non tam ex conjugis, quàm legis liberalitate præstetur, sitque debitum legale, gloss. verb. *Hæredem in fin. in Auth. De hæred. & Falc. §. si verò expressim*, coll. 1. *Scribentes communiter in d. Auth. Præterea*, ubi *Bald. numero 1. Roman. 10. Decius 9. Pepe 17. 35. & seq. Rimin. 3. & 6. Corne. 5. 18. & 19. Alex. 6. Jaf. 10. idem Corne. consil. 178.* numero 3. lib. 2. & consil. 4. num. 4. lib. 4. *Ruin. consilio 72.* num. 17. lib. 3. *Decius consilio 24.* num. 5. col. 2. circa med. vers. *Et ideò, Rimin. Juni. cons. 657.* num. 24. lib. 6. *Roland. à vall. cons. 62.* numero 58. & 63. lib. 1. & d. cons. 14. in fin. lib. 2. & in tract. de lucro dot. quæst. 82. numero 2. *Marc. Anton. Natta cons. 605.* num. 6. lib. 3. *Fran. Vivi. in suis commun. opini. verb. Uxor,* num. 6. *Joann. Cephal. cons. 108.* num. 1. & cons. 183. n. 14. & cons. 244. lib. 2. *Franc. Becci. cons. 76. n. 8. Bertaz. cons. civil. 79. n. 29. Micha. Cras. d. quæst. 39. Hugo de Cels. de cons. 4. num. 5. & seq. Feder. Scot. de consil. 5. n. 12. tom. 1. lib. 3. plures referens Mangil. d. tract. quæstion. 140. per tot. Greg. Lopez in dict. l. 7. tit. 13. part. 6. gloss. 5. verb. *Non dexasse*, *Petr. Surd. decis. 8. n. 28. & 29. & cons. 81. n. 15. Statil. Pacific. de decis. 174. n. 26. & 27. Andr. Gaill. obser. 87. n. 1. vers. Imò uxor indotata*, lib. 2. *Stephan. Grat. d. cap. 120. n. 34. & 39.**

Nec delinquendo poterit conjux quarta hæc privare † conjugem, ideoque licet ob conjugis delictum ejus ad Fiscum perveniant bona, conjugi inopi superstiti quarta præstabitur, text. juncta gloss. in *Auth. Bona damnatorum, C. de bon. proscript. in Authen. Ut nulli judic. §. fin. ubi de communi testatur Angel. Socin. cons. 121.* numero 7. & 16. lib. 4. late prosequitur, ac firmat *Mangil. quæstion. 180. per tot. Micha. Cras. omnium consensu receptam sententiam dicens, in d. §. Successio ab intestato, quæstion. fin. Paul. Æmill. Gall. dict. excep. 5. tit. 5. numero 16. Gratian. ubi supra, numero 36. & sequentibus qui etiam numero 36. & 37. & Mangil. proximè relato loco id extendunt, licet aliqujus particularis statuti vigore † confiscatio fieret. Idem etiam volens, firmansque *Gratian. numero 38.* quamvis finis in crimine læsæ Majestatis, † allegat *Plot. consil. crimin. 130.* num. 41. & 45.*

45. & Farina. *quæst.* 45. num. 123. usque ad 127. latius Mangil. *quæst.* 181. num. 3. & 4. adducens Plot. ubi supra, n. 47. tom. 1. Fabian. de Pep. in d. Auth. Præterea, num. 113. & seq. Cordub. in l. si quis à liberis, n. 49. D. de lib. agnosc. & Honded. d. consil. 93. n. 10. Licet contrarium videantur velle Marc. Anton. Peregrin. in tract. de jure Fisci, lib. 5. tit. 1. n. 46. & Valen. Forster relatus à Crasso loco proximè citato.

48 Sicut autem in totum conjux locuples decedens superstitem pauperem privare quarta non potest; ita nec in parte. † Unde neque legatum ei relinquendo, licet pro alimentis sufficiat, imò & si alimenta excedat, si quartam non æquet, non posse conjugem parte illa conjugem privare, tradunt plenè Mangil. dict. tractat. *quæst.* 176. ex n. 5. cum seqq. Hieronymus Gabr. consil. 142. num. 32. lib. 1. Surd. de alimen. tit. 9. q. 35. num. 19. & per tot. ubi latè contrariis satisfacit, Statil. Pacific. d. decis. 174. num. 28. usque ad num. 41. contrariis quoque respondens, & sic Rotam tenuisse referens, multis etiam relatis Joan. Petr. Fontanell. (decisione Senatus Cataloniæ comprobata sententiam asserens) de pact. nupt. d. tom. 2. clausul. 5. glos. 8. part. 9. numero 25. Paul. Æmil. Gall. d. tit. 5. except. 5. part. 1. n. 14. & 15.

49 In quartam tam tamen hujusmodi debet imputari legatum, † quodque quartæ deest, suppleri, tex. in ead. Auth. Præterea in fin. ibi: Et imputabitur legatum in talem portionem, & tenent Fabian. de Pep. ibid. n. 127. & Paul. Pich. num. 61. Philipp. Corne. consil. 4. per tot. lib. 4. Rimin. Juni. cons. 701. num. 56. & seqq. lib. 6. & alii, quos refert, & sequitur Mangil. *quæst.* 176. numero 9. Didac. de Segur. in repet. l. Coharedi, §. Cum filia, numer. 110. De vulg. & pupill. Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 5. Ordinam. gloss. 1. pagin. mihi 80. colum. 1. vers. Quæri potest, plures referens Baldes in addit. ad Roderic. Xuar. in l. 1. tit. de las arras, §. Sed pone quæstionem, in princip. lit. A. Petr. Surd. d. *quæst.* 35. numero 17. & seq. Fontanell. (communem dicens) ubi supra, glossa 8. part. 12. numero 32. Stephan. Grat. d. c. 120. num. 39. Paul. Æmil. d. except. 5. n. 46. tit. 3. p. 1.

50 Si verò conjux in vita quid tale conjugi unde vivere posset donasset, † quartæ cessabit detractio, cum tempore mortis conjugis, aliunde vitam degere, seque valeat sustentare superstes cessetque per consequens d. Auth. Præterea ratio, hominis tunc dispositione, factoque legis præveniente remedium. Sic docent Rapha. Cum. cons. 31. propè fin. Philipp. Corne. cons. 178. per tot. lib. 2. Sec. Seni. consil. 121. n. 50. & seq. lib. 4. Hieronym. Gabr. cons. 152. nu. 29. & seqq. lib. 1. Joann. Vincen. Hond. cons. 79. n. 34. lib. 2. Vincent. de Franc. dec. 410. n. 3. Cæsar Barzi. dec. 130. nu. 62. quos refert, & sequitur Mangil. d. q. 176. n. 10. Joan. Bapt. Cost. de ratione rata, q. 84. numero 18. circa fin. & de remed. 2. numero 4. propè fin. Petr. Surd. consil. 250. num. 2. Paul. Æmil. d. except. 5. tit. 4. num. 26. part. 1. Fontanell. dict. clausul. 5. gloss. 8. part. 9. num. 54. vera hæc numero sequent. intelligens, si cesset omnis fraus, † non si dolo fieret inter vivos donatio; repetiitque eadem glossa 8. part. 11. n. 39. & 40.

51 Sed si à conjugem in vita donata consumpsisset, † dilapidassetve conjux; nec cessare, nec minui quartam, observant Ripa in l. In quartam, numero 188. D. ad leg. Falcid. Petr. Surd. decis. 119. numero 30. & 31. Anton. Mangil. d. q. 176. numero 12. Fontanell. d. gloss. 8. p. 12. nu. 33. Gratian. d. cap. 120. n. 83.

Nec pariter in quartam imputabit conjux lega-

tum à conjugem cum gravamine alteri restituendi † factum, si modò nullum inde commodum sentiat. Cum conjugi non relictum, quod alteri est restituendum videatur, ex doctrina Angeli in l. si cum dote, §. si pater, circa fin. D. solut. matrim. Jaf. in d. Auth. Præterea, n. 26. vers. Tertio limita, & ibid. Pep. numero 51. Mangil. *quæst.* 198. num. 6. Petr. Surd. consil. 250. num. 3. Fontanell. ubi proximè, num. 34. Gratian. d. loco, num. 31. & cap. 132. num. 37.

Si verò commodum sentiat, veluti si post aliquod tempus restitutionem fieri jussum sit, lucrumque inde perceptum; in quartam illud imputabit † conjux, ut docent Jaf. ubi sup. & Pepe n. 52. Mangil. d. *quæst.* 198. n. 7. Gratian. d. cap. 120. n. 32. & d. cap. 132. n. 38. Marta in summ. success. legal. q. 12. artic. 5. n. 29.

Poterit tamen conjux legatum à conjugem factum repudiare, † quartamque habere, ut ex pluribus resolvit Joan. Anton. Mangil. q. 177. n. 2. cum seqq. & Gratian. d. cap. 120. n. 40. & seq. Nisi quartam compleat, cum nihil aliud prætere tunc valeat, ut firmat Mangil. sup. n. 4.

Licet autem legatum simpliciter acceptaverit, si ad quartam non ascendat, † ea non privari, quamvis illud in quartam (ut diximus) debeat imputare, firmat Mangil. d. loco, num. 5. limitans casum hunc numero precedenti, quando mulier legatum, seu alimenta à marito relicta acceptavit, & non semel, † sed per plures exegit annos, quia à jure tunc quartæ cadere firmat ex textu in l. si pars, 10. §. fin. & in l. Nihil interest, 12. D. de inoffic. testamen. Quod in simpliciter acceptante legatum sibi relictum procedere negat Joann. Petr. Fontanel. d. clausul. 5. glos. 8. p. 9. num. 56. nisi cum acceptatione expressa testamenti, & in eo contentorum intercedat approbatio, * ex sententia Joann. Baptist. Cost. in tract. de re integr. distinct. 106. numero 3.

Quæ denique in quartam hanc sint imputanda, † vide Mangil. d. *quæst.* 198. per tot. ubi imputandum fore lucrum donationis ex parte viri, usum fructum, qui marito ex legis dispositione acquiritur, dotem parvam, & alia bona mulieris, quæ posset à patris hærede: vel ab ipso parte consequi asserit: quos omnes casus breviter per priores quatuor profequitur numeros, jamque adnotavimus supra. Advertit tamen singulariter num. 5. ibidem, id limitans, si penes se quasdam res parvas repositas haberet conjux, quas imputare non adstringi tradit ex d. §. Quoniam verò, vers. Si verò quasdam in Auth. De exhibend. reis, quem decepsisse dicit Curtium Junioem in D. Authen. Præterea, num. 25. vers. Ultima, idque notare Alex. Raudens. consil. 40. nu. 91. lib. 2. De quibus omnibus casibus videndi etiam (post Deci. & alios in d. Auth. Præterea) Hieronym. Gabriel. consil. 142. n. 33. lib. 1. Petr. Surd. decis. 119. nu. 29. & seqq. Joan. Vincent. Honded. d. cons. 93. lib. 1. Joan. Petr. Fontanell. d. gloss. 8. part. 12. n. 30. & duobus seqq. Stephan. Gratian. d. c. 120. n. 82. cum duobus seqq.

Teneturque conjux pauper superstes ad debitorum solutionem † pro rata, Auth. de nuptiis, §. sic itaque in fin. coll. 4. & notant Franc. Vivi. decis. 163. n. 1. & 2. lib. 1. Cæsar Barzi. decis. 128. nu. 25. Mangil. q. 142. n. 8. & q. 196. n. 1. Joan. Baptist. Cost. de ratione rata, d. q. 84. num. 1. & per tot. Mart. dicta q. 12. 3. p. art. 5. n. 45. & seqq.

Unde quartam hanc non ut quotam bonorum, sed hæreditatis † deberi, colligitur, observantque Petr. Surd. de alimen. d. tit. 9. q. 35. numero 22. & dec. 8. n. 11. Joan. Bapt. Cost. d. *quæst.* 84. n. 6. & seqq. Stephan.

Stephan. Gratian. (omnino videndus) d. cap. 120. n. 67. cum seqq. Marta (ita iudicatum referens in Senatu Mantuano) ubi supra, n. 43. probatque text. de iure Regio in d. l. 7. tit. 13. p. 6. ibi: *Que pue- da heredat facta la quarta parte. & ibid. Gregor. Lopez.* Si enim ut quota bonorum deberetur, ad defuncti onera conjux pauper superstes non teneretur, ut præter jam relatos plenè comprobatur Mangil. de imputationib. q. 141. per tot. Neque in quotam bonorum succedentem à creditoribus posse conveniri, † probant text. in l. si quis servum, 8. & l. sequens, D. de leg. 1. & ibid. Scribentes, lateque Alvar. Valasc. in praxi partit. capit. 17. n. 4. cum seqq. Nomen namque Bonorum, † ære alieno deducto intelligitur, ut iuris vulgatis, in primaque hujus tractatus parte, q. 4. §. 2. n. 96. exornavimus. Hereditatis verò nomen † etiam debita includit, tex in l. Hereditatem, 28. D. de donat. aliisque iuris probat Valasc. ubi supra, n. 6. Quare & pro pignoris luitione † conjux pauper in quarta succedens tenebitur, ut post alios concludunt Mangil. d. tract. quæst. 196. numero 5. & Joann. Baptist. Cost. loco proximè relato.

Quæ igitur requirantur ut d. Authen. dispositio locum habeat, sat ex supra dictis deducitur. Quatuor † enim principaliter desiderantur: Quod nempe matrimonium sit contractum: sine dote, vel saltem: Quod superstes labore inopia: Premorientisque locuples decedat, ex d. Authen. Præterea, & ibid. DD. Corne. consilio 249. numero 1. Rimin. Juni. consilio 658. nu. 3. lib. 6. Hieronym. Gabriel consil. 142. numero 1. lib. 1. Simon de Frat. consil. 9. numero 2. lib. 1. Honded. d. consil. 93. numero 18. lib. 1. Casar Barzi. decis. 126. numero 4. Jacob. Menoch. consilio 105. numero 2. Mangil. d. tract. quæst. 137. numero 7. Gratian. d. cap. 120. numero 1. Anton. Monach. decis. Lucens. 50 numero 4. Marc. Anton. de Amat. d. decis. numero 1. Joann. Baptist. Cost. d. quæst. 84. num. 11. Mart. voto, sive decisio. 21. & 22. & in summ. success. legal. dict. 3. part. quæst. 12. art. 5. n. 1.

In primis igitur verè, & reale inter conjuges matrimonium extititile † probare oportet: neque enim putativum ut prædictæ quartæ locus sit, sufficere, ut notant Fabian. de Pep. in d. Authen. Præterea, numero 7. Curt. Jun. numero 9. Purpurat. consil. 330. numero 1. lib. 1. Rolan. à Valle de lucro dotis, q. 93. Honded. d. consil. 93. numero 15. lib. 1. Alex. Raudens. consil. 40. numero 30. lib. 2. sequitur alios referendo, receptiorem, ac veriore dicens Joan. Anton. Mangil. d. tract. quæstione 189. n. 4. latè Gratian. d. cap. 120. n. 75. & seqq.

Matrimonio autem etiam clandestine † contracto (cum matrimonium dicatur, ut determinat Sacrum Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 4. de reformat.) dictæ Auth. Præterea dispositioni locum fore, judicavit Rota Romana Diversorum decis. 317. num. 1. part. 2. tenentque Alex. Raudens. d. consil. 40. n. 52. versic. Septimus est casus, libro 2. Mangil. quæst. 178. Mart. d. q. 12. n. 2. & 3. ita pariter iudicatum referens.

Quæ mihi hodie sententia (licet eam indubiè supra relati teneant, pro eaque fuerit iudicatum) satis redditur dubia; ex eo quia quartæ commodum à matrimonio provenit, quod contractum esse non sufficit, sed justè contractum, ut destructioni quartæ locus sit, probante sic tex. in l. unic. D. unde vir, & uxor, ibi: *Justum esse matrimonium oportet. & ibi: Nihil enim capi propter injustum matrimonium potest.* Ambigit autem nemo, matrimonia clandestina injusta, & jure Canonico (quod in his prævalet) improbari; text. in cap. 3. de clandest. desponsat. imò & per sacrum annullari. Tridentinum Concil. d. Velasco Paup. de Priv. Tom. I.

cap. 1. de reformat. ibi: *Qui aliter quam præsentem Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsentem decreto irritos facit, & annullat.* Quare si casus mihi occurreret contra prioris sententiæ sequaces tenerem, consulere, & iudicare.

In matrimonio autem per verba de præsentem † contracto, quamvis ad viri domum sponsa traducta non sit, nec carnaliter cognita, prædictæ quartæ locum esse, dubium non est: cum nuptias non concubitus, sed consensus faciat, juxta vulgare text. in l. Nuptias, 31. D. de reg. jur. & in l. Cum fuerit, 15. de condit. & demonstr. vereque conjuges dicantur vir, atque uxor, inter quos per verba de præsentem absque copula, vel traductione ad domum matrimonium celebratum est, ut notat Bald. in l. Solet, §. Qui virum, numero 2. in fin. D. de his qui not. infam. Ac idèò tanquam veram uxorem mariti forum † sponsam de præsentem etiam ante copulam, vel traductionem ad domum sequi, docet glos. in l. Ea quæ, la 2. 32. in ordine, D. ad D. ad municip. & in l. Cum quadam puella, 19. verb. Hoc evenerit, D. de jurisd. omn. judic. Et statutum excludens maritatem à successione, eas etiam quæ per verba de præsentem, licet nec ad domum viri traductæ, nec sint carnaliter cognitæ, fuerint maritatæ, excludere, † docuerunt Albert. Brun. in tractat. de statut. excluden. fæmin. & cognator. lineam à successione. art. 6. princip. membr. 4. quæst. 19. numero 285. sequitur (post multos ab eo relatos) Mar. Anton. Nata in simili suo tract. quæst. 2. princip. vers. Quarto quæro.

Omnia denique jura de matrimonio, seu de marito, & uxore loquentia, in matrimonio per verba de præsentem contracto, copula etiam, vel traductione ad domum non sequuta procedunt, † text. in l. pen. D. de donat. inter vir. & uxor. pluribus comprobatur Didac. Covar. super 4. Decret. cap. 1. à numero 2. cum seqq. Joann. Marienc. in l. fin. tit. 2. lib. 5. novæ Reg. Collect. glos. 6. numero 1. Joann. Gutierr. de juram. confirmat. 1. part. cap. 51. numero 2. Pat. Thom. Sanch. de matrimon. lib. 1. disputat. 1. à numero 1. in favorabilius præcipuè, ut multis comprobatur Joan. Petr. Fontanell. de pact. nupt. 2. tom. dict. clausul. 5. glos. 8. part. 10. n. 35.

Quarè prædictam sententiam (sponsam nempe de præsentem ad domum viri non traductam, nec carnaliter cognitam quartam detrahere) † tenuerunt Bald. in l. 1. C. unde vir, & uxor, & ibid. Dec. numero 7. Curt. Jun. numero 9. & seqq. de communi attestans, & in d. Auth. Præterea, numero 3. ubi etiam Fabian. de Pep. numero 3. Rimin. Juni. consil. 534. per tot lib. 5. Roland. à Valle in tract. de lucro dot. quæst. 106. numero 6. Micha. Cras. in d. §. Successio ab intestato, quæst. 38. numero 3. Alex. Raudens. d. consil. 40. numero 25. vers. Septimus est casus, Rota Rom. Diversor. decis. 317. numero 2. p. 1. Mangil. de imputat. q. 186. numero 10. Greg. Lopez in d. l. 7. tit. 13. p. 6. glos. 2. verb. Con ellas, Fontanell. ubi supr. numero 37. Marta d. qu. 12. part. 3. art. 5. summæ successione legalis, numer. 2. & 3. ita decisum referens, Paul. Emil. Gall. de except. quæ oriri poss. tam ex testam. quàm ab intest. d. tit. 4. except. 5. numero 22. part. 1. Azeb. in l. 12. tit. 8. lib. 5. novæ Reg. Collect. numero 3. Costa de rat. rat dict. q. 84. n. 1. Martin. Navarr. conf. 29. de sponsalib. lib. 4.

74 Secus in sponsa de futuro, † ut (post Bald. Matthesil, & alios) testatur de communi asserens Oliver. Textor. in tract. de successione ab intestato, numero 97. quos refert, & sequitur Paul. Emil. Gall. d. except. 5. numero 23. & 56. Licet de hoc dubitantem referat ibi Anton. de Rosell. in tract. de success. ab intestat. numero 184. per fundamenta ibi adducta, quæ in sponsa de futuro non multum urgent.

75 Paupertatem præterea suam conjux pauper superstes, ut quartam consequatur, † tanquam concessionis ejus causam, suæque intentionis fundamentum, nullamque ad matrimonium dotem, incongruamve (juxta à Nobis supra dicta) attulisse, probare debet, ut (ex Socin. Pep. Alciat. Gabriel. & aliis) tradit Joann. Anton. Mangil. d. tract. quæst. 161. per tot.

76 Dotem autem congruam, vel incongruam ut quartæ locus sit (secundum veriore, quam judico sententiam) tempore mortis † conjugis attentio, non constituta dotis, judicari debere; colligitur ex text. in d. S. Quoniam verò, in Auth. de exhibend. reis, ibi: Inops aut vir, aut mulier invenitur, & in d. Auth. Præterea, ibi: Et conjux præmoriatur locuples, superstes verò laboret inopia. Pluribus hanc rationibus comprobatur sententiam Andr. Barbat. d. consil. 74. numero 2. & 6. lib. 4. Philipp. Corne. consil. 249. numero 3. lib. 3. Andr. Alciat. in l. 2. numero 80 D. de verb. signific. Rimin. Jun. consil. 657. numero 44. & seqq. lib. 6. & consil. 701. numero 13. & seqq. eod. lib. Curt. Jun. in d. Authen. Præterea, numero 10. vers. Ultima, Guill. Benedict. in cap. Raynuncius, de testam. verb. Uxorem nomine Adelasiam, decis. 5. numero 244. Rolan. à Valle d. consil. 15. numero 24. & 25. lib. 3. Jacob. Menoch. consil. 433. numero 4. lib. 5. & consil. 505. numero 5. lib. 6. ubi de magis recepta opinione testatur plenè Mangil. d. tract. quæst. 160. numer. 2 licet in contrariam postmodum inclinet, Petr. Surd. de aliment. tit. ultim. quæst. 35. numer. 7. Joann. Cephal. consil. 244. lib. 2. & ut communi assentitur Casar. de Grass. decis. 162. aliàs 1. tit. de success. ab intestato, numero 23. Rota Rom. Diversor. d. decis. 202. numero 17. part. 2. Gregor. Lopez in d. l. 7. tit. 13. part. 6. glos. 6. verb. De lo suo, circa med.

Contrariam etsi tenuerint Socin. Joann. And. & alii quos refert & sequitur Mangil. d. quæst. 160. n. 3. & seqq. & cum eis Stephan. Grat. d. c. 120. n. 64. Petr. Surd. consil. 216. n. 4 l. 2. Hieronym. Gabr. consil. 142. n. 9. 20. & per tot. Mart. in summ. success. legal. d. part. 3. quæst. 12. art. 5. n. 40. & 41. Quorum mihi non satisfaciunt rationes, urgentque contrariæ.

77 Quinimò si mortis tempore superstes conjux inops reperitur, licet ad meliorem postmodum fortunam devenit, aut si dum petitionem differt, causave discutitur, ditescat, vel cum marito divite matrimonium contrahat, quartæ adhuc locum fore, † cum divitiæ supervenientes jus in bonis locupletis mariti prædefuncti jam quæsitum non tollant, juxta in l. Qui Romæ, 102. §. Flavius Hermes, vers. Item quæro, el 2. D. de verbor. obligat. cum similibus: tenent, ac defendunt Deci. in dict. Authen. Præterea, n. 23. & latius consilio 24. per tot. Corne. consilio 349. n. 3. Guill. Benedict. in dicto c. Raynuncius, verb. Et uxorem nomine Adelasiam, decisione 5. n. 244. versic. Secundò quaritur, Hugo de Cels. consilio 4. n. 13. Andreas Tiraquell. in tractat. cessante causa, limitat. 4. n. 2. Rolandus à Valle (communem dicens) dicto consilio 15. n. 5. libro 3. Alexand. Raudens. d. consil. 40. n. 48. l. 2. Mangil. de imputationib. questione 182. n. 10. & questione 194. idem firmans de muliere, quæ mortuo marito thesaurum invenit, Marta de-

cisione, sive voto 12. per tot. & in summ. success. legal. d. part. 3. quæst. 12. art. 5. n. 14. ita judicasse in Collegio Pisano referens, Gregorius Lopez in dict. l. 7. part. glos. 6. verb. De lo suo, propè med. Paul. Emil. Gall. dict. except. 5. n. 11. Stephan. Gratian. dicto capite 120. n. 59. & sequentibus, apud quem nu. 62. & 63. vide, quid si in continenti post mariti mortem aliquo casu fieret uxor locuples? de quo etiam Mangil. proximè relato loco: Vel quid si cum dives esset, fieret in continenti pauper, † an nihilominus d. Auth. locus sit?

Hujusmodi autem quarta centum librarum auri summam (quarum quælibet ducatorum septuaginta duo continet † valorem, ut notatur in l. Quoties, C. de suscept. & archia. libro. 0 Mangil. dict. tractat. qu. 199. n. 1. Gregorius Lopez ubi supra, gloss. fin. verbo De oro) excedere † non debet, ut (post Vincent. de Franch. decisione 38. & alios ibi adductos) tenent Mangil. ubi proximè, n. 1. Stephan. Gratian. dict. loco, n. 10. & 20. Mart. in summ. success. legal. d. quæstion. 12 part. 3. art. 5. num. 40. Estque hodie expressus de jure Regio text. in dicta l. 7. tit. 13. part. 6. ibi: Pero esta quarta non debe montar mas de cien libras de oro, quantoquier que sea grande la herencia del finado. Ideoque si prædefuncti locupletis conjugis quadringentarum librarum auri summam bona excederent; quartam nequaquam conferretur superstes inops, sed ad centum auri libras conditione ex lege ageret, ex text. in Authen. de nuptiis, §. Sic itaque versic. Si quid autem, coll. 4. auth. ut liceat matri, & avia, §. Quia verò legem, el 2. coll. 8. & d. l. part. traduntque Angel. Bald. Artin. Corne. Gabr. Honded. & alii, quos refert, & sequitur Gratian. dict. cap. 120. n. 30. Paul. Emil. Gall. d. except. 5. n. 3.

Si verò prædictam non excederent bona summam, licet ampla sit quarta, minorique quantitate honestè superstes conjux posset vivere; integram nihilominus quartam † absque deductione, vel diminutione aliqua habeat, cum à lege definita sit, ejusque liberalitate fruatur, ut per Gratian. ubi proximè, jamque notavimus. Sicut ex adverso licet tenuis sit quarta, neque superstiti conjugi ad vitam decenter transigendam sufficiat, † vel ob infirmitatem, aliave ratione majoribus egeat alimentis, nequaquam augebitur, ut profitentur Paul. Pich. in d. Authen. Præterea, numero 60. Stephan. Gratian. d. loco, numero 65. & 66. Joann. Anton. Mangil. d. tract. quæst. 175. num. 7. Statil. Pacific. d. decis. 174. numero 32. assentiturque Joann. Bapt. Cost. d. rat. rata. d. quæstion. 84. n. 9.

Hancque ex prædefuncti honis quartam superstiti pauperi conjugi quoad usumfructum, & proprietatem, * si liberi non extent; eis vero extantibus, quoad usumfructum proprietate illis reservata, deberi, explorati juris est, text. in dict. §. Quia verò legem, el 2. & in dicta Authen. Præterea, & tenent (post antiquiores à se relatos) Stephan. Gratian. d. c. 120. n. 18. Pet. Surd. dec. 8. n. 11. Joann. à Castil. lo de usufruct. l. 1. c. 45. n. 23. Joann. Bapt. Cost. de integr. dist. 10. n. 1. Joann. Petr. Fontanel. de post. nupt. d. claus. 5. gloss. 8. part. 12. ita in Catalon. Sentu judicatum dicens, Paul. Emil. Gall. d. tract. de except. quæ oriri poss. tam ex testam. quàm ab intest. d. except. 5. n. 2. part. Et sive masculi, sive femine liberi extent, cum liberorum appellatio (de qua in d. auth. Præterea fit mentio) utriusque sexus comprehendat † liberos, text. in l. Non est sine liberis, 148. l. Cognoscere, 56. §. Liberorum, D. de verb. signific. & tenent in specie Curt. Jun. in d. auth. Præterea, num. 30. & seq. Mangil. q. 148. numero 2. & seq. Gratian. d. cap. 1. c. n. 25. Roland. à Valle consil. 83.

num. 32. & 41. lib. 3. Quod limitat Mangil. quæst. 149. num. 8. & seqq. quando filia ab statuto excluditur, † ita iudicatum Mantuæ referens: ex Petr. Surd. d. dec. 8. n. 18. vers. Hanc partem tenendo, & n. 30. vers. Fuit etiam adductum, idemquæ firmant Stephan. Gratian. ubi sup. n. 27. 28. & 29.

Hæc tamen (secundum communioem sententiam) procedunt liberis communibus existentibus: ex alio verò matrimonio extantes filii non solum quartæ detractionem quoad usumfructum non impediunt; † Sed neque quoad proprietatem, quæ conjugii pauperi superstiti tunc acquiritur, ut (ex Bald. in dicta authent. Præterea numer. 1. Paul. Castren. n. 4. Roman. n. 3. Jaf. numer. 13. Curt. Juni. num. 14. Paul. Pich. numer. 7. versic. cogita) observat Mangil. quæst. 146. per tot. Gratian. supra, num. 17. versic. Secundò. Licet pluribus mediis hanc cometur distinctionem subvertere Andre. de Angul. in tractatu de meliorat. ad leg. 9. tit. 6. lib. 5. nova Reg. Collect. glos. 2. num. 60. & seqq. contendens, utroque pariter casu proprietatem prioris matrimonii filiis servandam, satisfacereque textui in d. authent. Præterea (qui contrarium suadet) auferendo verba illa in ea adjecta, Vel si nullos alios habuerit, ut quæ in originali unde sumptus est, non reperiantur. Et hanc opinionem sequitur in casu, quo cum filiis communibus, alterius etiam existerent matrimonii filii, ut tunc in usufructu tantum succedat conjux, proprietate utriusque æqualiter reservata, ex Vincent. de Franch. decis. 621. n. 3. & aliis ab eodem relatis, tenetque etiam Joannes Petrus Fontanell. de de pactis nupt. clausul. 5. glossa 8. part. 12. n. 10. & sequenti.

Quando verò adsunt soli alterius matrimonii liberi quartæ quoque proprietatem superstiti conjugii deberi: ad severant etiam præter jam relatos Joan. Vincent. Honded. d. consil. 93. n. 6. lib. 1. Petr. Surd. d. decis. 8. num. 11. Micha Cras. in §. Successio ab intestato, quæst. 39. num. 2. Joan. Baptist. Cost. de re integr. d. distinct. 106. numer. 1. & alii, quos refert, & sequitur (communem dicens, & in Catalonia. Senatu ita iudicatum) Fontanell. supr. n. 8. & 9.

Sicut autem communium filiorum existentia quartæ deductionem quoad quoad proprietatem impedit: ita nepotis † ex communi filio præmortuo, vel mortui conjugis ascendentium, cum quibus, vel eorum altero si conjux concurrat superstes quoad usumfructum tantum quarta fruetur, ut multis relatis tradunt Stephan. Gratian. dicto capite 120. n. 21. & sequenti, & Mangil. dicto tractatu. questione 152. numero secundo versic. Contra verò, & numer. sequentibus, ubi pariter advertit numero septimo, quartæ locum fore, licet plurimi, † septem, vel octo ex communi filio extent nepotes, cum pro uno reputentur omnes, §. Cum filiis, instit. de hered. quæ ab intest. defer. Licet filii tres tantum esse debeant, ut quarta deduci possit: si verò plures sint, in virilem successio detur, ut & tenet idem ipse, questione 147. Gratian. d. num. 19. diximusque latius supra.

Quod tamen liberis deficientibus, quamvis ascendentes extent, quoad usumfructum, & proprietatem debeat superstiti conjugii † pauperi quarta, contendunt (per text. in d. authent. Præterea, nec in hoc casu filiorum favorem prærogativamque parentibus concedi) Dectus ibidem, numero 19. Curt. Juni. numero 37. versic. Secundò principaliter, & Mangil. dict. tract. quæst. 152. n. 4.

Ex quibus satis, aperteque constat, transversalibus succedentibus, quartam inopi conjugii superstiti deberi, † cum eorum impotentior, debiliorque in Velasco Pamp. de Priv. Tom. I.

successione, quàm ascendentium, vel descendentium sit ratio. Ita tenuit glossa (ab omnibus communiter recepta, per text. ibi) in dict. authent. Præterea, & in dicto §. Quoniam verò in d. authent. De exhibend. reis, Alex. in d. authent. Præterea, n. 9. Curt. Jun. nu. 38. Fabian. de Pep. n. 93. Paul. Bich. n. 26. & 28. Micha. Cras. in dict. §. Successio ab intestato. quæst. 154. Gratian. d. c. 120. n. 24.

Quinimò etiam si plures, quàm tres in eodem gradu transversales extent; non in virilem, sed in quartam, eamque integram superstiti conjugii pauperi competere (contra Salycet. in d. authent. Præterea, numero 10. cum Curt. Juni. ibidem, numero 38.) defendit æquioem hanc sententiam dicens Joan. Anton. Mangil. ubi sup. num. 2.

Unum præterea satis notabile advertit ac pluribus firmat Joann. Petr. Fontanell. d. clausul. 5. gloss. 8. part. 12. numero 18. & sequentibus. Non solum nempè filiorum communium existentiam efficere, ut conjux pauper superstes quartam quoad usumfructum tantum, non etiam quoad proprietatem percipiat: sed idem etiam fore servandum, si in filiorum locum pia † causa instituta sit, quod ut pium, satis dubium in puncto juris arbitror. Cum conjugem jure à lege delato privare conjux non valeat, nec aliquo illud minuere modo deteriusvè reddere (ut jam diximus) queat.

Hujusmodi autem quartam ex omnibus mariti prædefuncti locupletis bonis, sive mobilia sint, sive immobilia, sive in mariti territorio, sive in alio sita, percipiet uxor, † cum à lege (quæ ubique dominatur) ejus proveniat commodum, ut tenet Jaf. in l. Cunctos populos in 2. repet. numer. 94. & 96. C. de summ. Trinit. & fidei Cathol. Coler. de process. execut. 1. part. cap. 3. num. 241. Stephan. Gratian. d. loco. n. 85. & seqq.

Idemque in viro superstiti, qui in quartam dotis, & aliorum bonorum uxoris succedet, † Gloss. Cyn. & Bald. in l. Licet, C. de jure dot. idem Bald. in lib. 2. num. 5. D. solut. matrim. Alex. numero 3. Doctoresque communiter in d. authent. Præterea, Mangil. d. tract. quæstion. 143. num. 4. & seqq. & quæst. 165. num. 4.

Debeturque quarta hæc etiam in feudo, hæreditario † saltem, ut ex pluribus observat idem Mangil. quæst. 174. num. 10. & seqq. Licet non in feudo ex pacto, † & providentia, absoluto, vel mixto, ex text. in c. 1. §. fin. de investit. de re alien. fact. tradunt Roman. in d. authent. Præterea, num. 11. ubi sic consuluisse, & iudicatum fuisse testatur in civitate Arimini, licet multi ex famosioribus Italiæ Doctoribus consulissent contrarium: sequitur etiam Romanum Jaf. ibid. num. 4. Fab. de Pepe num. 4. & 130. Franc. Bursat. consil. 92. num. 22. lib. 1. Mangil. quæstion. 174. num. 7. Vincen. de Franch. decis. 318. numero 2. Gratian. d. 120. numero 9. plenissimè hac de re omnino videndus Marta in summ. success. legal. d. 3. part. artic. 5. questione 12. ex numer. 40. exclusive, Paul. Emil. Gall. d. tit. 4. except. 5. n. 75. & 76. part. 1.

Nec in emphyteusi Ecclesiastica † locum habere quartam, responderunt Curt. Juni. in d. authent. Præterea in fin. Rapha. Cum. consil. 131. Joan. Petr. Fontanell. loco proximè referendo. Nec in laici, Joseph. Ludovic. communi. opinion. tit. soluto matrim. col. 2. versic. Limitatur primo, Stephan. Gratian. d. cap. 120. n. 91.

Nec in bonis fideicommissis † subjectis, Alexand. Rauden. d. consilio 40. nu. 79. lib. 2. Joann. Anton. Mangil. d. quæst. 174. n. 8. & 9. Fontanell. de

part. nupt. 2. tom. clausul. 5. gloss. 8. 11. n. 46. Mart. d. q. 12. part. 3. artic. 5. n. 42.

99 Quare in majoratus bonis † locum habere, docent Oliban. in §. Fuerat, n. 36. instit. de actionib. Alexand. Raudens. ubi supra, n. 79. Fontanell. d. loco, n. 44. & seqq. sic iudicatum referens, Cardin. Domin. Tusch. practic. concl. lit. V. conclus. 401. n. 64. Cum hæc prædefuncti conjugis bona non dicantur, ad aliosque pertineant: quarta autem de ipsiusmet bonis, non de aliis, ad aliosve pertinentibus deducenda sit, d. authent. Præterea.

110 Nec pariter quartam hanc consequitur vir, aut mulier superstes, quæ conjugis expilavit hæreditatem, † Fabian. de Pepe in d. authent. Præterea, num. 126. Socin. consilio 121. n. 35. & 54. libro 4. Andr. consil. 252. n. 15. Alexand. Raudens. d. consil. 40. n. 39. Petr. Surd. decis. 61. n. 16. refert, & sequitur, Mangil. d. tract. quæst. 190. Gratian. d. loco. n. 72. Fontanell. supr. n. 48. & 49. Anton. Monach. decis. Lucens. 50. n. 31.

101 Quod limitat Gratian. supra num. 73. Dummodo per Principis gratiam † non fuerit restituta, nec alteri sit jus quæsitum.

102 Nec quæ post viri mortem ante quartæ receptionem impudicè vivit, † secundum Joan. Lup. in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 67. numero 15. Petr. Surd. d. decis. 61. num. 18. Mangil. quæst. 191. Gratian. d. cap. 120. numer. 71. Fontanell. d. gloss. 8. part. 1. numero 51. Gregor. Lopez in d. l. 7. tit. 13. part. 9. verb. Fijos in fin. Paul. Emil. Gall. d. tract. except. 5. tit. 4. numero 34. & 35. part. 1.

103 Nec maritus qui uxorem, aut uxor, quæ maritum occidit, † ex communi Doctorum sententia, de qua testantur Rolan. à Valle in tract. de lucro dot. quæst. 61. n. 11. Nicol. Boër. decis. 25. n. 8. Anton. de Rosel. in tract. de success. ab intest. num. 179. & seqq. Oliver. Textor. num. 102. & Nicol. de Ubald. in 4. part. num. 5. vers. Pro hoc, eod. tract. Paul. Emil. Gall. ubi supra, num. 36. & 37. Vel ob cuius negligentiam † conjux decessit, veluti si in infirmitate conjugis præmottui necessaria non adhibendo medicum, vel adhibendo notoriè imperitum. Ita (per gloss. notabilem in l. Si ab hostibus. §. Si vir uxorem, D. solut. matrim.) tenet Nicol. de Ubald. ubi supra versic. Ad hoc est bonus text. Anton. de Rosel. d. tractat. num. 186. versic. Nam iste, & Oliver, Textor, d. loco. Paul. Emil. Gall. d. except. 5. num. 38. & 39. & num. 77. cum duobus seqq. ubi de conjuge conjugem non alente, vel non curante. Et generaliter privandam quarta hac conjugem conjugali affectu conjugem non tractantem, † resoluit (ex sententia Simon. de Præt. consil. 9. nu. 20.) Joan. Bapt. Cost. de ratione rata, d. qu. 84. num. 18. Fontanell. ubi supra n. 47. non parvi casum hunc faciendum admonens.

106 Nec præterea consequitur quartam conjux, cuius culpa matrimonii separatio, † quæ mortis tempore durat, Judicis autoritate facta est, ut docent Cyn. in l. 1. C. unde vir, & uxor, Micha. Cras. in d. 2. Successio ab intestato, quæst. 38. n. 5. Oliver. Textor. & Anton. de Rosel. in dict. tract. de success. ab intestat. alter nu. 104. & 105. alter nu. 144. vers. Est tamen attendendum, Gratian. d. cap. 120. num. 74. Paul. Emil. Gall. ubi supra, num. 64. 65. 69. & 71.

107 Nec quæ à viro absque causa divertit † uxor, Rolan. à Valle d. conf. 14. num. 38. lib. 3. plenè Mangil. d. tractat. quæstione 188. n. 3.

108 Secus si culpa viri † eam expellentis secundum Curt. Jun. in d. authent. Præterea, num. 4. & 5. & ibid. Fabian. de Pepe n. 9. Roland. à Valle consil. 15. num. 8. d. lib. 3. Rota Rom. divers. decis. 317. numero 3.

part. 1. Mangil. ubi supr. numero 1. Idem ipsum in sponsa † quoque dicens ibi numero 2. quam ex iniusta causa maritus admittere recusat, quia idem est expellere, & non admittere, ex Alexan. consil. 78. in princip. lib. 5. & ita decidit Rota Rom. ubi supra, num. 3.

110 Sed si utriusque conjugis culpa † veluti si per communem discordiam matrimonii separatio mala gratia facta sit, uterque conjux quarta privatur ex dispositione text. in l. unic. 2. Ut autem, versic. Sed si divortium, D. unde vir, & uxor. ita observat (post alios à se relatos) Paul. Emil. Gall. d. except. 5. n. 71. Secus firmans n. 72. & 73. si bona gratia † in casu licito, ex communi concordia separatio fiat.

112 Non etiam sterilis conjux † (impedimento saltem naturæ, non accidentali, quodque post matrimonium contractum supervenit) quartam deducet, ut observat (post Dyn. Jas. & alios ibid. adductos) Alexand. Raud. d. consil. 40. numero 30. & 31. quos sequitur Mangil. q. 192. per tot. præcipuè numero 3.

113 Item à quarta in bonis secundi conjugis excludi conjugem, qui à primo † quartam consequi potuit, observat Fabian. de Pepe in d. authent. Præterea, numero 33. & à numero 104. usque ad numero 110. Gozad. ibid. nu. 101. Deci. consil. 24. num. 2. ad fin. & num. 5. versic. E contra, Socin. Seni. consil. 121. num. 30. & seqq. lib. 4. Aym. Cravet. consil. 102. numer. 1. versic. Ideò scripsit, Petr. Surd. de aliment. d. tit. 9. quæst. 29. num. 21. & quæst. 35. num. 32. & seq. Casar. Barzi. decis. 130. num. 37. & sequentib. Decian. Cephal. Crass. & alii, quos refert, & sequitur Joann. Anton. Mangil. d. tract. quæst. 178. ex numero 4. cum seqq. præcipuè numer. 13. veriore hanc communem, & magis receptam testatur Stephan. Gratian. dicto cap. 120. numer. 53. & seqq. Alexan. Raud. d. consilio 40. numero 29. & 48. libro 2. Paul. Emil. Gall. d. except. 5. num. 29. Fontanell. d. gloss. 8. part. 10. num. 2. cum seqq. verum id intelligens num. 5. si primus maritus fuisset solvendo, † non aliter. Quæ inanis videtur limitatio: cum ita demum quarta hæc debeatur, si conjux præmoriens locuples decedat, & sic solvendo, nisi ad conveniendi facilitatem respexerit.

115 Secundò limitat, & intelligit idem ipse ibi numero 6. & sequentib. si antequam ad secundas convolasset nuptias conjux, ab hæredibus † conjugis prædefuncti quartam petiit, quia ab hæredibus secundi conjugis, in cuius bonis quartam prætendit superstes, opponi posset, ut cœptam contra primi conjugis hæredes prosequeretur causam, repellique debere si non prosequatur: Secus si absque tali petitione secundò matrimonium contraheret, hoc modo prioris sententiæ restringens generalitatem. Quam etiam ejus sequaces ampliant, si bona primi conjugis essent confiscata, † in quibus quartam superstiti conjugis pauperi deberi firmat Mangil. quæstione 180. diximus supra; ideòque nec à secundi conjugis hæredibus deberi.

117 Utrum autem quartam hanc possit superstes conjux pauper propria autoritate * deducere? non minima dubitatio est. In qua affirmativam partem tenendam suadent textus in dicto §. Quia verò legem, in authent. Ut liceat mari, & avia, text. in §. fin. in authent. de exhibend. reis, & in §. Quia verò in authent. de equalit. dot. firmatque Jas. in dicta authent. Præterea, numero 9. Castrens. in fin. Philipp. Corne. consilio 4 numero 5. & 7. in fin. libro 4. Marc. Anton. Natta consilio 605. num. 9. libro 4. Petr. Surd. dicto titul. fin.

fin. questione 35. nu. 23. in fin. & decisione 8. n. 11. Stephan. Gratian. dicto capite 120. n. 44. & assenti- tur Gregor. Lopez in d. l. 7. tit. 13. part. 6. verb. Heredar.

Negativam tamen tenuerunt Curt. Jun. in dict. authent. Præterea, n. 40. secundum quam judicatum à Sacro Concilio testatur Alexand. Trentac. consilio 60. num. 14. revocasseque idem Concilium sententiam pro adversa superiore latam, sequitur Joannes Antonius Mangil. dict. tractat. questione 156. numero 4. defenditque Costa d. quæst. 84. numero 18.

Non minorem continet quæstio illa difficultatem: An ad revocationem donationis gratuitæ à conjugæ factæ, superstiti pauperi pro quarta consequenda † agere permissum sit, si propter donationis immensitatem ea privaretur? In qua affirmativam multi tenent, multi negativam. Illam Joann. Baptist. Laderch. consil. 167. per tot. Joann. Baptist. Costa supra, num. 17. ubi quod inops potest alienata a viro titulo lucrativo, revocare, ut quarta sibi debita suppleatur, ad ratam saltem, ut patrimonio, quod superest, tantum habeat, quantum maritus non donasset habitura fuisset: & in hac (utraque discussa) residet sententia Mangil. questione 183. nu. 6. & sequentibus. Joann. Petr. Fontanel. dicta clausula §. glos. 8. part. 11. n. 43. Hanc (negativam scilicet) Valent. Forster de success. ab intestat. libro 5. titulo de successione viri & uxor. pagina mihi 358. versic. Verum omissa, Durand. de arte testand. titulo 6. de legat. caut. 20. n. 3. Gregor. Lopez in d. l. 7. verbo Quarta, Andre. de Angulo de meliorat. ad leg. 9. tit. 6. lib. 5. novæ Reg. Collect. gloss. 2. n. 54.

Quam opinionem, dummodo in fraudem donatio facta non sit, probavit Alexand. Raudens. d. consil. 40. numero 20. libro 2. & sic judicatum asserit Vincent. de Franch. decis. 318. numero 7.

Unum sanè apud omnes peræquè observatum reperio: Pauperem conjugem ad hæredes jus hoc quartæ non transmittere. † Cum conjugis morte cesset mendicitatis causa, quæ dictæ (ut sæpè diximus) constitutioni ansam præbuit. Ita docent Philipp. Corne. d. consil. 4. num. 4. libro 4. Fabian. de Pep. in dicta Authen. Præterea, numero 4. & ibidem Paul. Pich. in princip. Franc. Bursat. consilio 92. num. 22. libr. 1. Joann. Anton. Mangil. d. tract. questione 152. Paul. Emil. Gall. d. except. 5. titulo 4. part. 1. n. 51. Quod si pauper conjux præmoriatur, intelligendum erit; quia nec contra ejus hæredes pro quarta præmortui conjugis hæredes agere poterunt, ex supra tradita ratione, ex apertaque d. authent. Præterea, consimiliumque supra relatorum jurium ordinem hunc præfigentium dispositione, ut quartæ successioni locus sit, sub conditioneque jus quartæ assignantium, si conjux præmoriens locuplex sit, superstes verò laboret inopia.

Mortis autem ordine hoc, qualitateque existente, licet antequam conjux superstes pauper quartam peteret, aut consequeretur, decedat, illius jus ad hæredes transmitti, cum jam in persona conjugis radicatum extiterit, eveneritque exactionis casus, indubiè tenendum videtur, text. in l. Hereditas, 63. & l. Hæredem, 60. cum similibus, D. de reg. jur. & ita supra dictam intelligendam, limitandamque sententiam.

Utrum pendente confessione inventarij possit pauper hæredem etiam pro hæreditariis actionibus convenire?

S U M M A R I U M.

- 1 Hæres defuncti personam representat, eademque videtur cum defuncto, & in illum (licet hæredis nulla sit facta mentio) defuncti activè, & passivè transit obligatio.
- 2 Et etiamsi in principalis obligatione adsit dictio taxativa tantum, ejus adhuc comprehenditur hæres.
- 3 Si statutum dicat, ut debitor possit pro debito incarcerari, ejus quoque hæres poterit, licet de eo nullam faciat statutum mentionem.
Statutum constituens certam pœnam petenti illud, quod jam solutum erat, in ejus quoque hærede, quando de eo notitiam habuit, procedet, ibidem.
- 4 Contra hæredem, sicut contra, debitorem principalem, ad petitionem hæredis, sicut ad petitionem principalis executio facienda est.
Etiamsi statutum mandandum executioni instrumentum contra debitorem in ipso comprehensum, vel descriptum dicat, ibid.
In statutis de persona ad personam non fit extensio, ibid.
- 5 Hæres inventarij confectio durante, à creditoribus, legatariis, vel fideicommissariis conveniri non potest.
Et quid hodie de jure noviori? n. 9.
Et quid in actionibus realibus, & quando hæres ut quilibet alius convenitur? n. 8.
- 6 Exceptio inventarij non confecti litis impedit ingressum.
- 7 Sententia contra defunctum lata contra hæredem tempore confectiois inventarij durante exequi non potest.
- 9 Intellectus ad textum in l. final. §. Donec. C. de jure deliberat. in authent. Ut tum de appellat. cognoscit, §. Sancimus, el 2. collatione 8. & in l. final. titulo 13. part. 1. & l. 19. titulo 7. part. 7.
De jure Digestorum dum finis tantum ducebatur prohibitum erat aliquem ex defuncti familia in jus vocare, ibid.
- 10 Pauperes etiam intra tempora conficiendi inventarium poterunt sibi debita, vel relicta ab hæredibus ut necessitatibus suis subveniat, exigere, & n. 13. & 14.
- 11 Et sive sint pro alimentis relicta, sive non, dummodo pauperi relinquuntur.
- 12 Legatum alimentorum non pauperi factum, intra tempora conficiendi inventarium exigi non poterit.
- 13 Arbitrio Judicis relinquitur, quis dicatur pauper, ut per modum saltem provisionis sententiam interlocutoriam contra debitorem pro alimentis intra tempora conficiendi inventarij obtineat, debitaque possit ab eo exigere.

Q U Æ S T I O LVII.

Licet hæres personam defuncti representet, † eademque cum eo videatur, authent. de jurejurand. à morien. præstito in principio, collat. §. l. fin. C. de hæredib. instituend. cum aliis: Et quidquid juris est de aliquo, idem etiam sit de ejus hærede, in eumque defuncti obligatio (nulla etiam hæredis facta mentione) activè, & passivè transeat: textus in l.

Veteris, 13. C. de contrahenda & committ. stipulat. text. in l. postulante, 44. versic. Ceterum, D. ad Senatusconsult. Trebell. & utrobique communiter Doctores, Jaf. in l. 2. §. Item si in facto, num. 1. versic. Quæro ergo. D. de verbor. obligat. Quinimò etsi in principalis debitoris obligatione adsit dictio taxativa Tantum † ut si de se tantum, vel de suo dato, & facto tantum promittat; adhuc in ea (ex supra dicta ratione, quòd una eademque persona cum defuncto videatur) comprehendatur hæres, ut probat textus singularis in l. Si necessarias, 8. §. De vendendo, D. de pignorat. actione, & in l. Stipulatio ista habere licere, 38. in princip. versic. Sed si se (& ibi notant Paulus Castrens. Ludovic. Roman. & Alexand.) D. de verbor. obligat. singularemque dicunt ad id textum ibi Baldus & Salycetus in l. final. C. de actionibus empti, sequitur Jaf. in dicta l. 2. §. Item si in facto, numero primo in fine, & numero 2. & in l. 1. numero 11. versic. Quarto limita, D. si quis jus dicent. non obtinuerit, & in l. Si tibi, §. Si quis per tot. D. de pactis Barthol. Cassanæ in consuetud. Burgund. titulo descens. rubric. 11. verbo Contre le principal obligé, §. 4. numero 2. sequentibus, folio mihi 363. De ejus consilio 213. numero 8. Hippolyt. de Marsil. singular. 475. incip. Non est tibi novum, & singul. 656. numero 2. Andreas Tiraquell. de retractat. convent. §. 1. glossa 6. numero 4. Nicola Boërius decisione 67. numero 5. Antoni. Gabriel communi. opin. libro 6. titulo de verbor. significatione, conclusione quinta, numero secundo, Petrus Cened. singul. 2. de dictione Tantum, numero tertio, Cald. Pereira de emptione, & vendit. capite 28. n. 3. & 5.

Ex hisque fiat, ut si statutum dicat, posse debitorem pro debito incarcerari, ejus quoque hæres † (licet nullam de hærede faciat statutum mentionem) possit, ut docent Bart. in dicta l. Postulante, 44. numero primo. D. ad Senatusconsult. Trebell. quem sequuntur ibi, Paul. de Castro, & Alexand. Jaf. in dicto §. Item si in facto, numero 2. de verborum obligat. & in l. Divortio, §. Internum, n. sexto, & septimo, D. soluto matrimon. pulchrum per hæc decidens casum: Quòd statutum certam constituens pœnam petenti illud, quod jam sibi solutum erat, quamvis sit personale; in ejus quoque hærede, quando scientiam habuit de hoc, locum habet: sic conclusisse asserens Fulgosum consilio 31. incip. Dubia super quibus consilium postulatur: supra dictam etiam sententiam latè firmavit Azeved. in l. 19. titulo 21. libro 4. novæ Reg. Collect. à numero 86. ad numerum 90. & in l. 14. titulo 7. libro nono, Antonius Gomez in l. 64. Taur. n. 5.

Contraque hæredem sicut contra principalem debitorem, & ad petitionem hæredis, sicut ad petitionem creditoris executio † facienda sit; text. in dicta l. Postulante, 44. ad Senatusconsult. Trebell. textus in l. 1. & toto titulo C. de hæredit. actionibus, textus in l. unic. C. ut actiones ab hæred. & contra hæred. incip. tex. in l. Ex contractu, 44. D. de re judic. notat Bart. in dicta l. Postulante, per quam dicit Paulus Castrens. ibi in principio, statuto dicente, mandandum esse executioni instrumentum contra debitorem in ipso comprehensum, vel descriptum, etsi in statutis, quæ de persona ad personam non extenduntur, loquamur, l. Si verò 65. §. De viro, D. solut. matrim. Secus tamen hoc in casu esse, executionique contra hæredem mandandum: quia talis statuti dispositio personam, quæ non sit, nec reputetur eadem cum defuncto, repellere intelligitur, secus si reputetur. Præfatam quoque tenet sententiam Jaf. in l. Julianus, numero tertio, D. de verbor. obligation. Barthol. Cassanæ. loco proximè relato, numero primo, & sequentibus, latè Rodericus Suarez in l. Post rem judicatam, ex-

ensione 1. numero primo, & 10. B. de re judic. Antonius Gomez ubi supra Paz in praxi quinta partis tomi primi, capit. primo. numero 36. Didacus Perez in l. 4. titulo octavo, libro tertio, Ordinam. glossa 1. Pagina mihi 629. versicul. Quæro, utrum executio per instrumentum guarentigium peti possit contra hæredem? Azeved. in dicta l. 19. titulo 21. numero 86. Joann. Yannez Parlador. rer quotidianar. lib. 2. cap. fin. 4. part. §. 1. n. 1.

Non tamen ante hæreditatis acceptionem, inventariumque confectum, sed postea hæc locum habent. Inventarii namque confectioe durante, à creditoribus hæreditariis, legatariis, vel fideicommissariis conveniri † nequaquam hæredem posse, est textus in l. final. §. Donec, C. de jure deliberan. cujus sunt verba: Donec tamen inventarium conscribitur, vel si res præstò sint, intra tres menses, vel si absuerint, intra annale spatium secundum anteriorem distinctionem, nulla erit licentia, neque legatariis, vel fideicommissariis eos, vel inquietare, vel ad judicium vocare, vel res hæreditarias quasi ex hypothecarum autoritate vendicare, &c. textus etiam de jure Regio in l. 7. titulo 6. part. 6. & ibidem Gregor. verb. Mandando algo, Rodericus Suarez in dicta l. Post rem judicatam, extensione 1. n. 5. & ibidem Baldes. in ejus additionibus ad numerum 6. Nicola. Boër. decisione 10. numero 2. & 3. Gaspar. Baeza do inope debitore, capite 6. num. 16. Anton. de Meneses in l. Eamquam, n. 113. C. de fideicommiss. & in l. 1. numero 4. C. de juris, & facti ignor. Antonius Gomez in dicta l. 64. Taur. numero 5. Didacus Perez supra Marius Giurba in consuetud. Senat. Mesanens. capite 9. glossa 5. numero 6. part. 1. Rolandus à Valle de confect. inventar. 4. parte, versic. Quarta est utilitas, numero 1. & sequentibus, Francisc. Porcellin. eodem tractatu de inventar. capite 4. quæstione 7. numero 9. Joann. Bardell. consilio 58. numero 31. Azeved. in dicta l. 19. titulo 21. libro 4. novæ Regiæ Collect. numero 91. Didacus Spino de testament. glossa 35. numero 46. Vincentius de Franch. decisione 352. Paz dicta 5. parte, 1. tomo, capite 1. num. 4. Joannes Aloysius Ricci. collect. 463. parte 2. Alvar. Valasc. in praxi parit. 1. 8. n. 20.

Hujusmodique exceptio inventarii non confecti † litis ingressum impedit, ut notant Bart. in dicto §. Donec. numero primo, Jason in dicta l. Eamquam, numero 20. & in §. Fuerat, numero 71. institut. de actionib. plurimos referens Petrus Surdus de alimentis, titulo octavo, quæst. 11. nu. 2. & alii ex supra proximè ad ductis.

Etiamque si sententia contra defunctum lata sit confectioe inventarii tempore † durante, contra hæredem exequi non poterit, Bart. ubi supra in dicto §. Donec, numero primo, Rodericus Suarez dict. extens. 1. n. quinto, Gaspar. Baeza dicto capite sexto, numero decimo septimo, Rolandus à Valle ubi supra, versicul. Sciendum. Stephan. Anferri. in additionib. ad Capell. Tholos. decisione 257. in fin. Jacob. Cancet. variarum resolutionum libro secundo, capite tertio, n. 98. & libro 3. cap. 2. numero 156. plures alios referens sequitur Marius Giurba dicto loco, & numero supra.

An autem in actionibus quoque realibus, † & quando ut quilibet alius convenitur hæres, nec lis fuit cum testatore cœpta, supra dicta procedant? ut non confecti inventarii exceptio litis ingressum impediatur, conveniri que possit hæres? vide latè Rolandum à Valle dicto tractatu de confectioe inventarii, 4. parte, versicul. Quarta est utilitas, n. quarto & quinto, Vincent. de Franch. dicta decisione 352. per tot. præcipuè ex n. 2. qui, quandoque pro una, quandoque pro alia parte judicatum refert, Franciscus Porcellinus dicta quæstione 7. capite quarto, numero nono, de confect.

fect. invent. plenissimè Phanuti. de Phanut. de inventar. hared. §. parte, numero secundo, & sequentibus, Gregorius Lopez in dicta leg. 7. titulo sexto, part. 6. glossa secunda, verbo Mandando algo, versiculo. Et limita istam legem, Joann. Aloysius Ricci. dict. collect. 463. limitatione 1. Andreas Fachin. controvers. libro sexto, capite 27. qui tempore confectiois inventarii durante, neque realibus actionibus, neque ut quilibet alius possessor conveniri, quoquoque modo inquietari hæredem posse, probat, ac defendit.

Hodiè autem ex noviori Authenticorum, Partitarumque jure non pro confectiois inventarii tempore; sed novem + tantum dierum hujusmodi pro hæreditariis actionibus hæredes conveniendi facultas denegari videtur, ex textu in Authent. Ut cum de appellatione cognosc. §. Sancimus, el. 2. collatione 8. Authent. Sed neque, 6. de sepulc. violat. & in lib. fin. titulo 13. part. 1. & in lib. 13. titulo 9. part. 7. Per quæ jura dicta leg. final. §. Donec. C. de jure deliber. correctionem introducere voluerunt quidam. In qua fuerunt opinione Avendan. in titulo de exceptionibus in declaratione legis 4. & §. Ordinam. numero 25. Didac. Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinam. folio mihi 629. vers. Quæro utrum exceptio, & Parlador. rerum quotidian. l. 2. c. fin. §. part. §. 1. n. 28.

Communior tamen resolutio est: *text. in d. §. Donec*, in legatariis, fideicommissariisve procedere: ut hi intra tempora conficiendi inventarium convenire hæredem non possint: Textum verò in *d. §. Sancimus*, Regiæque Partitarum jura, in aliis non testamentariis creditoribus, quibus post novem à morte testatoris dierum spatium hæredem licèt convenire. In hac fuerunt sententia Petrus Rebuffus ad constit. Regias, titulo de appellationibus, articulo 16. glossa 1. numero 26. & titulo de liber. obligat. articulo 3. glossa 2. numero 32. Bartholom. Cassana. in consuetud. Burgund. rubric. 7. §. 13. numero 9. Petr. Duen. regul. 277. Gaspar. Baeça de inope debitore, capite 6. numero 15. & 16. Marius Giurb. in consuetud. Senat. Messanens. capite 9. glossa 5. numero 6. part. 1. Joannes Gutierrez de juramen. confirmat. 2. parte, capite 4. à numero 18. Azeved. in l. fin. titulo 21. libro 14. nova Reg. Collect. numero 62. Amator Rodrig. de executionibus, capite 4. numero 5. & 7. Alvar. Varlasc. in praxi partition. cap. 8. numero 23. Petrus Sanz Morquech. de divis. honor. libro 1. cap. 1. numero 65. Jacob. Cancer. variar. resolut. dict. libro 2. capite 2. numero 156. & cap. 3. numero 98. Paz in praxi, 5. part. 1. tom. capite 1. numero 44. & sequenti, ubi quoad leges Regias hanc assignat interpretationem; quoad textum verò in dict. §. Donec, correctionem per textum in dicto §. Sancimus, induci, affirmat, ex eo quòd dictus §. Donec generaliter, imò & expressè tam in legatariis, & fideicommissariis, quàm in hæreditariis creditoribus loquatur. Postmodum tamen idem ipse ibi, numero 46. maturiori judicio usus, sententiam mutavit, inter utrumque paragraphum correctionem vitando, intelligendoque textum in dicto §. Donec, quando inventarium fit; quia tunc intra tempora illud conficiendi non potest hæres conveniri: dictum verò §. Sancimus, quando inventarium non fit; quia tunc post novem poterit dies adversus eum judicium agitari. Quæ mihi esth arrideat opinio: aha eleganti nova, & à nemine assignata, congruaque (ni fallor) ratione,

correctionem inter prædicta jura vitari, eaque ad concordiam reduci posse arbitror. Quia *text. in dicto §. Donec* actiones tantum hæreditarias, & quæ à defuncti persona originem trahunt, moveri adversus hæredes intra tempora confectiois inventarii vetat, non etiam alias: *Text. verò in d. §. Sancimus*, qualvis alias etiam non hæreditarias intra novem dies adversus hæredes, sive alios de familia defuncti moveri prohibet, ibi: *Sive debiti gratia, quod à defuncto descendit, sive alterius cujuscumque causa nomine ad memoratas personas specialiter pertinentis.*

Licèt enim antiquiori jure dum funus tantum ducebatur, aliquam ex prædictis personis in jus vocare sub gravibus pœnis interdictum esset: *text. in lib. 2. & in lib. 3. D. de in jus vocand.* Ad novem postmodum usquè dies ex Authenticorum proximè relato jure id prorogatum est. Ac circa hunc tantum novem dierum terminum *text. in d. §. Sancimus* disponere, & innovare videtur, ut intra illud hæres, nec alius de familia defuncti sive ex suæ, sive ex defuncti personæ obligatione conveniri quoque modo possit; quod in dicto §. Donec constitutum non erat, possetque in dicto termino hæres (quantumcumque cum beneficio inventarii adijisset) actionibus non hæreditariis, quæque ab ipiomet ortum habebant (dicta legis 2. & 3. de in jus vocan. casu excepto) conveniri, solumque circa hæreditarias actiones *text. ibi: dictus verò §. Sancimus* circa omnes intra prædictum tempus disponit. Post novendum autem, illasam dicti §. Donec relinquit constitutionem, nec eam aliquo modo corrigit, aut mutat, potiusque confirmat, ut ex ejusdem verbis in *versic. Post novem manifestè deprehenditur. Post novem autem dierum excursus* (inquit textus) *si quis contra tales personas aliquas habere putaverit actiones, eas secundum leges exerceat, & sic secundum dictum §. Donec*, ut intra tempora confectiois inventarii actionibus hæreditariis hæres conveniri non possit.

De jure verò Partitarum supra posita inter legatarios, & fideicommissarios, aliosque creditores sustineri potest distinctio, jamque tradita per Paz opinio inter eum, qui inventarium confecit, & eum, qui absque illius beneficio hæreditatem adivit.

In diebus tamen, & relictis pauperibus, + neutro jure confectiois inventarii tempus spectari necesse erit, sed & ante ejus confectioem, necessitatibus suis subveniant, ea pauperes exigere poterunt. Ita docent Cyn. Bald. & alii in *d. §. Donec*, facitque benè *text. in l. Nulli 28. §. Sin autem* (ibi: *Pium defuncti propositum sine ulla cunctatione, ut convenit impleturus*) *C. de Episcop. & Cleric.* Ad quod textum hunc ponderavit ibi Bald. num. 9. & singularem dicit Roderic. Xuar. in l. Post rem judicatam, extensione 1. n. 6. Advertens, quòd licèt in exectore testamenti loquatur; idem tamen in hærede (cum eadem sit ratio) erit: tenet etiam prædictam sententiam Petr. de Ancharran. consil. 383. n. 4. Jaf. in l. Eam quam, n. 20. vers. Tertiò nota, C. de fideicommiss. Andr. Tiraquell. (plures referens) de privileg. pia caus. privileg. 24. Stephan. Aufrer. in addit. ad Capell. Tholos. decis. 258. verb. Exceptio, Petr. Gregor. l. 46. syntagmat. ca. 3. Petr. Duen. regula 277. num. 4. Boland. à Valle de inventar. in vers. Quarta utilitas. Vitalis de clausul. Nihil novari pendente confectioe inventarii, Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 44. numero 37. & tit. 8. privileg. 11. num. 4. & decis. 323. num. 10. Martin. Coller.

Coller. de aliment. lib. 1. cap. 15. n. 49. Mari. Giurb. in consuetud. Senat. Messanens. cap. 7. gloss. 15. num. 5. & c. 9. gloss. 5. n. 13. & 14. & decis. 4. n. 46. ubique scrivari dicens, Phanut. de Phanut. de inventar. 4. part. num. 8. Porcellin. eod. tractat. cap. 4. num. 9. Vincent. Carot. de remed. contra præjudic. sentent. vel damnosæ executiones, exceptione 68. num. 18. Gregor. Lopez in d. l. 7. tit. 6. part. 6. gloss. 2. verb. Mandando algo, propè med. vers. Et idem si hæres conveniatur, Didac. de Spino de testament. gloss. 35. num. 46. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 62. num. 26. & cap. 236. num. 52. Paul. Emil. Gallus de exceptionib. quæ oriri possunt in successione tam ex testam. quàm ab intestat. part. 2. tit. 4. except. 13. num. 59. Joan. Aloys. Ricci. dict. collect. 463. vers. Limita secundò, favore piæ causæ.

Et licet plerique ex proximè relatis in relictis pro alimentis loquantur: idem tamen & in legato pauperi facto, quamvis pro ejus alimentis nominatim relictum non sit † ex identitate rationis, & quia res dilationem non patitur, (quæ est ratio quare id in legato alimentorum Doctores constituant) erit dicendum. Cum & pro alimentis non pauperi * relictis, inventarii faciendi tempora spectanda sint, nec ante ea exigere possint, cum rationes illæ cessent, & ex latè deductis à Nobis 1. Nobis 1. part. quest. 52. num. 16. & seqq. traditque in specie Petr. Surd. d. tit. 8. privileg. 11. num. 4. Stephan. Gratian. d. cap. 62. n. 24.

Et existendemque ipsis rationibus, pietatis scilicet, & quia periculum sit in mora, alia quoque debita † licere pauperi ante inventarii confectioem (Nisi alia quàm inventarii non confecti obstat exceptio) ab hæredibus exigere; in consequentiam venit. Postquam intra confectioem inventarii tempora pauperem creditorem à locuplete hærede per provisionis † saltem modum sententiam interlocutoriam provisionalem obtinere firmavit Sabaudia Senatus decisio relata ab Anton. Fabro in suo definitionum Codice lib. 6. tit. 11. de jure deliber. definit. 4. Quod judicantis arbitrio, † quandoque locum habeat, sicut cætera, quæ ex circumstantiis facti, & personarum pendent, relinquendum dicit.

Utrum adiens hæreditatem inventario non confecto, elapsoque inventarii conficiendi tempore, propter paupertatem excusetur, ne ultra hæreditatis vires teneatur? Et quid si pauperi succedat?

S U M M A R I U M.

- 1 Hæres non conficiens inventarium, in solidum pro testatoris debitis, legatisque in testamento relictis, licet ejus ad id bona non sufficiant, tenetur Amplia, n. 7. & 8.
- 2 Et si plures sunt hæredes, unusquisque inventarium suum conficere debet, & n. seqq. Limitatur, numero 5. & 6.
- 3 Hæreditaria onera inter hæredes dividuntur, & pro ea parte in actione personali ad debita quilibet tenetur, pro qua hæres est.
- 4 In actione reali, & in dote insolidum quilibet hæredum rei possessor tenetur.
- 8 Pater, quem filius in castrensi, vel quasi hæredem instituit, inventario non confecto, in solidum ultra vires hæreditarias tenetur.
- 9 Et quid in filio patris hærede? & n. 10. & 11.
- 10 Filius absque inventario paternam adiens hæreditatem (ex magis recepta sententia) in legitima

de jure natura sibi debita non præjudicat. Contra n. 12.

- 13 Remissio confectioem inventarii à testatore in creditorum præjudicium facta non prodest, secus in legatariorum odium.
- 14 Ecclesia inventario debito tempore non confecto hæreditatem adiens, an ultra hæreditatis vires teneatur? & n. 18.
- 15 Minores, & pupilli inventarium non conficientes ultra vires hæreditatis tenentur.
- 16 Fiscus an & quando inventarium conficere teneatur? Intellectus ad text. in l. 1. §. An bona, D. de jure fisci, ibid.
- 17 Fiscus æquiparatur Ecclesie, pauperibus, & piæ causæ.
- 18 Pauperes, & Ecclesia hæreditatem absque inventario adentes, ultra vires hæreditarias (ex communiore, usitatorique sententia) non tenentur.
- 19 Et de quibus pauperibus intelligendum sit? & n. 22. & 23.
- 20 Hospitali auctoritate Episcopi constructo Ecclesiarum competenti privilegia, earumque dispositione includitur.
- 21 Hospitale non conficiens inventarium ultra vires hæreditarias non tenetur.
- 23 Contra non conficientem inventarium est præsumptio juris, & de jure, quod res hæreditarias subtraxerit; contra quam non admittitur probatio.
- 24 Pauperes in genere inventarium non conficientes, licet ultra vires hæreditarias teneantur; possunt in integrum restitutionem adversus omissam inventarii confectioem obtinere, & n. seqq.
- 25 Minoribus competit in integrum restitutio adversus omissam inventarii confectioem. Limita, & intellige ut n. seqq.
- 27 Pauperibus in genere, & non collegiatè viventibus restitutio jure minorum, vel Ecclesiarum competit.
- 28 Ecclesia competit restitutio adversus omissam inventarii confectioem.
- 30 Tutor, vel hæres pauperis ultra vires hæreditarias ob non confectum inventarium non tenetur.
- 31 Et an tunc necessaria sit hæredis, vel tutoris protestatio?

Q U Æ S T I O LVIII.

Quemlibet hæredem conficere inventarium † debere: aliàs tempore confectioem inventarii elapso, in solidum pro testatoris debitis, legatisque in testamento relictis, licet ad id testatoris facultates non sufficiant, teneri, est text. in l. fin. Paragrapho. Sin autem dubius, Cod. de jure deliberand. Authentic. de hæredib. & Falcid. §. Si verò non fecerit collat. 1. text. de jure Regio in l. 10. tit. 6. part. 6. qua de re latè Cardin. Tusch pract. conclus. lit. H. conclus. 51 per tot. Prosper. Farinac. fragment. crimin. part. 2. verb. Hæres, n. 1. & seqq. Petr. Surd. conf. 459. n. 16. Cesar. Barzi, decis. 35. n. 2. Seraphin. decis. 1311. num. 2.

Et si plures sint hæredes, unusquisque † inventarium suum conficere debet, nec unius inventarium alteri prodest; Michaël. Cras. in 2. Inventarium, quest. 4. n. 12. probatque Mari. Giurba in consuetud. Senat. Messanens. c. 9. gloss. 5. n. 40. part. 1. Ex eo, quia cum hæreditaria onera inter hæredes † dividantur; l. 1. C. de except. l. 1. C. si cert. petat. proque ea parte in actione personali ad debita teneatur, pro qua quis hæres est: text. in l. 2. C. de hæredit. actio. nib. in l. 2. C. si unus ex plurib. & in l. 2. §. Incertum

D. De Prator. stipulat, docentque Barnab. Cornazan. decis. 35. nu. 5. Hieronym. Magoni. decis. Luens. 98. n. 16. Borgnin. Cavalcan. dec. 17. n. 21. & 22. l. 4. Licet in reali † quilibet hæredum rei possessor, & in dote, ejus favore teneatur, text. in l. Si possessor 56. D. de rei vindic. & in l. 2. §. Sed si unus, D. de Prator. stipulat. per quæ jura (quamvis in dote non loquantur) ita etiam in dote judicasse Senatuum testatur Cornazan. ubi supra: Unumquemque hujusmodi conficiendi inventarium tenet obligatio, nisi (secundum Marium Giurbam, d. loco, n. 41. & 42.) ab uno omnium nomine † confectum sit, ex Jas. in l. Si quis ex argentariis, §. Cogentur. nu. 3. & 5. D. de edend. Alvar. Valasc. de partit. cap. 8. n. 28. & dec. 62. n. 34. Uvesembeck. consil. 3. n. 41. Vel nisi omnes cohæredes inventarii confectioe † interfuissent, eique subscripsissent, ex Michaële Cras. d. §. Inventarium, quæstio. 4. n. 12.

Hujusmodiq; conficiendi inventarii obligatio, ut à poena solidum præstandi, contingat liberatio, omnes cujusunque conditionis: & qualitatis hæredes † comprehendit, sive privata, sive Militari, sive Sacerdotali, sive etiam Imperiali dignitate præfulgeant; text. de his omnibus est in authentic. de hæred. & Falcid. §. pen. (incip. Quia verò, ibi, Et in omni persona, sive privata, sive Militari, sive Sacerdotali, sive Imperiali, sive alterius cujuslibet. Communem namque omnibus hominibus hanc legem ponimus. Per quem text. idem etiam in parte, † quem filius in castrensi, vel quasi hæredem instituit, (ut inventario non confecto insolidum ultra hæreditatis vires teneatur) profitentur Sebastian. Monticul. de inventar. cap. 5. num. 14. & Joan. Antoni. Mangil. de imputationib. qu. 132. per tot. præcipue nu. 32. ubi etiam de muliere, Fisco, aliisque privilegiatis personis, de quibus nos etiam infra,

Idemque in filio † patris hærede, est communis, & verior opinio. Licet enim patris hæreditatem inventario non confecto adiens (secundum magis receptam sententiam) in legitima sibi natura debita non præjudicet; † nec ea ob non confectum inventarium privetur: gloss. in d. l. fin. 2. Quod si post deliberationem, verb. Sacramento in fin. C. de jure deliber. & in d. authentic. de hæredib. & Falcid. §. Si verò non fecerit, verb. Lucrari, & in authentic. Hoc amplius, verb. Naturale, C. de fideicommiss. & in Authentic. Sed cum testator, verb. Excedant, C. ad leg. Falcid. pluribusque relatis defendit Andr. Fachin. controvers. lib. 4. cap. 34. vers. Sed contrariam Ayora de partit. 1. part. cap. 2. n. 23. post alios quos tetulit Didac. Covarruv. in cap. Si hæredes, n. 15. in princip. de testam. aliosque adductos per Cardin. Tusch. d. lit. H. conclus. 58. num. 8. & 32. & lit. L. conclus. 213. nu. 1. & sequentib. Prosper. Farinac. d. part. fragment. crimin. verb. Heres, numero 13. 2. Hercul. Marefcot. variar. resolut. lib. 1. cap. 23. per tot. communem, ac magis communem sæpe hanc dicendo Michaël Cras. in §. Legitima, quæst. 45. communem quoque dicit Petr. Sanz Morquecho de divisione bonor. lib. 1. cap. 1. numero 12. Ferdinand. Vasquez Menchac. de success. creat. lib. 1. §. 8. numero 16. part. 1. & alii ex infra referendi: quam firmat de jure Regio sententiam text. in l. 7. tit. 11. part. 6. & Gregor. Lopez in d. l. 10. tit. 6. ead. part. gloss. fin. parvum post med.

Legitima tamen recepta, ultra vires hæreditarias, † etiam legatariis ob non confectum inventarium tenetur, ita ut ratione legitimæ diminuatur legata, sic verò diminuta, etiam ultra hæreditatis vires solvantur. Ita tradit Bart. post Ricard. de Mal. & Cyn. quos ipse adducit in authentic. Sed cum testator, n. 11. C. ad leg. Falcid. ex pluribusque Covar. in d. cap. Si hæredes, n. 15. cum limitatione tamen,

& declaratione ab ipso ibidem assignata, quam etiam cum Sarmiento tradit Farinac. d. loco, numero 14. si filius probet non plus fuisse in bonis, quam ipse asserat.

Utilitas autem ex hujusmodi legitimæ deductione, licet postmodum etiam ultra hæreditatis vires filius teneatur, est & affectio, quam ad res paternæ habere præsumitur; & quia propria bona filii augentur, ut inquit Gregor. Lopez in d. l. 10. gloss. fin. in fin. estque de mente aliorum supra relatorum, & observat Michaël Cras. in d. 2. Legitima, quæst. 45. vers. Caterum licet. Exemplum ponit Hercul. Marefcot. d. c. 23. n. 10. Si 300. sint legata, filiusque pro legitima 100. detrahare debeat, reliqua 200. præstaturus legatariis, licet vires hæreditatis excedant, & non integra 300. sic tradere dicens Baldum in l. 1. nu. 3. C. de bonis author. judic. possidend. & decis. Pedemont. 148. n. 11. declarareque Rolandum à Valle in tract. de inventar. in §. & ultim. part. §. Dubitatio oritur, num. 19. vers. Ad quid proderit hæc deductio. Quæ sanè mihi satis dubitabilis est sententia: cui aliquantulum acquiesco per dispositionem d. leg. 7. tit. 11. part. 6. Quem in juris communis terminis forsan non sustinerem, ex rationibus, & argumentis relatis à Fachinao, d. l. 4. cap. 34. quibus non plenè satisfacit ipse, nec ejus solutiones contrariorum vires enervant, ex adductisque à Menchac. de success. creat. d. lib. 1. §. 8. num. 15. eamque sententiam (filium scilicet, qui absque inventario patris hæreditatem adivit, creditoribus, ac legatariis ultra hæreditatis vires teneri, † legitimamque amittere) tenuit Odrad. (communem dicens) consil. 142. num. 9. vers. Tertio objicitur, quem cum aliis hujus sententiæ sequacibus refert Cardin. Tusch. de conclus. 58. n. 8. Paul. Castrens. Francisc. Sarm. Cujati. Phanut. & alii, quos adducit Fachinao. de lib. 4. c. 34. in princip. Petr. Surd. consil. 459. nu. 15. vers. Sed non obstante, & num. 16. & 17. ubi simpliciter inquit, teneri filium qui non confecto inventario adivit hæreditatem de propriis bonis legatariis, etiam si nihil in hæreditate reperiatur, satisfacere; quia contra eum est subreptionis præsumptio: multos in id refert, & sequitur Marius Giurba in consuetud. Senat. Messanens. cap. 9. gloss. 5. num. 31. part. 1. Ferdinand. Vasquez d. lib. 1. de success. creat. §. 8. num. 16. Morquecho de divisione bonor. d. cap. 1. num. 13. ubi apertè sentit prædictam legitimæ deductionem legata non minuere, neque ad bonorum filii augmentum prodesse; nullumque aliud commodum ex ea tunc deductione reportare, nisi bonorum paternorum conservationem, ob affectionem, quam circa ea posset habere, non verò quoad aliquod aliud interesse, vel lucrum ideoque solvenda integra legata fore de propriis bonis, si hæreditatis vires excedant; & ita etiam tenet Phanut. de inventar. part. 7. n. 14. vers. Similiter.

Aded autem conficiendi inventarium arctat obligatio hæredem; ut nec à testatore ejus facta remissio (in creditorum saltem præjudicium) † profit; licet secus in legatariorum odium: est recepta communisque sententia, quam tradiderunt Bald. in d. l. fin. §. Cum igitur, num. 18. C. de jure deliberand. Jas. in l. Nemo potest, 1. lectura, numer. 55. & ibid. Joan. Gutierrez. numero 140. D. de legat. 1. Ferdinand. Loaz in l. Filiusfamilias, §. Divi, numero 71. D. eod. Roland. à Valle, consil. 92. num. 17. lib. 1. Didac. Covarr. in cap. 1. de testam. (communem dicens) numero 23. Joseph. Ludovic. decis. Perusin. 61. n. 16. & 17. Michael. Cras. in §. Inventarium, qu. 2. n. 3. Julius Clar. in §. Testamentum, quæst. 66. Tiberi Decian. consil. 59. num. 27. lib. 2. Jacob. Menoch. consil. 942. num. 11. & 12. plures referens Mari. Giurb. d. c. 9. gloss. 5. nu. 32. & seqq. Petr.

Petr. Morquech. d. cap. 1. n. 2. lib. 1. Paul. Emil. Gallus de except. tit. 2. except. 5. n. 5. part. 3. P. Ludovic. Molin. de justit. & jure, disput. 216. n. 1. & seqq. ubi de communi, Andr. Fachin. controvers. lib. 6. capit. 25. in princip. & in versic. Ego sanè in priorem sententiam, ubi etiam in vers. Sed negant, cum tribus seqq. plures qui tenuerunt adducit, nec in odium legatariorum, vel fideicommissariorum inventarii remissionem posse testatorem facere, multas, satisque urgentes pro ea referens rationes sententia, licet priorem tandem probet: quam etiam tenent Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 215. numer. 20. Cardin. Tusch. practic. concl. lit. I. conclus. 348. num. 6. 7. 8. & 11. Prosper Farinac. fragm. crimin. 2. part. lit. I. num. 1094. vers. Et rursus valet, Alva Valasc. consult. 52. num. 32. Paul. Montan. de tutel. cap. 32. regul. 5. num. 103. Joan. Anton. Mangil. in tract. de imputationib. quest. 134. n. 5. & seqq. ubi late, Joseph. Sesse decis. 88. n. 15. part. 1.

Ex quibus omnibus satis aperte videtur deduci, pauperes inventarium non conficientes, hæreditatemque absque eo adeuntes in solidum creditoribus, legatarisque ultra vires etiam hæreditatis teneri.

Quod præterea firmatur, quia Ecclesia (cui pauperes æquiparari sæpè diximus) si hæreditatem inventario debito tempore non confecto adeat † etiam ultra hæreditatis vires teneri, probat manifeste text. in d. authentic. de hered. & Falcid. §. Quia verò, ibi: *Et in omni persona, sive privata, sive Militari, sive Sacerdotali, &c. Cui dispositioni nulla juri Canonici contraria reperitur, potiusque hanc tenet sententiam gloss. in c. 1. verb. Patiaris, de testament. quam sequuntur ibidem Imol. Antoni. Butr. & Andre. Barbat. in eandemque inclinat gloss. in cap. Episcopus, qui filios, 12. quest. 2. Abb. consil. 73. (incip. Circa primum) numero 8. & 9. lib. 2. & aliis relatis Roland. à Vallè de confectioe inventar. 1. part. 2. Duodecimò queritur, numero 3. vers. Sed præmissis non obstantibus, quam post eos tutatur Fachine. dict. lib. 6. controversiar. cap. 20. Cardinal. Tusch. dict. lit. I. conclus. 58. numero 22. P. Ludovic. Molin. de justit. & jure, disput. 217. numero 3. & seqq. veriore dicens Joan. Anton. Mangil. de tractat. de imputat. quest. 132. n. 21. veram, & communem Hieronym. Magon. decis. Florent. 130. n. 3.*

Item ex eo, quia minores, & pupilli † inventarium non conficientes ultra vires hæreditarias tenentur, text. est in d. auth. de heredib. & Falcid. §. Pupillis autem, Ludovic. Roman. in d. l. fin. §. Novissimum, num. 2. C. de jure deliber. Roland. à Valle de confect. inventar. 1. par. quest. 169. n. 12. Phanut. eod. tract. 2. par. 2. partis, cap. quod incipit, Præteriti inventarii faciendi, num. 24. tradit, lateque explicat Joan. Anton. Mangil. de tract. quest. 132. num. 2. & seqq.

Item, quia Fiscus † non conficiens inventarium quando institutus est, ut hæresque succedit, ultra vires hæreditarias teneri, recepta firma, & vera sententia est: cum & Imperator teneatur d. §. Quia verò: asseverare Roman. Alexand. & Inol. in rubr. D. de acquirem. heredit. Corne. in d. l. fin. num. 7. vers. Idem, si Fiscus, C. de jure deliber. Jul. Clar. in pract. crimin. quest. 78. vers. Verum scias, ubi testatur de communi, dixit quoque communem Bosi in tractat. criminal. titul. de publicatione honor. numero 22. & titul. de Fisco, numero 64. Martin. de Laude, in tractat. de jure fisci, quest. 11. Bertachin. in tract. de Episcop. tit. 4. lib. 3. 4. part. numero 40. Sebastian. Montic. de inventario. num. 6. & 7. Roland. à Valle eodem tractat. 2. Undecimò quero, numero 6. vers. Quid dicendum in hoc casu, Joan. Antoni. Mangil. de quest. 132. numero 23. Andre Fachine controvers. lib. 6. c. 21. indubitabile

id dicens Marc. Anton. Peregrin. de jure fisci, lib. 4. tit. 1. numero 3. firmaturque per text. in l. 16. tit. 7. par. 7. ubi Gregor. verb. Loque recibo, verissimam, tenendam, & practicanda tam de jure communi, quam Regio testatur, Hieronym. Ceval. communi contra communi. questio. 822. numero 15. & seqq.

Text. enim l. 1. §. An bona, D. de jure Fisci (quæ contrarium suadere videtur) quando Fiscus non ut hæres, sed ut Fiscus succedit, cum nempe vel bona sunt vacantia, vel nullus reperitur hæres, ex delictove ad eum bona pertinent, loquitur, ac procedit: quia tunc non hæres, sed possessor dicitur, ut firmant omnes suprà relati, & cum eis Guil. Benedic. in c. Raynuntius, verb. Et uxorem nomine Adelscam, n. 850.

Fiscus autem Ecclesiæ, † pauperibus, ac piæ causæ æquiparatur, ut in terminis nostris tradit Antoni. Mangil. d. quest. 132. num. 18. vers. Sed Ecclesia, egitque late Nicol. Everard. in locis legalib. loca à Fisco ad Ecclesiam, vel piam causam.

Igitur sicut hi pauperibus æquiparati, si inventarium non conficiant, in solidum tenentur: & illi pauperes nempe tenebuntur, vel Ecclesia.

Contraria tamen sententia (pauperes, vel Ecclesiam absque inventario hæreditatem adeuntes, ultra vires hæreditarias † non teneri) communior, in praxique usitator est, eamque tenuerunt Bart. in l. 1. num. 35. Cod. de sacro. sanct. Eccles. Bald. in dict. l. fin. num. 11. Cod. de jure de liber. & conf. 67. incip. Quidam nomine Maximus, lib. 4. & conf. 145. num. 4. eod. lib. Petr. de Anchar. conf. 411. n. 10. in fin. Panorm. in d. cap. 1. de testam. num. 4. & in cap. 1. in fin. de solut. Paul. Castrens. & Aret. in l. Si servus plurium, §. Sed ante, D. de legat. 1. Jacob. in d. l. fin. dict. §. Novissimum, Cod. de jure deliberan. ubi quod in judicando, & consulendo Bartoli, & sequacium tanquam humaniorem sequeretur sententiam dicit, communem, & quæ servaretur in practica Andre. Tiraquel. de privileg. piæ caus. privileg. 88. Cornel. Bentin. de paupert. speciali fin. in ultim. voluntat. num. 56. Joan. Anton. Mangil. de imputat. d. quest. 132. num. 20. vers. Aut. Ecclesia fuit instituta, vel pauperes, & tunc per non confectioem inventarii, non incurrit dictas pœnas, Lælius Zanch. de privileg. Eccles. privileg. 126. n. 4. Nicol. Everard. loca à Fisco ad Ecclesiam, num. 11. memoriæ quia quotidianum commendandum dicens, Cardin. Tusch. d. lit. I. conclus. 58. n. 23. & 59. Alvar. Valasc. (contrariis respondens) d. consultat. 52. num. 47. Sebastian. de Medic. in tract. de casib. fortuit. 2. part. quest. 9. n. 25. hancque opinionem servari testatur in sacro Consilio Vincent. de Franch. decis. 537. n. fin. servatamque viduie tempore quo Hospitium incurabili Advocatus extiterat.

Quæ sanè sententia quoad pauperes collegiatim † viventes, veluti in Hospitali autoritate Episcopi constructo, cui Ecclesiarum competunt privilegia † Ecclesiæque dispositione includitur; intelligenda est, text. in l. Omnia privilegia, 33. (& ibi Bart. & alii) Cod. de Episc. & Cleric. auth. de Ecclesiast. titul. §. fin. collat. 9. gloss. in Clement. Dispendiosam, verb. Beneficiis, de judic. late Felin. in c. De quarta, n. 3. & seqq. de præscript. Ludovic. Roman. conf. 389. n. 1. Panormit. conf. 102. (incip. Circa personam, & bonorum oblationes) num. 5. lib. 2. plenè Alex. conf. 9. (incip. Visis dicto themate) num. 1. lib. 2. Bartolom. Bellenc. de charitat. subsi. q. 38. num. 11. Joseph. Mascard. de probat. tom. 2. conclus. 869. num. 9. & seqq. ubi de istis Hospitalibus communiter sicut de Ecclesiis judicari notat, Cardin. Tusch. practic. conclus. lit. H. conclus. 163. per tot. præcipue n. 6. & seqq. Borgnin. Cavalcan. decis. 17. num. 63. part.

par. 2. Marc. Anton. Macerat. var. resolut. lib. 1. c. 14. numero 6. Alex. Ludovic. (tunc Rotæ Romanæ Auditor, ad Pontificalis postmodum dignitatis apicem evectus) decis. 4. num. 11.

Et in specie quod pauper Hospitale inventarium non conficiens, * ultra vires hæreditatis non teneatur; firmavit Joseph. Masc. d. concl. 869. n. 20. allegat Angel. in §. antepe. in auth. de alienat. & emphy.

In aliis verò non sic collegiatim viventibus pauperibus, & in genere, si inventarium non conficiant * non excusari, ultra virisque hæreditatis teneri: firmandum dubio procul erit, ex generalitate text. in d. l. fin. §. Sin autem dubius. C. de jure deliber. & expressius per a. §. Si verò non fuerit, in auth. de heredib. & Falcid. colla. 1. ibi: Communem namque omnibus hominibus hanc legem ponimus, & quia in eis rationes, quæ huic constitutioni ansam præbuere, militant: præsumptio scilicet rerum hæreditariarum subtractionis: Quam juris, & de jure, * contra eamque in contrarium non admitti probationem, dixerunt multi per text. in d. auth. de heredib. & Falcid. §. Sancimus: in quam sententiam inclinat gloss. ibi verb. Non fortè, tenueruntque Paul. Castrens. in auth. Sed cum testator, num. 1. vers. Quinto ponit duo, Cod. ad l. Falcid. Jas. in dict. l. fin. §. Et si præfatam, nu. 2. Cod. de jure deliber. Alexand. in rubric. D. de acquir. hæreditat. num. 6. & consilio 6. (incip. Considerandum est) num. 1. lib. 4. Bald. consilio 21. (incip. Factum sic debet proponi) in princip. lib. 4. Petr. de Ancharan. cons. 365. (incip. In themate) num. 5. latè Vincenc. de Franch. decis. 536. numero 14. & sequentibus, Cardin. Tusch. dict. littera I. conclus. 58. num. 3. 4. & 5. Alvar. Valasc. d. consult. 52. num. 47. Prosper Farinac. fragment. crimin. d. 2. part. lit. 1. numero 1. prope fin. licet dubitanter, P. Ludovic. Molin. de justit. & jure, tractat. 2. volum. 2. disputatione 217. num. 2.

Quæ in Ecclesia, vel pauperum Hospitali, quod eodem quo Ecclesia jure (ut diximus) censetur, non militat, nec procedit præsumptio, ut firmant omnes supra num. 20. relati; militantque in pauperibus collegiatim viventibus, eorumque Hospitali aliæ, quæ in Ecclesiis, ut ob non confectum inventarium à dicta pœna præsumptioneque excusentur; quas post, Tiraquel. de privileg. piæ caus. d. privileg. 88. num. 1. latè præter alios recenset Andre. Fachin. controvers. d. lib. 6. cap. 20. vers. Argumenta sunt ista.

Licet autem pauperes in genere, nec collegiatim viventes, ultra vires mero jure teneantur: poterunt tamen in integrum restitutionem * adversus omissam inventarii confectionem petere, ac obtinere. Hujusmodi enim restitutio minoribus (etsi ultra vires hæreditarias ob non confectum inventarium, ut prædiximus teneantur) † competit; text. in d. auth. de heredib. & Falcid. §. Pupillis autem, coll. 1. gloss. in l. Auxilium, 38. verb. Cessabit, (quam ibi sequitur Angel. singularem dicens) D. de minor. Purpur. in addit. ad Jas. in princ. num. 2. lit. C. ver. Minore, Bald. cons. 67. (incip. Quidam nomine Maximus) circa fin. lib. 4. Bertrand. cons. 103. numero 58 lib. 2. Augustin. Beroi. cons. 37. numero 7. lib. 2. Cardin. Tusch. d. conclus. 58. n. 29. Roland. à Valle de inventar. 1. p. §. Quinto quæro, num. 2. Joan. Ant. Mangil. de imputationib. d. q. 122. num. 8. id limitans, & intelligens, nu. 9. dummodo hæreditatem esse damnosam † minor probet, ex Guid. Pap. decis. 141. 142. & 571. Roland. à Valle ubi supra prope fin. Franc. Marc. decis. 249. par. 1. Mynsinger. observ. 16. cent. 4. probatque latè Natta consil. 214. n. 8. & seq. Card. Tusch. d. concl. 58. num. 44. & lit. R. conclus. 234. num. 13.

Sed pauperibus etiam collegiatè non viventibus, Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

& in genere (secundum quod 1. par. qu. 30. latè ostendimus) jure minorum, vel Ecclesiarum in integrum * competit restitutio: ergo & adversus omissum inventarium competet. Ecclesiamque restitutione hoc in casu frui, * fatentur etiam omnes asserentes Ecclesiam ob non confectum inventarium ultra hæreditatis vires teneri, numeris antecedentibus adducti, & cum eis (communem dicens post Roland. à Valle, & Covar. ibi relatos) Hieronym. Magon. d. decis. Florentin. 130. n. 6. Quare & pauperes, qui illi æquiparantur, fruuntur.

Et in terminis sententiam nostram (ratione scilicet paupertatis subveniendum per beneficium in integrum restitutionis fore * pauperi, qui absque inventario hæreditatem adivit, tenuit Francisc. Marc. decis. Delphinat. 291. n. 3. lib. 1. Andr. Tiraquel. d. privileg. 88. num. 2. qui tamen simpliciter in pia causa hærede instituta loquitur, quæ casum quoque nostrum comprehendit; cum singulorum etiam causa pia sit, ut 1. part. in præfat. numero 3. & seqq. & quæst. 52. numero 40. tradidimus: ex antiquæ fundamentis prædictam tenet, firmatque sententiam Phanut. de Phanut. de inventar. 2. part. cap. Præteritio inventarii n. 22. & 23.

Et licet contra eam deciderit Rota Lucencensis (ut testatur Hieronym. Magoni decis. Lucens. 40. ex numero 21. cum seqq. (aperte tamen idem ipse demonstrat, ob non pienè probatam paupertatem, sed in genere, ad istumque casum ejus probationem non redactam, ita fuisse judicatum, aliæque illius decisionis fundamenta facile possent elidi.

Sed ut verum fatear, nec ratio illa (quod paupertas in specie, & respectu hujus actus ad excusationem inventarii non confecti non fuerit probata, quod nempe tali premebatur paupertate, ut nec ad inventarium conficiendum sufficientia bona haberet; qua etiam Phanut. de Phanut. loco proximè citato ad sententiam nostram tenendam præcipuè movetur, contrariaque decisionis extitisse fundamentum, aperte eadem ipsa ostendit decisio, alterque judicium proferendum fore, si in specie, illiusque actus respectu probaretur paupertas) multum me in favorem dictæ sententiæ alliceret. Cum de bonis hæreditatis pro inventarii confectioe fieri possent sumptus, ex text. in d. l. fin. §. In comput. C. de jure deliber.

Ex alio tamen capite, factæ scilicet minorum, Ecclesiarum, & causæ piæ cum pauperibus æquiparationis, eo debere gaudere favore, adversusque omissum inventarium restituendos pauperes, etiam si in maxima inopia non existant, possentque confectioe inventarii sumptus facere, firmandum videtur cum is favor piæ causæ sit (qui ad omnino egentes, ut sæpè diximus, non restringitur) æquiparatorumque potentia.

Hæc quando pauper etiam in magna hæreditate successit, eamque absque inventario adivit. Quando verò pauperi quis succedit; minor est dubitatio, imò dubio procul ultra vires hæreditarias non tenetur, * nec contra eum, tutoremve inventarium non conficientem de dolo, tunc aliquatenus præsumptio urgebit, si vel adeò tenue defuncti patrimonium esset, ut vel de facili cognosci posset; vel plus, idem: paulòve minùs quàm in eo sit, in confectioe inventarii expenderetur. Cum quandoque non minimas in eo fieri expensas necesse sit, pro mercedibus tabellionum, viatorumque, pro citandis creditoribus, ac legatariis vel si alio eundem, aut mittendum quàm ubi hæreditaria bone extant, sit; ut considerat Sebastian. Monticul. de inventar. in explicat. d. leg. fin. in d. §. In computatione, cap. II. numer. 134. super verb. Inventarii confectioem. Suprà dictam sententiam firmat elegans decisio text. in l. 2. §. Tractari, & §. Ergo etiam si mater

mater, D. ad Senat. Consult. Tertyllian tenentque Bart. Joan. de Platea, & Angel. in l. Mediterranea (& ibid. est text.) C. de amon. lib. 10. Plot. de in litem jurand. num. 250. Socin. regula 214. fallent. ult. Andre. Tiraquel. de judic. in reb. exig. ferend. vers. 46. n. 56. Guil. Rodoan. de reb. Eccles. non alienand. rubric. 9. n. 7. Phanut. de inventar. par. 7. num. 271. Sebastian. Montic. eodem tract. cap. 4. numero 38. Roland. à Valle eod. tract. part. 2. quæst. 49. Paul. Montan. de tutel. cap. 32. regul. 5. n. 4. seqq. & numero 95. & reg. 6. numero 18. vers. Vel quando tutor, Farinac. fragment. crimin. part. 2. lit. J. n. 1086. Card. Tusch. pract. conclus. lit. A. conclus. 202. n. 28. & lit. H. conclus. 58. n. 59. Guticr. de tutel. par. 2. cap. 1. num. 34. & 47. novissimè Nicola. Ant. Gizarel. decis. 58. per tot. Gaspar. Baec. de decim. tutor. cap. 2. n. 48. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 1. casu 72. n. 8. Francisc. Vivi. decis. 364. n. 16. & 20. Joan. Gracia de expens. cap. 20. num. 22. Mari. Giurb. in consuetud. Senat. Mesanens. cap. 9. gloss. 5. numero 36. Hieron. Magon. d. decis. Lucens. 40. n. 21. Escobar de ratiocin. c. 9. n. 60. Galganet. de tutel. lib. 2. tit. 2. n. 41. Nicol. Intrigli. singul. 167. n. 6. lib. 2.

Et an tunc necessaria sit hæredis, vel tutoris protestatio? * vide Paul. Mont. ubi sup. d. n. 95. & Farinac. d. n. 1086. in fin. qui eam deliderant. Taleque protestationem loco inventarii esse; firmat ibid. Montan. ex Bald. in l. fin. n. 8. vers. Extra quæro, C. qui bonis cedere pos. Si tamen notoria paupertas defuncti, aut minoris sit, excusare à protestatione notorietatem, suadent dicta à Nobis I. part. 9. 31. n. 23. & q. 32. n. 21.

Utrum filii, vel descendentes pauperes teneantur cum fratribus, vel aliis descendentibus bona, quæ pro suis necessitatibus consumpserunt, conferre, aut in legitimam imputare?

S U M M A R I U M.

- 1 Qui de collationis egerint materia?
- 2 Filius, vel descendens, qui ad ascendens bona cum aliis descendentibus vult venire, profectitia bona conferre debet.
- 3 Profectitorum bonorum nomine, quid veniat? Et quando eorum necessariò collatio sit facienda? remissivè.
- 4 Conferre an debeant tam ab intestato, quam ex testamento succedente?
- 5 Conferre nolens qualiter punitur? & n. 6.
- 6 Et an conferre cogatur?
- 7 Collatio offerenda est ab eo, qui hæreditatem præten dit.
- 8 Pauper qui pro indigentis, ac necessitatibus suis profectitia bona consumpsit, casive amisit, à conferendi onere liberatur.
- 9 Nec in legitimam ea imputat, dotemve deperditam.
- 10 Nisi dolo & culpa consumpsisset, & n. 11. Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere, ibid.
- 11 Lex fingit rem post moram peremptam, stare.
- 12 Expensæ factæ cum filio in studio in legitimam si pater velit, imputantur. Et quando secus, n. 13. & seqq.
- 13 Intellectus ad text. in l. Quæ pater. § 1. D. famil. eriscund. & n. sequentib.
- 14 Paria sunt extare bona, vel non extare; locupletiore tamen ex consumptis fieri. Natura quosdam sic excacavit, ut summis vigiliis

discere nulla valeant, eaque repugnante, irritus est labor, ibid.

- 15 Pater expendens in studio pro filio, an & quando donandi animo videatur exiisse?
- 16 Intellectus ad text. in l. 3. tit. 4. par. 5. & l. 5. tit. 15. par. 6.
- 17 Pater expendens in studio pro filio, videtur esse tacite usque ad tertium, & quintum meliorare. Tales autem expensæ in tertio & quinto computantur, nec aliud tertium, aut quintum illi, vel alteri filio poterit pater assignare.
- 18 In tertio, & quinto, aut in legitimam non imputantur sumptus, quos pater in ipsius domo cum filio esset factururus, quantumcumque animo credendi facere protestatur.
- 19 Ut expensæ à patre pro filio in studiis factæ, vel donatio, quæ aliis non confertur, in legitimam imputentur, aut conferantur; necesse est ut factorum expensarum, donationisve tempore protestatio tacita, vel expressa fiat, animo credendi fuisse factas.

Q U Æ S T I O L I X.

Latum hæc offerebat quæstio campum, sed quia collationis materia, & integros in iure titulos; & longos Doctorum tractatus habet: quorum alium, * Joannes Spota Tholosanus; alium, Vitalis Nemeausensis, alium, Alvar. Valasc. (quem praxis inscripsit partitionum, & collationum) præcipuè à quæstion. 12. cum duabus sequentibus conscripserunt; præter quos etiam, & Doctores in locis ordinariis infra proximè subjiciendis, latè hæc de egerit Cornel. Beninc. de paupertate. speciali 4. in ult. volum. n. 1. cum sequentibus. Greg. Lopez in l. 3. 4. 5. tit. 15. part. 6. Regnicola in l. 29. Tauri, & in l. 3. tit. 8. lib. 5. novæ Reg. Collect. Joan. Parlador. differentia 149. & 150. cum quatuor paragraphis seqq. Card. Tusch. practicar. concl. lit. C. conclus. 414. cum quatuor sequentibus. omnium latissimè Anton. de Amatis (si is est) in repetit. legis. Si emancipati, C. de collat. in fine suarum decisionum adjecta, qui nihil in ista materia intactum reliquit: Non multum ideo in ea immorabimur.

Regula igitur est, filium, vel descendentem, qui ad ascendens hæreditatem cum aliis descendentibus vult venire; conferre * profectitia bona debere, text. in l. Quoniam, novella 29. vers. Eodemque modo, & in fine (ibi: Si ex substantia ejus profecta sit, de cujus hæredit. agitur) C. de inoffic. testam. ubi communiter Doct. text. in l. Ut liberis, vers. Ut in dividendis, C. de collationib. & ibid. Doct. Et quid profectitorum nomine veniat? * quandoque eorum collatio necessariò facienda sit præter alios, vide plenissimè Alvar. Valasc. in d. praxi partitionum, & collationum, q. 13. n. 1. 3. & seqq.

Hujusmodiq; collatio facienda est à liberis, sive ex testamento, * sive ab intestato succedant; licet enim de jure Digestorum, & Codicis, ab intestato solum locum haberet collatio; ex text. in l. Si filius, 3. D. de collat. dotis, & in l. 1. & l. Filiam, 7. C. de collat. De jure tamen noviori Authenticorum, id innovatum est, tamq; ex testamento, quam ab intestato desideratur, locumq; nisi testator contrarium exprimat) habet; text. est in auth. Ex testamento, C. de collation. & in auth. de triente, & semisse, & illud quoq; collat. 3. quibus concordat text. de jure Regio in l. 3. tit. 15. part. 6. text. etiam in leg. 29. Tauri, & in l. 3. tit. 8. lib. 5. novæ Regiæ Collect. notant (post alios) Ant. Gomez in d. leg. 29. Tauri, n. 3. & Alvar. Valasc. in d. praxi partit. & collat. q. 12. n. 28. & q. 4. n. 13. & sequenti.

Conferreque nolens, * de negatione hæreditarium

rum actionum puniri, text. est in l. Posthumus. II. in
 fin. Et in l. Filia, la 2. 12. in ordine, C. de collationib.
 cujus sunt verba: *Filia licet maneat in sacris, si dotem
 non conferat, quam mortis tempore communis patris ha-
 buit, fratribus in eadem familia constitutis, actiones hære-
 ditariis denegari, non ambigitur*, text. in leg. *Filiam cum
 fratribus*, 17. C. eod. tit. leg. 1. §. *Si cum duobus*, D. de colla-
 tion. honorum, & notant communiter Scribentes in dic-
 tis locis, gloss. in d. l. Posthumus, verb. *Actiones*, quæ ad id
 hæredem etiam Judicis officio * compelli posse di-
 cit. expresseque determinat text. in l. Soror tua. 8. Cod.
 de collationib. Parum enim noceret denegari actiones,
 si jam partem suam haberet hæres, ut advertit dict. gl.
 verbo, *Actiones*. Utramque assertionem (plurib. relatis)
 firmat Alvar. Valasc. in dict. praxi partit. §. collat. q. 14.
 n. 8. & 9. notans pariter n. 10. §. 11. pœnam hanc de-
 negationis actionum, non ipso jure, sed exceptio-
 nis ope competere.

Non solum autem ab eo, qui hæreditatem præten-
 dit faciendæ collatio est, si à cohæredib. petatur: sed
 etiam offerenda, * ut probat text. (& ibi notat Alex.)
 in d. leg. *Filia licet*, 12. versiculo, *Unde consulte*, C. de
 collationib. cujus sunt verba: *Unde consulte, ac pro ju-
 ris ratione collationem fratribus tuis, quos in patris com-
 muni mortis tempore fuisse potestate proponis, offeres*. Et
 ad hoc textum hunc expendit, ac ponderat (eandem
 sententiam firmans) Alvar. Valasc. supra capit. 1. n. 6.
 ad quod etiam facere dicit legem Julianus, §. Offeri, D.
 de actionibus empti.

Suprà dicta tamen tunc demum procedunt, locum-
 que habent, quando frater, vel qui conferre debebat,
 bona possidet, dolo ve malo quominus possideret fe-
 cit: secus si nec dolo fecit quominus possideret, ut
 quia pauper * erat, pro indigentibusque ac necessita-
 tibus suis ea consumpsit, casuve amisit, quia tunc à
 conferendi onere liberatur, text. est in l. 2. Confer-
 tur, §. in l. 2. §. De illis, D. de collat. honor.
 auth. *Quod locum*, §. l. Ea demum, 6. C. de collat.
 tenet Afflict. dec. 247. per tot. §. ibid. Casar. Ursil. n. 2.
 ubi idem Afflict. respondet objectioni, quod æqualitas
 sit servanda (quæ fundamentalis collationis faciendæ
 fuit ratio, ut latè post alios observant, firmantque
 Anton. Gomez. in d. l. 29. Tauri, n. 2. col. 2. vers. Ratio
 vera, Alvar. Valasc. in d. praxi partit. §. collat. quæst. 12.
 n. 12.) intelligi debere, si bona reperiuntur tempore
 moris defuncti, juxta præfata jura: dictam quoque
 sententiam tenet Cornel. Beninca. de paupertate, speciali
 4. in ultim. voluntat. eam comprobans, exornansque ex
 n. 24. cum seqq. Anton. Gomez. ubi supra, n. 16. versic.
 Item etiam, quia reperiuntur consumpta tempore mortis
 patris, & versiculo, *Nec iterum obstat*, Anton. de Amatis
 in d. l. Si emancipati, ex n. 290. ad n. 324. C. de collat. Di-
 dac. à Castillo in dict. l. 29. Tauri, n. 43. Cardinal. Tusch.
 littera C. conclusione 416. n. 26.

Nec pariter horum ob paupertatem consumptorum
 bonorum fiet in legitimam * imputatio, ex eadem,
 qua collatio non fit ratione, ex text. in l. Illud, 20.
 §. *Hæc autem regula* C. de collationib. docet Guil. Bene-
 dict. in repet. Raynutius, verbo *Dotem*, quam ei dederat, de
 testament. n. 29. ubi, quod in filia legitimam non impu-
 tabitur dos à patre data, ac deperdita Muñoz de Esco-
 bar (hanc ex professo differens quæstionem) de ra-
 tione. tomo 2. cap. 18. n. 5. §. sequentib. ita pro hac sen-
 tentia arguit, eamque veram fatetur, ubi bona absque
 dolo, vel culpa fuerunt consumpta, Joan. Anton. Man-
 gil. in tract. de imputationib. quæst. 43. n. 1. §. 24. Secus
 dicens, si culpa, * & dolo res esse desineret; Cum
 pro possessore habeatur, qui dolo desinit posside-
 re, juxta vulgarem regulam *Pro possessore* 36. de re-
 gul. juris, in 6. §. in l. Is qui dolo, 69. D. de rei vindicat.
 Simile adducens de re post moram perempta, * quam
 lex esse fingit, allegat text. in l. Ubi autem non aparet
 75. §. si. D. de verborum obligationib. qui tamen id non
 Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

probat, probat autem text. in l. Si ex leg. caus. 23. D. eod.
 Et in terminis, etiam id quod non est, si dolo ejus qui
 conferre tenebatur, esse desit, in collationem venire;
 statuit text. in dict. l. 1. §. *Confertur*, D. collation. honor.
 Quod cum in paupere ob necessitatem expendente
 deficiat: consumptorum bonorum nec collationem,
 nec imputationem faciendam, asserendum venit.

Suprà dictæ tamen resolutioni, quæ absque dolo,
 culpaque consumpta bona nec conferri, nec imputa-
 ri docet, ob stare videtur, text. in l. Quæ pater, 2. §. 1.
 in ordine, D. famil. erciscund. ex qua constat, debe-
 re filium studiorum causa patre sibi remissa consump-
 ta in legitimam si pater velit, imputare; * text. ver-
 ba sunt: *Quæ pater filio emancipato studiorum causa pe-
 regræ agenti subministravit, si non credendi animo pater
 misisse fuerit comprobatus, sed pietate debita ductus: in
 rationem portionis, quæ ex defuncti bonis ad eum filium
 pertinuit, computari æquitas non patitur*. Et licet tex-
 tus in filio emancipato loquatur; in filio quoque in
 potestate constituto (& majori ratione) intelligen-
 dum; observat Antoni. Gomez. in dict. l. 29. Tauri, n. 16.
 versic. *Secundò quia donatum*, probantque indistin-
 te loquentia Regia jura in dict. l. 5. titul. 15. part. 6.
 §. in leg. 3. titulo 4. part. 5.

Cui tamen objectioni dictæque legi *Quæ pater* res-
 ponderi potest, in ejus specie extare * videri, quæ
 pater studiorum causa filio subministravit. Aut enim
 filius in studio profecit; & tunc locupletior his, quæ
 consumpsit, factus videtur, juxta text. in authentic. de
 hæredibus, §. *Falcid. §. fin in collat. 1. §. in proemio Di-
 gestorum in §. Nos vero, §. in proem. institut. §. Summa
 itaque*, & firmant dicta à Nobis 1. part. quæstione 9.
 n. 18. Ac per consequens extarei Patria enim sunt ex-
 tare bona, vel esse consumpta, locupletior * tamen
 ex consumptis fieri: text. in §. *At ex contrario* (ibi:
*Sin aliter quam disposuimus solutio facta fuerit, pecu-
 niam autem salvam habeat pupillus, aut ex ea locupletior
 sit*) institut. quibus alienare licet, vel non.

Aut non profecit; & tunc, aut sua culpa; & etiam
 stare videntur consumpta, conferrique & imputari
 debebunt, ex supra notatis.

Aut naturali defectu, quis (ut ex text. in leg. Stichus,
 12. D. de legatis 3. tradit Andr. Barbat. in 2. proemio
 Clement. fol. mibi 7. col. 2. vers. *Et ideo & ante eum Bald.
 in proem. Decretal. n. 10.* quosdam ita Natura excæca-
 vit, ut summis vigiliis discere nulla valeant. *Reluctan-
 te namque Natura*) ut Seneca lib. 1. de tranquillitate
 vitæ, titulo de exercitatione animi, inquit) *irritus
 est labor*. alterque Senec. in Thyeste, actu 2.

Novi ego ingenium viri

Indocile, flecti non potest, frangi potest.

Et tunc cum nec culpa sua filius consumpsit; nec
 tempore collationis extant bona, nec ex eis locuple-
 tior factus sit, prædicti sumptus nec conferendi, nec
 erunt imputandi. Ex hisque venit intelligenda, ac li-
 mitanda d. l. *Quæ pater*, & ita sentit, licet non sic decla-
 ret Ant. Gomez. in d. l. 20. Tauri, n. 16. propè fin. vers. *Nec
 iterum obstat, si dicas, quod ista expensæ, & excessiva ali-
 menta, quæ filius recepit in studio, sunt consumpta, & non
 extant tempore mortis patris; ergo non debent conferri,
 etiamsi pater sit protestat. argumento text. in l. Ea denuum,
 C. de collat. Quia respondeo, quod illud debet intelligi, nisi
 ex consumptione filius si factus locupletior, ut in nostro casu.*

In dubio autem videri patrem donandi animo pro fi-
 lio expendisse, si filius pauper sit, nec alia bona, quo-
 rum pater administrator sit, habeat; non si dives, quia
 tunc administratorio potius nomine expendisse præ-
 sumitur: tenent (ex sententia Bart. Decii, & aliorum, ita
 dictam legem *Quæ pater* intelligentium) Joam. Anton.
 Mang. de imputationib. quæst. 24. n. 5. §. sequentib. An-
 ton. Gomez. in d. l. 29. n. 16. col. 2. ante med. Petr. Nuñez
 de Avendaño, responso 17. numer. 2. versiculo, *Quod
 limito; nisi pater habeat apud se bona filii*, Dionys. Gottho-
 fred.

fred. in d. l. *Quæ pater*, verbo si non credendi, littera A Gregorius Lopez in d. l. 5. titulo 15. part. 6. glos. 6. verbo, *Elas despenfas*. Quæ lex, & d. l. 3. titulo 4. part. 5. licet indistinctè disponant, expensas à patre pro filio in studiis, & pro librorum emptione factas nec conferri, nec in legitimam imputari: adhuc tamen secundum dictam legem *Quæ pater* * sunt intelligendæ, contrarium nempe tacitè, vel expressè non volente patre: de quo nullus Doctorum dubitavit, cum eaque sententia omnes simpliciter hac de re agentes Regnicolæ transeunt.

Hodie autem ex dispositione legis 26. *Tauri* & l. 10. titulo 4. libro 5. novæ Reg. Collect. in dubio cum pater nihil aliud expressit, hujusmodi expensas animo donandi fecisse, in eisque usque ad tertii, & quinti quantitatem filium meliorare * videtur, in tertioque & quinto eas tenebitur filius computare. Ita docent Gregorius Lopez in dict. l. 3. titulo 4. part. 5. glos. 3. verbo, *En suparte*, in fin. Petr. Nuñez de Avendaño dicto responso 17. numero 2. post Roderic. Swan. quem refert, Tell. Ferrand. in l. 17. *Tauri*, n. 115. Illephons. de Azeved in dict. l. 10. titulo 4. lib. 5. novæ Reg. Collect. num. 21. post Didac. Perez, Gomez Arias, & alios ibidem adductos, Ludovic. Velasquez de Avendaño in dict. l. 20. *Tauri*, glos. 3. n. 5. Joann. Matinz. in l. 3. titulo 8. libro 5. novæ Regiæ Collect. glos. 2. n. 8. ubi, quod nec aliud tertium, & quintum poterit pater eidem, vel alteri filio dare, adducitque formalem textum in l. 12. titul. 6. d. lib. 5. novæ Regiæ Collect. & firmat ex sententia Gomez Arias in dict. l. 26. *Tauri*, n. 14. & 15. ac Petri Nuñez de Avendaño in dictionario suo, in verb. *Castrense*, propè fin.

Non tamen in meliorationem, tertium; & quintum, aut in legitimam imputari debent sumptus, quos in patris domo * faceret filius, quantumcumque animo credendi, nec donandi impendisse pater protestetur, cum ad id omnino teneatur, ut advertunt Anton. Gomez in repetita l. 22. *Tauri*, n. 16. colum. 3. post med. versic. Unum tamen est, Petrus Nuñez de Avendaño de responso 17. n. 2. Petr. Dueñ. regul. 222. limitat. 2. in fin. Joann. Matinez. ubi supra n. 6. versic. *Expensæ tamen*, Ludovic Velasquez in d. leg. 29. n. 6. Borgnin. Cavalcan. de usufruct. mulier. relic. n. 192. Joan. Anton. Mangil. de tract. de imput. qu. 32. n. 1.

In aliis autem non ita necessariis, protestatione patris, expressaque, vel tacita animi declaratione, si ex ea constet credendi animo, nec donandi patrem expendisse, in legitimam (juxta à Nobis supra dicta) erunt expensæ imputandæ.

Hujusmodi tamen protestatio, animive declaratio, quod credendi animo pater expenderit, in legitimam fiat imputatio, expensarum factarum tempore * fiat necesse est, nec postmodum sufficere, probat text. in d. l. *Quæ pater*, ibi: *Si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatur*. ubi animum credendi, ejusque declarationem tempore quo expensæ missæ sunt, videtur requirere; & expressius in d. l. *Illud*. 20. C. de collat. ubi habetur donationem, quæ non confertur, ita demum debere conferri, si pater tempore factæ donationis protestatus est, in finalibus verbis, ibi: *Nisi hujusmodi legem donator tempore donationis, suæ indulgentiæ imposuerit*. & ad hoc eam notant, & commendant ibi Odofred. Petr. Cyn. Jacob. Butr. Bart. Bald. Paul. Salyc. & communiter Doctores, multisq; juribus comprobatur Anton. Gomez in d. l. 29. *Tauri*, n. 16. in fin. & n. 27. cum aliis ex supra relat. is.

Idque hodie indubitabilius videtur procedere, propter tacitam, quam lex 26. *Tauri*, eo ipso quod contrarium non protestatur pater, meliorationem inducit.

Utrum mater ad secundas convolans nuptias antequam rationem tutelæ gestæ reddat, reliqua solvat, tutoremque filio assignari faciat, propter paupertatem excusetur?

S U M M A R I U M.

- 1 Omnis administrator, aliorumque curam gerens inventarium conficere, rationesque reddere debet. Ampliatur etiam in matre, n. 4.
- 2 Inventarium est caput rationum.
- 3 Pœna imposita contra administratores non conficientes inventarium remissivè, & n. 5.
- 5 Mater filiorum suorum tutrix inventarium non conficiens, quas pœnas incurrat? & n. 6.
- 7 Pater filiorum tutelam administrans an inventarium conficere, rationesque reddere debeat?
- 8 Ratio tutelæ regulariter post finitam tutelam reddi debet.
- 9 Mater etiam ante finitam tutelam si ad secundas convolens nuptias, rationes reddere, reliqua solvere, filioque tutorem antequam nuptias contrahat, assignari facere, aliter filii hæreditate privatur.
- 10 Et quid si aliquid istorum deficiat?
- 11 Rationes verè reddere is dicitur, qui eas edit, & reliqua solvit, nec reddere rationes censetur, qui reliqua non solvit.
- 12 Mater filiorum tutrix ad secundas post annum etiam luctus nuptias convolans, antequam supra dicta faciat, pœnas contra nubentes intra annum luctus statutas incurrit.
- 13 Ampliatur etiam in matre naturali.
- 14 Et etiam si matrimonium non fuerit consummatum, si illud mater celebravit, sponsaliaque per verba de presenti verum experimentia consensum contraxit.
- 15 Etiam hodie juris Canonici, Regiique dispositione stante, dicta pœna contra secundò nubentes intra annum luctus, quatenus filiorum respiciunt, durant, licet infamiæ cesset nota.
- 16 Mater filiorum tutrix etiam hodie patitur pœnas intra annum luctus nubentium, licet post annum luctus nubat, si antequam ad secundas transeat nuptias rationes tutelæ gestæ non reddiderit, reliqua solverit filioq; tutorem fecerit assignari.
- 17 Mater pauper ad secundas convolans nuptias, antequam hæc fecerit, an paupertate excusetur? & numeris sequentib.
- 18 Mater minor viginti quinque annorum tutrix filiorum constituta, si antequam tutorem filiis fecerit assignari, rationes reddiderit, ac reliqua solverit, nupsit, excusatur.
- 19 Privilegia concessa minoribus, pauperibus competunt.
- 20 Mater ad secundas convolans nuptias ante dationem tutoris, rationemque redditionem ob causam fortuitam excusatur.
- 21 Paupertas inter fortuitos casus commemoratur.
- 22 Expensæ in petendo tutore, ex pupilli bonis sunt faciendæ.
- 23 Mater pupilli pauperis excusatur si antequam ad secundas transeat nuptias, tutorem ei non petierit.
- 25 Frustra requiritur aliquid fieri, cujus nullus inde resultat effectus.
- 26 Mater filii tutrix, quæ ad secundas transit nuptias, post

postquam tutorem filio fecit assignari, rationesque reddidit, non tamen quod debere constitit, solvit, paupertate excusatur.

QUÆSTIO. LX.

OMnis administrator, aliorumque curam gerens inventarium conficere, * rationesque reddere debet, l. Orphanotrophos, 30. & ibid. Bald. num. 6. & alii C. de Episcop. & Cler. l. Tutores, la 2. 24. in ordine, C. de administrat. tut. l. Tutor qui repertorium, & ibi Scribentes, eodem, latè Specul. in tit. de instrum. editione, §. 16. incipit. Dicto, per totum, Bald. conf. 137. (incip. Quædam vidua) numero 5. vers. Item quaeritur, & conf. 144. (incip. Revocatur in dubium) in fin. lib. 5. Socin. conf. 24. numero 37. lib. 1. & conf. 159. in princ. lib. 2. Petr. Sanz Morquech. de divisione bonor. lib. 1. cap. 1. numero 64. Gregor. Lop. in l. 5. tit. 6. par. 6. verb. Las deudas, Ayora de partit. p. 1. cap. 2. num. 9. prosequitur latissimè Francisc. Musioz de Escobar. de ratiocin. cap. 9. per tot. planè etiam Cardin. Tusch. pract. conclus. lit. I. conclus. 347. per tot. præc. p. n. 5. n. 34. & 41. Hieron. Grat. respons. 140. n. lib. 2. Prosper. Farinac. loco proximè referendo, Jacob. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 3. casu 209. n. 1. & seqq. ubi copiosè.

Rationum enim caput, inventarium * est, l. I. §. Officio, D. de tutel. & rationib. distrabend. & aliis iuribus supra adductis Bart. & Inol. in l. Cum tale, §. 1. D. de cond. & demonstr. Francisc. Curt. in tract. de sequestris, n. 17. Gasp. Baec. de decim. tut. cap. 2. n. 169. Greg. Lop. ubi sup. Ayora d. cap. 2. num. 10. Escob. d. c. 9. n. 2. Nicol. Boer. decis. 61. n. 6. Farin. fragm. crimi. 2. par. lit. I. n. 166. Cardin. Domin. Tusch. ubi sup. n. 5. Barthol. Cassan. in consuetud. Burgundia. rubric. 6. tit. Des enfans de plusieurs, §. 6. verb. Par inventaires n. 5. fol. mibi 221.

Apud quos, pœnas à jure contra hujusmodi alienarum administratores, * earumque curam gerentes ob inventarium non confectum impositas, videre licet. Nunc ad institutum nostrum quæstionemque de matre se nostra covertat oratio. In qua firmissima conclusio est, sub generali supra posita regula matrem quoque comprehendere, * adstringique & inventarium conficere, & rationem filiis reddere. Cum enim rationes filiis, quorum tutelam, bonaque administravit, reddere teneatur, text. in l. Omnem, 6. C. ad S. C. Tertyl. auth. de nupti. §. Sin autem tutelam gerat. coll. 4. ibi: Et rationem reddens & exsolvens omne quidquid hinc debet: consequens est inventarium debere conficere, cum rationum sit (ut diximus caput, ex eoque sint regulandæ ad quas mater adstricta est rationes, glos. fin. in l. Si quis prioris, 8. C. de secund. nupt. notarunt Bart. Angel. & Salyc. in auth. Matri, & avia, C. quando mulier offic. tutel. fungi possit, Philip. Corn. cens. 198. (incip. Quanquam hac consultatione) n. 11. vers. Aliud autem, lib. 1. Gasp. Baec. de decim. tut. c. 2. n. 155. & c. 4. n. 47. Anto. Piagi. de tut. & curat. q. 19. num. 1. Nicol. Boer. decis. 61. n. 22. & decis. 124. n. 9. Montal. in l. 3. tit. 7. lib. 3. Fori leg. ver. Por. escrito, Joan. Gut. de tutel. 3. p. c. 1. n. 23. & de juram. confirm. 1. p. c. 4. n. 22. Mun. de Escob. de ratioci. cap. 2. n. 22. Ayora de part. p. 1. c. 2. n. 10. & seqq. Tiber. Dec. conf. 94. n. 15. cum sequentib. Jacob. Menoch. de arbitr. d. lib. 2. c. 209. n. 6. Cardinal. Tusch. d. littera I. conclus. 347. n. 43.

Quinimò matrem inventarium non conficientem eandem, quas alii, ob non confectum inventarium pœnas incurrere, * scilicet furti, suspicionem, infamiae notam, ut contra eam in litem possit jurari, carceri mancipari, ac torturæ subijci, tenent Ludovic. Roman. conf. 168. n. 3. & ibid. ejus Adit. Velasco Priv. Paup. Tom. I.

sequunturque Bartholom. Cassan. de rubri. 6. Des enfans, §. 6. verb. Par inventaires, n. 12. & 13. Casar. Ursil. in annotat. ad Matthæ. de affliet. decis. 75. n. 15.

Filiique successione privatur, * gloss. (per text. ibi) in l. 2. §. Quod si pater, verb. Nec legitime, in fin. D. ad Senat. Consult. Tertyllian. notatque ibidem Bart. Nevi-zan. consil. 3. n. 6. alios referens Marc. Anton. Peregrin. de jure fisci, lib. 3. tit. 16. n. fin.

Quid autem in patre? * vide per text. & Scribentes in l. Cum oportet. 6. §. Non autem, C. de bonis, qua liberis & in l. Si superflite, C. de dolo, Crot. in repetit. legis Frater à fratre, n. 56. & ibid. Corrarf. n. 8. D. de cond. indebit. Bald. in d. l. Orphanotrophos, n. 7. C. de Episcop. & Cleric. Jaf. in d. l. Præses, n. 3. C. de transf. acti. Nicola. Boer. d. decis. 61. n. 1. & sequentib. Baeca de decim. tutor. cap. 4. n. 7. Andre. Tiraquel. in præfat. ad legem Si unquam, C. de revocand. donation. n. 29. Roland. à Valle conf. 49. n. 13. lib. 1. Jacob. Menochi. d. casu 209. n. 7. Arias Pinel. in l. 1. 2. part. n. 27. C. de bon. matern. Escobar. de ratiocin. d. cap. 3. n. 23. Joan. Guttier. d. part. 1. de jurament. confirmat. cap. 4. num. 19. & 22. Ayora d. cap. 2. n. 10. Cardinal. Tusch. d. conclus. 347. n. 31. n. 46. & 47. & littera A. conclus. 203. num. 19. Prosper. Farinac. d. 2. per fragm. crimin. littera I. n. 1070. Paul. Montan. de tutel. & curat. c. 39. n. 112.

Quorum verissima resolutio est, patrem debere inventarium conficere: rationesque reddere, quando bona filii emancipati & in quibus usumfructum non habet, administrat; secus si filius in ejus existat potestate, cujus tunc bonorum habet usumfructum, quia simplicem bonorum descriptionem tunc sufficere, asserunt.

Rationes autem tutelæ gestæ non solum tenentur reddere filio mater post pupillarem ætatem, pubertateque adveniente, & sic finita tutela, ut regulare est, * text. in l. 1. §. fin. in l. Nisi finita, 4. in l. Cum tutor, 18. in fin. D. de tutel. & rationib. distrabend. glos. I. in d. l. N. si finita, alia jura referens, & in l. Si tutor, 9. §. fin. ver. Competunt, D. eod. l. 12. titulo 16. part. 6. prope fin. vers. E la guarda: Sed etiam ante hujusmodi temporis implementum, finitamque tutelam, si ad secundas convolet mater * nuptias, rationes tutelæ gestæ reddere, reliqua solvere, tutoremque filio assignari facere tenentur, aliter filii hæreditate privatur. d. l. Omnem, 6. ad Senat. Conf. Tertyllia. cujus sunt verba; Omnem matri sive ab intestato, sive jure substitutionis (si filius impubes moriatur) denegandam volumus successionem, si ea legitima liberorum tutela suscepta ad secundas (contra sacramentum præstitum) aspiraverit nuptias, antequam ei tutorem alium fecerit, eique quod debetur ex ratione tutelæ gestæ persolverit. text. in authentic. Eisdem, C. de secund. nupti. authentic. de nupti. §. Si autem tutelam, collation. 4. ibi; Ad maritum veniat secundam, non prius tutorem petens, & rationem reddens, & exsolvens omne quidquid hinc debet, & c. convenit dict. l. 12. titulo 16. part. 6. observantque (præter ordinarios in dictis locis) Montal. in d. l. 3. titulo 7. libro 3. Fori leg. verb. En guarda, Tell. Fernand. in l. 6. Tauri, n. 3. Escob. de ratioci. cap. 6. n. 2. Nicol. Boer. decis. 124. n. 12.

Utque à dictarum legum pœna liberetur mater ad secundas transire volens nuptias, omnia illa tria * adimplere necesse habet. Tutorem scilicet assignari facere, rationes reddere, ac reliqua solvere, ut ex dict. l. Omnem, d. authentic. Eisdem, versic. Item & ea, & ex dict. §. Si autem tutelam, constat, notatque Bald. in d. authent. Eisdem, n. 8. & 9. non sufficere dicens matri tutorem petere, darique ut ad secundas transire possit nuptias, nec rationem reddere, nisi & quod debere constiterit persolvat; addens per hoc sæpè in laqueos ignorantem incidere matrem, credentes sufficere tutorem petere. Ideòque se facere fieri, ut dato tutore, reddat rationem mater, reliqua restituat, ac publicum de hoc instrumentum fiat. Id enim est verè ratio-

rationes reddere, * eas edere, & eis editis, reliqua solvere, l. Non solum, 8. §. Is qui reddere, D. de liber. leg. l. Cum servus, 8. 82. D. de condit. & demonstrationib. l. Cum servus, D. eod. tit. l. Pure, in fin. D. de fideicommiss. libert. l. Si ita, 13. §. Hæc quæstio, D. de manum. testament. Anto. Faber. in Cod. definit. libro 3. titulo 25. definit. 6. humero 13. Nec redditæ rationes contentur, nisi & reliqua solvantur, dict. jurib. & tradit Jacob Menoch. de arbitr. casu 209. num. 21. videndusque etiam circa hæc Paul. Montan. de tutel. 6. 15. num. 86.

Non solumque hæreditatis amissione aliquid istorum omittens ad secundas convolans nuptias puniatur mater; sed etiam omnes alias, * quibus intra annum luctus nubens plectitur (de quibus in l. 1. C. de secund. nupt.) licet post prædictum tempus ipsa nubat, incurrit. text. est in d. auth. Eisdem. vers. item & ea, C. de secund. nupt. & in d. auth. de nuptiis, §. Si autem tutelam, vers. Sed hoc quidem, coll. 4. ubi hoc ipsum in matre naturali, * quæ naturalis filii tutelam acceptavit, constituit Imperator Justinian. in vers. Si verò etiam. Utrumque (aliis adductis) firmat Mare. Ant. Perez. de jure fisci, lib. 3. de tit. 16. n. 1.

Habentque prædictæ pœnæ locum non solum quando matrimonium consummavit mater; sed etiam si matrimonium tantum contraxit, * nec consummavit, sponsaliave per verba de præsentem verum experimentia consensum celebravit, secundum Bald. in d. l. Omnem, n. 10. C. ad S. C. Tert. Bart. in auth. Sacramentum, n. 3. C. quando muli. offic. tut. fungi possit, Socin. Jun. conf. 8. num. 4. lib. 1. Montan. in d. l. 3. tit. 7. lib. 3. Fori legum, verb. El padre.

Licet contrarium tenuerit Nicol. Boër. decis. 266. num. 5. Jacob. Menoch. (alios adducens) de arbitr. lib. 2. casu 151. num. 8. Gregor. Lopez in l. 5. tit. 16. p. 6. glos. 1. Qui tamen solum in sponsalibus loquitur de futuro, vel quando mulier de nubendo egit, non tamen nupsit, quo casu diversa est ratio, sed cum Boërio, & sequacibus (quamvis eis non relatis) tenet etiam Dicat. Couar. de matrim. par. 2. cap. 3. §. 9. nu. 8. in fin. per text. præcipue de jure Regio in l. 3. in fin. tit. 12. par. 4. Quæ & in sponsalibus de futuro intelligi potest. Primamque sententiam cum Baldo, & sequacibus intrepidè tenet, latè comprobans; ac defendens Joan. Guttier. de tutel. 1. par. c. 9. n. 4. vers. Contraria tamen opinio, & numeris seqq. communem omninoque servandam, nec ab ea recedendum firmans: cum qua etiam simpliciter transit Muñoz de Escobar. d. c. 6. n. 3. vers. Contrarium tamen.

Hujusmodique pœnæ contra secundò nubentes, quatenus filiorum favorem * respiciunt, etiam hodiè stante Canonica dispositione in capit. fin. de secund. nupti. ex Paulo Apostolo, 1. ad Corinth. cap. 7. desumpta Regiaque in dict. l. 3. tit. 12. part. 4. & in l. 5. tit. 1. lib. 5. Ordinam. quibus libera conceditur mulieribus facultas intra luctus tempora, annique à morte mariti spatium matrimonium contrahendi; præter infamiae notam, quæ ex dict. capit. fin. cessat (ibi: Non debet legalis infamiae sustinere jacturam) locum habebunt. Nec alias pœnas, legesque eas imponentes viduis ad secundas festinantes nuptias, intemptiveque intra luctus tempora nubentes, non tam ipsarum odium, quam prioris conjugii liberorum favorem respicientes, à canonibus, legibusve Regiis obrogatas censeri; est communis opinio, quam tenent communit. Scribentes in dict. cap. fin. de secundis nuptiis dicitque ab omnibus Canonistis receptam Bart. in l. 1. n. 2. C. de secund. nupt. Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut. n. 57. communem quoque dicit ibid. Decius (mendosè ab aliis relatus) num. 122. & ibid. ejus Additionator, littera D. & lit. E. Abb. eodem loco in repetitione, num. 20. Ripa in repet. rubricæ C. de secund. nupt. n. 16. Joan. à Garrib. in l. 1. super glos. fin. num. 23. C. eod. tit. & magis communem dicit

Matthæ. de afflict. decis. 75. n. 5. & ibid. Casar. Ursin. in ejus annotat. n. 14. Joan. Corras. lib. 3. Miscellan. juris, cap. 1. Petrus Paul. Paris. consil. 29. n. 33. & n. 42. lib. 3. Nicol. Boër. decis. 186. n. 2. Didac. Couar. rub. d. 2. part. de matrim. cap. 3. §. 9. n. 7. ubi de communi testatur, Didac. Perez in d. l. 5. tit. 1. lib. 5. Ordinament. versiculo, Est tamen inquirendum. pag. mibi 53. communem dicens, tenendam, nec tutum esse ab ea recedere: ita etiam Joan. Guttier. de tutel. d. 1. part. cap. 9. n. & sequentib. versiculo, Contrarium tamen, & ex propè infinitis tradit religiosissimus pariter, & scientissimus P. Thom. Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 88. n. 39.

Ex quibus deducitur, & infertur, etiam hodiè in casu nostro, & dictæ leges Omnem, 6. C. ad S. C. Tert. juris Canonici, Regiæque dispositione stante, valere constitutionem adversus mulierem, quæ ad secundas se transtulit nuptias antequam filio assignari faceret tutorem, * rationes redderet, ac reliqua solveret: & ita in specie notant Didac. Perez ubi supra, vers. Deducitur etiam, pag. mibi 54. ex mente Azonis, Hostiens. Joann. à Garro. & aliorum, quos ibi refert, Couar. (communem dicens) d. §. 9. num. 8. & plurimis adductis P. Thom. Sanch. d. lib. & disputatione numero 13. 40. & plenius. 41.

Si tamen pauper * sit mater, ad secundasque ante rationum redditionem, constitutionem tutoris, reliquorumque solutionem convolaverit nuptias, propter paupertatem excusari, fatetur ingenuè, indistincteque affirmat Hieronym. Gigas de pensionib. q. 80. n. allegat text. in l. 2. Cod. de secund. nupt. & Baldum in auth. Eisdem, (eodem. Sed neque adductæ leges, nec, Baldus ejus probant sententiam: ex aliis tamen rationibus, & captibus poterit fustineri.

Primò, quia mater minor viginti quinque annis licet tutrix esse non possit, si tamen tutrix fuerit decreta, ad secundasque nuptias antequam tutorem filio fecerit assignari, rationesque reddiderit, transeat: in dictas pœnas non incidet, * secundum Bald. in d. auth. Eisdem, Cod. de secund. nupt. n. 5. argumento legis fin. Cod. de interd. matrim. dixitque idem in d. l. Omnem, n. 6. Cod. ad S. C. Tert. Montan. in d. l. 3. tit. 7. lib. 3. fori leg. verb. En guarda, vers. Secunda si mater est minor 26. annis, per text. in l. 2. Cod. de advers. delict. Greg. Lop. in d. l. 12. tit. 16. par. 6. gloss. 5. P. Thom. Sanch. d. disput. 88. n. 13. vers. Ea autem pœnæ, Anton. Gabr. commun. opin. tom. 3. lib. 3. tit. de secund. nupt. concl. 9. n. 32.

Privilegia autem minoribus concessa, pauperibus * competunt Bald. conf. 465. n. 2. lib. 2. & conf. 381. n. 3. lib. 3. Sebastian. de Medic. in tract. de casib. fortun. 2. part. quæstio 4. numero 8. & diximus, 1. parte quæst. 25. num. 16. Ergo, &c.

Item, quia mater ad secundas convolans nuptias ante dationem tutoris, rationumque redditionem, ob casum fortuitum * excusatur per text. in l. Præses, 5. Cod. de appellationib. & in l. Cum quidam, 7. C. de condit. insert. tenet Montan. in d. l. 3. verb. En guarda, vers. Quarta excusatio matris est.

Paupertas autem inter fortuitos casus † numeratur, text. in l. 2. §. Eo tempore, D. de administ. rer. ad civit. pertinen. Sebastian. de Medic. ubi sup. n. 1.

Quæ licet Gigantis sententiam firment; non tamen omnino ob eorum generalitatem: eam indubitabilem reddunt, aliqui ideo distingui casus poterunt.

Primus, quando mater pauper, quæ ad secundas convolavit nuptias, filio cujus tutelam administrabat, tutorem non petiit; quo casu si impubes decedat, ejus successione regulariter privari matrem, diximus ex d. l. Omnem, 6. C. ad S. C. Tert. In nostroque, idem etsi pauper sit mater, * filius verò dives, erit dicendum, cum nec ad id sumptus fiant, necesse sit, & si aliqui desiderentur, ex bonis filii cujus tutelam mater administrat, fieri jure permittente possint, text. in l. 2. C. de negot. gest.

23 Si verò filius pauper* sit, ac per hoc ei tutorem non petiit, à dicta pœna excusatur *text. in l. 2. §. Quod si penitus, Cod. ad S. C. Tert. docentque Bart. in d. l. 2. n. 2. Cod. ne negot. gest. & in l. Meditetranea, Cod. de annon. & tribut lib. 10. Sebastian de Medic. in d. tract. de casib. fortui. d. 2. p. quæst. 4. n. 33. Cornel. Beninc. de paupertat q. 4. n. 20. Paul. Mont. de tutel. c. 15. n. 104.*

24 Secundus casus est, quando mater filii tutelam administrans, antequam rationes redderet, secundo nupsit. In quo etiam paupertate non excusari, * videtur dicendum. Cum nec tunc ad id expensæ ex parte matris fiant, necesse sit, ac per consequens non sit paupertas impedimento quominus rationes reddantur.

Adhuc tamen si notoria sit matris paupertas, ita ut facto calculo, reliqua solvere non posse constet; dictarum legum pœnis excusari matrem, licet non redditis rationibus ad secundas convolaverit nuptias, sustineri forsan valebit. Frustra enim aliquid fieri requiritur, cujus nullus inde resultat effectus, * nec factum prodest, argumento *text. in l. Cum hæres, §. 2. §. Qui ex parte, D. de acquir. hæredit. cap. Ut debitus, §. 9. vers. Cum autem, extra de appellat. cum congestis a Nobis in axiomat. & locis commun. jur. lit. F. n. 30. & n. 176. exornavimusq; in prima hujus tractatus parte quæst. 17. num. 47. & 48. Ad effectumque ut cognoscatur cujus quantitatis debitor sit mater, quandocumque cognosci possit. Si enim mater reliqua solvendo non sit; secundas contrahere nuptias reliquorum solutione non facta, non prohibebitur. Et hic est tertius casus. Quando videlicet antequam ad secundas transiret nuptias mater, tutorem filio ordinari fecit, rationesque reddidit, non tamen quod debere constitit, solvit. Quia licet hujus solutionis defectus prædictas supra pœnas contra secundo nubentes incurrere (ut diximus) faciat, ab eis tamen liberabitur mater, quæ ob paupertatem † reliqua antequam secundas contraheret nuptias non solvit. Aliter enim indirectè, contra juris dispositionem prohiberetur matrimonium: & in specie, dictam sententiam tenet *Paul. Mont. de tutel. d. c. 15. n. 104.**

Et secundum supra dicta, generalem Hieronymi Gigantis traditam assertionem intelligendam, ac limittandam arbitror

8 Et an in hoc casu possit etiam tutor Monachus assignari.

QUÆST. LXI.

EX eadem ratione, qua in prima hujus tractatus parte non posse in sacris constitutos Clericos Advocati, vel Procuratoris officium, mercaturamve exercere, diximus; ne scilicet à divinis subtrahantur officiiis: Et tutelam curamve dativam, vel testamentariam, etiam volentes,* gerere prohibentur, *text. (& ibi gl. verb. Permittimus (in authen. de sanctissimis Episcop. §. Deo autem amabiles, collat. 9. innuitque manifestè de jure Regio text. in l. 14. tit. 16. part. 6. ubi notat Gregor. verb. Por razon del parentesco, Bart. consil. 143. n. 1. part. 1. Franc. Aret. consil. 26. n. 3. Speculat. in tit. de tutore, & Generaliter, n. 10. And. Alicat. in tract. de præsumpt. regul. 3. præsumpt. 8. Scrader. in tract. de feud. part. 10. sect. 20. n. 27. vers. Quinimo Clerici, Carol. de Grass. de effectib. Clericat. effect. 16. n. 3. Id ampliatis n. 4. etiam si Clerico cum ista conditione, ut filiorum testatoris tutelam suscipiat, legatum relictum sit; quia ea non obstante, & legatum consequi, & à tutela se poterit excusare: allegat Alber. in auth. Presbyteros n. 2. C. de Episc. & Cleric. & Vincent. Carot. decis. 17. num. 18. & 19. prædictam etiam sententiam tenuerunt Guill. Benedict. in repet. cap. Raynuntius, verb. Et uxorem nomine Adelasiam, 1. p. decis. 2. num. 128. in novioribus, versic. Et possunt Clerici, Joan. Guttier. de tutel. 1. part. cap. 1. num. 28. versic. Neque esse, P. Ludovic. Molin. de justit. & jur. tom. 1. tract. 2. disput. 221. n. 10. Paul. Montan. de tut. & curat. cap. 35. de excusat. tutor. vel regul. 1. n. 193. & seq. Borguin, Cavalc. decis. 19. num. 15. par. 3. Marta voto 239. n. 1.*

Licet legitimam tutelam, vel curam possit Clericus si velit, * non tamen cogatur, acceptare; *text. in l. Presbyteros, & in l. Generaliter statim sequenti, C. de Episc. & Cleric. d. auth. de sanctiss. Episc. & Deo autem amabiles, ibi: Presbyteros autem, & Diaconos & Subdiaconos jure, & lege cognationis tutelam, aut curam suscipere hæreditatis permittimus, proprio, & solo, gradus cognationis ad tutelam; & curam vocatis, hujusmodi suscipere administrationem permittimus cap. Generaliter, 40. 16. quæst. 1. d. l. 14. tit. 16. part. 6. & ibid. Gregor. verb. Por razon del parentesco, gloss. & DD. in cap. ult. 86. dist. Abb. in cap. Non minus, num. 15. de immunit. Eccles. Aret. in §. Item major, num. 3. instit. de excusat. tutor. & in §. Sed hoc jure, num. 3. & 6. de Atilian. tutor. Joan. Ant. de Nigr. in clement. unic. numero 92. de vita, & honest. Cleric. Bertrand. consil. 116. num. 1. lib. 2. Franc. Viroi. decis. 151. num. 7. Casar de Grassis in decis. aureis casuum conscient. part. 2. lib. 3. cap. 2. numero 13. Carol. de Grass. ubi supra, num. 19. Borguin. Cavalc. de tutore, num. 288. & d. decis. 19. num. 15. ubi allegat Vincent. Manzin. in tract. de tutel. quæst. 7. principal. num. 28. car. 58. quem tenere videri dicit, nec etiam legitimum tutorem Clericum in sacris esse posse; cujus tamen contrarium firmant superiora jura, & auctoritates, tenentque etiam Anton. Piaggi. de tut. & curat. quæst. 3. num. 3. Joann. Guttier. d. cap. 1. num. 26. Molin. d. num. 10. Paul. Mont. supr. num. 195. Cardin. Dominic. Tusch. practic. concl. lit. T. concl. 415. num. 1. Joan. Paul. Galter. in praxi tutelar. 1. part. rubric. 2. cap. Ut personam suam inspiciat. num. 13.*

Non solum autem sacris constituti Clerici à dativa, testamentariave arcentur tutela: sed qui eos filiis suis tutores relinquunt, senerissimè reprehenduntur; * proque illis vota, preceve offerri jura prohibent, *text. in cap. fin. 88. dist. ejus sunt verba: Neque apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & Ministros*

Utrum Clericus in sacris constitutus possit, vel etiam compellatur pro pauperibus, ac miserabilibus tutor, aut curator existere?

SUMMARIUM.

- 1 Clerici tutelam, vel curam dativam, vel testamentariam etiam volentes gerere prohibentur. Nec legatum hac conditione relictum, licet tutelam non suscipiant, amittunt.
- 2 Et an legitimam acceptare possint?
- 3 Qui Clericum tutorem filiis relinquunt, severissimè puniuntur, pro eisque vota, ac preces offerri jura prohibent, & Ecclesiastica sepultura privantur.
- 4 Episcopus, & Monachus nullam tutelam, testamentariam, dativam, vel legitimam, etiam volentes gerere possunt.
- 5 Clerici in sacris constituti possunt pauperum, & miserabilium personarum tutores existere: ad idque per Judicem Ecclesiasticum (si alius saltem idoneus non reperiatur) compelli, & n. seq. Intellectus ad text. in cap. Cyprianus. 21. q. 3. ibid. remissivè.
- 7 Episcopus gerere potest, ac debet pauperum, miserabiliumque personarum tutelam, si non sit alius, qui bene, ac tutè gerat.

Aros voluit avocare, Et ideo Victor, cum contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam Geminium Faustinum Presbyterum ausus sit tutorem constituere: non est quod pro dormitione ejus apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia frequentetur: ut Sacerdotum decretum religiose, & necessarie factum servetur à nobis. Sic Similiter & in cap. Cyprianus, 21. q. 3. providetur in hæc verba: Quod Episcopi, & antecessores nostri religiose considerantes, & salubriter providentes censuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam Clericorum nominare: ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo: nec sacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui in altari Sacerdotes, & Ministros voluit avocare, & Ecclesiastica pariter sepultura privatur, ut tradunt (cum Hostiens. in summa de sepultur. vers. Quibus interdicitur Ecclesiastica sepultura) Anton. Piaggi. ubi supr. n. 1. & 2. & Guttier. d. cap. 1. n. 28. propè infinitis in hanc rem cumulavit Carol. de Grassis d. effectu 16. n. 1.

Episcopus autem, vel Monachi, nec etiam volentes, * aliquam tutelam, vel curam nec testamentariam, dativam, vel etiam legitimam gerere possunt, text. in d. authen. de sanctiss. Episcop. 2. Deo autem amabiles, ubi sic statuit Imperator: Deo autem amabiles, ubi sic statuit Imperator: Deo autem amabiles Episcopos, & Monachos ex nulla lege tutores cujusvisque personæ fieri permittimus, text. in d. authen. Presbyteros, C. de Episc. & Cler. & in d. l. 14. tit. 16. part. 6. & in l. 45. tit. 6. par. 1. notant Gregor. Lopez in d. l. 14. gloss. 1. Guttier. d. capite primo. num. 30. & Carolus de Grass. dict. loco, n. 6.

Pauperum autem miserabiliumque personarum favore, * dativam, vel testamentariam tutelam, vel curam posse Clericos in sacris constitutos gerere; est text. in d. cap. fin. 88. dist. ubi postquam Chalcedon. Concilium sæcularium administrationem Clericis interdicit, redditque interdictionis rationes, hæc addit: Decrevit ergo sancta, & magna Synodus, neminem horum deinceps, hoc est, Episcopum, sive Clericum, aut Monachum conducere possessiones, aut misceri sæcularibus procuracionibus: nisi forte, qui legibus ad minorum ætatum tutelas, sive curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui civitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, vel viduarum, & quæ indefensæ sunt, & earum personarum, quæ maxime Ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei, &c. repetitus in cap. 1. 21. q. 3. consimilis text. in d. cap. 1. 88. dist. Decernit sancta Synodus (inquit) nullum deinceps Clericum aut possessiones conducere; aut negotiis sæcularibus se miscere, nisi propter curam pupillorum, & orphanorum, ac viduarum, &c.

Quinimò ad id per Judicem Ecclesiasticum tamen compelli posse, * si alius idoneus non reperitur, tenent, probantque Speculat. in d. tit. de tutore, 2. Generaliter, n. 17. Aretin. in 2. Item major, man. 6. instit. de excusat. tutor. Anton. Piaggi. de tut. & curat. q. 3. n. 4. 5. & 6. Joann. Guttier. d. cap. 1. n. 31. Bernard. Diaz in pract. cap. 60. in princip. Petr. Rebuff. super constit. 1. Gallic. tit. de sentent. provis. art. 3. gloss. ult. n. 24. Casar de Grassis in decis. arr. d. part. 2. lib. 3. ci 2. n. 12. Paul. Fusc. in suis singular. lit. C. num. 113. Scader. dict. part. 10. sect. 10. n. 23. vers. Præterea Carol. de Grass. ubi supr. n. 17. Joan. Paul. Galter. in practi. tutelar. d. 1. part. rubr. 2. n. 13. col. 2. vers. Quod verò diximus, Paul. Montan. d. cap. 35. num. 198. ubi ita textum in d. cap. Cyprianus, 21. q. 3. intelligendum dicit.

Idque etiam in Episcopis, * ut pauperum miserabiliumque personarum tutelam gerere possint, ac debeant, si non sit alius, qui bene, ac tutè gerat;

notarunt Greg. Lopez in d. l. 14. tit. 16. part. 6. gloss. 1. Guttier. d. loco, num. 30. ad fin. Paul. Montan. ubi proxime, in id etiam Concil. Trident. adducens sessione 23. cap. 1. de reformat. ibi: Pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, curam pauperum, miserabiliumque personarum Episcopis imponens; Paul. Fusc. loco jam relato, asserens, hoc in casu Monachum * etiam tutorem assignari posse, Carol. de Grass. (cum referendo) d. effectu 16. numero 17.

Utrum executor testamenti ad distribuendum bona inter pauperes nominatus possit testatoris consanguineos, ipsiusvemet, vel filios, aut seipsum si pauperes sint, eligere?

S U M M A R I U M.

- 1 Eleemofyna extinguit peccatum, sicut aqua ignem, peccatoque resistit. Et plura de misericordia virtute, & effectu.
- 2 Executor testamenti ad distribuendum bona inter pauperes in genere, nullis specialiter designatis, nominatus potest ea inter suos, vel testatoris consanguineos verè pauperes distribuere.
- 3 Si duo executores testamenti constituti sunt, quorum alter conjunctos testatoris pauperes, alter extraneos elegit; ejus erit præferenda electio, qui testatoris consanguineos nominavit.
- 4 Commissarius testamenti executor non arctatur pauperes de domicilio testatoris nominare, sed extraneos eiam poterit eligere.
- 5 Ordo charitatis an in hujusmodi distributione facienda servandus sit? ut primò inter testatoris consanguineos, deinde in parochianos, tertio in pauperes de testatoris loco, quarto inter forenses pauperiores, vel meritos fiat distributio? Etiam in restitutione, vel distributione malè ablaturum facienda in pauperes, sufficit si distributio pauperibus fiat, nec necesse est, ut pauperiori, vel sanctiori detur, licet expediat, ibid.
- 6 Executor testamenti nominatus ad distribuendum inter pauperes, an seipsum, vel filios suos pauperes possit eligere? & num. seqq.
- 7 Patronus non potest seipsum ad juris patronatus beneficium neque per se, neque per procuratorem ab ipso constitutum præsentare, aut eligere, & n. 8. Limita num. seqq. Et quid si Patronus pauper sit? aliasque idoneus numero 24. Unus Patronus præsentat alium, dicto n. 9.
- 10 Procurator constitutus ad resignandum in favorem personæ per ipsummet procuratorem eligenda, seipsum eligere non poterit. Nec procurator cui velit vendere constitutus, sibi met vendere valebit, cum emptor, & venditor simul quis esse nequeat, & n. 12.
- 11 Creditor cui vendendi ad libitum pignus cuique vellet, facultas data est, sibi met vendere non potest.
- 12 Filius, & pater una, & eadem persona consentur.
- 13 Quidquid acquirit filius, quoad usumfructum saltem, hodie patri acquirit.
- 14 Patronus an possit filium suum ad juris patronatus beneficium præsentare?
- 15 Mobilis, qui pro conditione sua, ita ut decenter statum suum conservare valeat, sufficientia bona non habet, pauper dicitur, distributioque in pauperes facienda, ei fieri poterit.

- 18 Testamenti executor pauper potest sibi, vel filiis suis, aut testatoris, si pauperes sint, bona in pauperes eroganda, malève ablata (si Dominus ignorètur) distribuere.
- 19 Malè ablata, aut quæstita pauperibus (si Dominus ignorètur) restituenda, erogandaque sunt.
- 20 Pauper potest malè ablata, ab eoque injustè quæstita, quæ pauperibus restituenda venirent, retinere, sibi que, aut filiis suis pauperibus erogare. Nec si ad pinguiorem deveniat fortunam, aliis pauperib. ea tenetur restituere.
- 21 Et quid, Domino post distributionem prædicto modo factam comparente, si res in specie extet?
- 22 Intellectus ad text. in l. Si mandavero, 22. §. Si tibi centum, D. mandat.
- 23 Intellectus ad text. in cap. Consuluit, 15. & cap. Per vestras, 26. de jurepatronat. & in cap. fin. de institut. & n. seqq.
- 24 Pauperi Clerico congruum pro conditione beneficium ambire licet.
Præsentatio jus in re non tribuit, sed institutio, ibid.
Electio & præsentatio in quo differant? ibid.
- 25 Pater Patronus potest ad beneficium jurispatronatus filium præsentare.
- 26 In spiritualibus fictio non attenditur, nec in eis de patria potestate curatur, nec patri acquirit filius.
- 27 Patris suffragium filio, & filii patri prodest.
- 28 Abbatissa electa ad distribuendum inter pauperes, suum poterit eligere Monasterium egens.
- 29 Prior ad distribuendum bona inter pauperes nominatus potest Monachos suos eligere: etsi Monachi nominati sint, Monasterium suum egens eligere poterunt.
- 30 Pater naturalis in testamento ad distribuendum inter pauperes nominatus poterit filios suos spurios, & incestuosos pauperes eligere, licet nihil eis propriis facultatibus relinquere possit.
- 31 Executor testamenti non poterit ipsius testatoris filios spurios pauperes eligere, aut præter alimenta (eis de jure Canonico debita) aliquid distribuere.

QUÆSTIO LXII.

Pæcipuus is divitiarum est fructus, quod si rectè expendantur, inque pauperum convertantur usus; ad cælum usquè divitem evehere possunt. Vulgatissimum enim illud est, ut aqua ignem; * eleemosynam peccata extinguere, testante Augustino in tract. de misericordia Dei, Eleemosyna (inquit) est secundus baptismus. Quis enim sine peccato? Nam sicut aqua extinguit ignem; ita eleemosyna extinguit peccatum, In horreis nostris habemus fiduciam, quas flammæ nostras unus panis extinguat, & ante fores gehennæ stat misericordia, & non permittit aliquem in carcerem mitti, & in sermone de divite: Eleemosyna mundat peccata, & ipsa interpellat pro nobis ad Dominum. Peccatòque resistit, Ecclesiast. c. 3. Ignem ardentem extinguit aqua; & eleemosyna resistit peccato, & Tobie 4. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini, & ibi post aliqua: Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras, & 12. Bona est oratio cum jejuniò, & eleemosyna magis, quam thesauros auri condere. Quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire vitam æter-

nam, & Proverb. c. 15. Per misericordiam, & fidem purgantur peccata, & c. 16. Misericordia, & veritate redimitur iniquitas, & Psal. 40. Beatus qui intendit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Divus item Ambros. in sermone in Dominica de Abraham, legiturque translative in cap. Medicina 76. de penit. dist. 1. Medicina (ait) misericordia tollit peccata magna. Et ibid. Pecuniam habes, redime peccatum tuum. Non venalis est Dominus; sed tu ipse venalis es. Peccatis tuis venundatus es; redime te operibus tuis; redime te pecunia tua. Vilis pecunia, sed pretiosa est misericordia. Eleemosyna (inquit) à peccato liberat. Crimina ergo eleemosynis redimuntur, & Joann. Chrysof. hom. 6. ad cap. 6. Epist. ad Hebr. habeturque in cap. Medicamentum, 77. de pen. dist. 1. Medicamentum fortius, quod maxime operatur in penitentia, hoc est. Sicut in præceptis medicina medicamentum multas quidem herbas accipit, unam autem dominantissimam: sic & in penitentia dominantior ista herba, & potentior est, & in universum ipsa efficit. Audi enim quid dicit divina Scriptura, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Et sermone 9. super Matth. Eleemosyna amica Dei consistit, & semper ei propinqua est, pro quibuscumque voluerit, facile munus gratiæ impetrat, vincula peccatorum ipsa dissolvit, fugat tenebras, extinguit ignem, huic cum multa fiducia portæ cæli aperiuntur Et Danielis 4. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Legiturque translative in cap. Quamobrem, 68. de penit. dist. 1.

Quare ab hac luce migrantes, æternamque appetentes, bona sua frequenter inter pauperes distribuere jubent. Utque eorum legitime adimpleatur voluntas, ac hujusmodi rectè fiat distributio; videndum in primis: an commissarius, testamentique executor prædicta bona inter ipsiismet, vel testatoris consanguineos pauperes distribuere possit? Et quoad verè pauperes, tam ex testatoris, quàm Commissarii, testamentique executoris parte consanguineos (si nullos in specie nominaverit testator) dubitationis quin possit, non videtur ratio, juxta tradita per Bald. in l. Illud, numero 1. C. de Sacros. Eccles. Roman. in auth. Similiter, numero 3. C. ad leg. Falc. Cardin. Francisc. Mantica de conjectur. ult. volunt. lib. 8. tit. 5. n. 16. & Martin. Navar. in c. Quiescamus, 42. dist. tom. 2. n. 70. fol. mihi 227.

Posteque in primis pauperibus testatoris consanguineis Commissarium distribuere; notant Anton. de Padilla in l. Præses, nu. 12. C. de servit. & aqua, Franc. Bursat. consil. 226. n. 162. Tiber. Decian. consil. 1. n. 51. lib. 3. Sverd. de aliment. tit. 1. quæst. 93. numero 5. Menoch. de præsumpt. lib. 3. quæst. 54. numer. 3. August. Barbos. de offici. Pastor. part. 3. allegat. 83. numero 21. Mari. Giurb. in consuetud. Senat. Messanen. cap. 2. gloss. 12. numero 8. Inde fieri addens, duobus executoribus constitutis, quorum alter conjunctos testatoris pauperes elegit; alter verò extraneos; ejus præferendam electionem, * qui testatoris elegit consanguineos, ex Simon. de Præcis de interpret. ult. volunt. lib. 5. dubit. 2. n. 84.

Non tamen arctari Commissarium, de domicilio testatoris * pauperes nominare, observant Joann. Andr. in cap. Si pater, numero 16. de testament. in 6. quem sequuntur Gemini. & Franch. relati à Seraphin. decis. 1492. numero 2.

Et an ordo charitatis in distributione faciendâ, omnino servandus * sit? ut primò inter testatoris consanguineos; in Parochianos deinde; tertio in pauperes de testatoris loco: ultimò inter forenses pauperiores, vel magis meritos fiat distributio? videre licet per gloss. in cap. Decernimus, verb. Idonum;

neum, 16. q. 7. *Abbat. in cap. Significasti, num. 3. de jurepatron.* Et in *cap. Non quidem, num. 13. de testament.* Et *consil. 99. nu. 5. lib. 2. Henric. Bobic. in cap. Tua nobis, numer. 12. Et seq. de testam. magistraliter Joan. à Turrecrem. in cap. Non satis, n. 6. Et seq. 87. distinct. Capell. Tolos. decis. 128. Andreas Tiraquel. de privileg. piæ caus. privileg. 50. Leli. Zechi. de privileg. Eccles. privileg. 75. numero 20. Et seq. Micha. Crass. recept. sentent. S. Legatum, quæst. 64. num. 4. Et 5. Tiber. Decian. d. consil. 1. num. 51. lib. 3. d. Anton. Padill. in dict. l. Præses, num. 24. Cornel. Beninc. de paupert. speciali 5. in judic. num. 24. Borguin. Caval. decis. 26. numero 22. part. 3. Didac. Covarr. in cap. Cum tibi, numero 14. de testament. Greg. Lopez in l. 20. verb. De aquel. lugar. tit. 3. part. 6. Et ibid. text. Anton. Petr. de fideicommiss. quæst. 11. numero 521. Jacob. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 125. Hieronym. Gonçal. in regul. 8. Cancell. gloss. 2. n. 54. Et 59. Cardin. Mantic. de conjectur. ultim. volunt. lib. 8. tit. 5. n. 16. Et 17. latè Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 93. per tot. Martin. Navarr. in apolog. q. 1. monitione 77. numero 2. Et in Manuali c. 25. n. 123. Cordub. in summa, q. 72. Eman. Rodrig. c. 181. n. 7.*

Præter quos, nominatum ad distribuendum inter pauperes eligere pauperiores non teneri: sed locum gratificationi esse, absque peccatoque pauperes eligere sufficere: docuere (post Bart. in l. Unum ex familia, §. 1. in fin. D. de leg. 2. Bald. in repet. leg. 1. num. 31. vers. Item queritur, Cod. de Sacros. Eccles. Et in l. Id quod pauperibus, num. 35. C. de Episc. Et Cleric.) Benedic. Capr. consil. 54. num. 15. Et in tract. de execut. membr. 6. num. 160. Card. Mantic. d. lib. 8. tit. 5. num. 6. ubi ita dictum fuisse asserit, coram bonæ memor. Bub. in Romana dotis de Matthæi. die 17. Decembris, 1584. Camill. Borell. in summa decis. tit. 18. de oblationibus Et eleemosyn. num. 28. part. 1. Alex. Raudens. decis. Pisana, num. 290. Pater Leonard. Lesi. de just. Et jure lib. 2. cap. 14. dub. 6. numero 41. in restitutione, retributioneque malò ablatorum facienda loquens, necesse non esse firmans, pauperiori, vel sanctiori dari, licet id expediat. Superiorem tenent etiam sententiam Marc. Anton. Natta consil. 53. num. 22. lib. 3. Gregor. Lopez in l. 3. tit. 10. part. 6. gloss. 2. verb. Taviere por bien, Stephan. Gratian. discept. forens. lib. 2. cap. 211. n. 26.

Præcipua autem circa secundum dubitum verfatatur difficultas. An scilicet testamenti executor, ad distribuendumque inter pauperes nominatus seipsum, vel filios suos pauperes possit eligere? In qua negativam * partem defendendam suadet, demonstratque aperte singularis text. in l. Si mandavero, 22. §. Si tibi centum, D. mandat, cujus sunt verba: Si tibi centum, dederò, et ea Titio dares; tuque non dederis, sed consumpseris: Et mandati, Et furti teneri te, Proculus ait. At si ita dederim ut cui velles dares, mandati tantummodo. Unde elicit Bart. cæterique eliciunt conclusionem; eligere seipsum quem non posse, tenentque Paul. Castr. in l. Plane, num. 13. D. quod cujusque univers. nom. Ludovic Roman. consil. 228. (incip. Pro plena) num. 12. per tex. quem notabilem dicit in d. §. Si tibi centum, Petr. de Anch. in clement. 1. num. 16. Inol. numer. 19. Cardin. num. 22. Et Bonif. num. 88. de testam. Calder. consil. 31. eod. titulo, Rosel. verb. Restitutio, 15. n. 8. Angel. verb. Eleemosyna, n. 3. Et Sylvest. eod. verb. quæst. fin. Et verb. Testamentum, 2. numero 2. vers. Quintum, Paris. consil. 26. n. 22. vol. 4. Peral. in l. Unum ex familia. §. Rogo, à numero 5. usque ad 8. de legat. 2. maxime necessitatis casum excipientes, Petr. Surd. consilio 4. num. 39. Cardinal. Francisc. Mantic. de conjectur. ultim. volunt. d. libro 8. titulo

5. numero 9. Cardinal. Tusch. pract. conclus. E. conclus. 530. numero 1. Et seqq. Martin. Navarr. in cap. Quiescamus, 42. distinct. num. 72. tom. 2. folio mihi 227. Flamin. Paris. de resign. benefic. lib. 9. quæst. 17. num. 104. 106. Et 107. Ludovic. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. cap. 4. numero 58. ei cui electio ad majoratum commissa est, seipsum eligere non posse, multis adductis firmans Probatque assertio-nem hanc tex. in cap. Per nostras, 26. de jurepatronat. Et cap. fin. de institut. quibus cavetur, non posse seipsum eligere, * præsentare ve ad jurispatronatus beneficium Patronum: docentque Panormit. consil. 96. in princip. (incip. Ad claram decisionem) lib. 2. Lambert. de jurepatron. 1. part. lib. 8. quæst. princip. art. 1. n. 6. Et seq. Et art. 2. n. 10. Et seq. Tiraq. de jure prim. quæst. 33. n. 11. Mari. Antoniu. variar. resolut. lib. 1. resolut. 51. n. 1. Spin. in specul. testam. 80. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 21. quæst. 1. Joann. Aloys. Ricci. decis. 36. n. 1. par. 1. Valer. Reg. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 2. n. 222. vers. Notandum Flamin. Paris. ubi sup. n. 112. Card. Tusch. pract. concl. lit. P. concl. 138. n. 1. Et seqq. Ut enim de benefic. lib. 5. c. 8. Senec. ait Aliquis dare debet, ut aliquis accipiat. Non est dare, nec recipere, in dexteram manum de sinistra transferre. Quomodo nemo se portat, quamvis corpus suum moveat, Et transferat: quomodo nemo quamvis pro se dixerit, affuisse sibi dicitur, ne statuum sibi tanquam Patrono ponit, Et c.

Neque per se, neque per procuratorem † ab ipso constitutum se potest præsentare Patronus, Card. Tusch. ubi proximè, numer. 2. allegat Rotam in noviss. coram sanctissimo Clemente VIII. summo post modum Pontifice in una Valentina decis. 185. part. 2. (incip. Domini concluserunt) Diversor part. 2. dixeruntque idem Flamin. Paris. d. loco, numero 13. Paul. Emil. Verall. decis. 397. per tot. lib. 2. ita decisum referens, Camill. Borell. in summi. decis. tit. 32. de jurepatron. n. 215. Et 308. part. 1.

Quod intelligendum, ac limitandum est quando ab ipso solo sit mandatum Patrono, non si à pluribus: * quia tunc sicut unus Patronus præsentat alium (ut docet gloss. fin. in fin. Et ibid. gloss. margin. in d. cap. consuluit, de jurepatronat. Roch. de Curt. verb. Honorificum, quæst. 4. princip. n. 20. Azor. instit. moral. d. pag. 2. lib. 6. cap. 21. quæstion. de offic. Et potest Episcop. cap. 51. §. 2. num. 1. Joann. Aloys. Ricci. dicta decisione 36. numero 4.) sic & Procurator à pluribus constitutus. Ita limitat, & intelligit d. Rota Romanæ decisionem 185. Card. Tusc. ubi sup. d. n. 2. tenetque Camill. Borell. d. n. 215.

Si nec Procurator ad resignandum in favorem personæ per ipsummet Procuratorem eligendæ, constitutus, constitutus seipsum * poterit eligere, ut per d. §. Si ibi centum, observat Francisc. Bursat. (post Jas. Roch. de Curt. & alios quos allegat, ita conclusum per Dominos de Rota referens) consil. 395. numer. 24. lib. 4. Flamin. Paris. (si etiam asserens judicatum) dict. lib. 9. quæst. 17. num. 102. cum seqq. notans pariter num. 106. ex Bald. in l. 2. Cod. de execut. rei judic. data creditori facultate vendendi pignus cui velit, sibimet * vendere non posse. Apud quem plura similia sequentibus videre licet numeris. Nec procurator ad vendendum cui velit constitutus; sibimet vendere * valebit, cum venditor & emptor simul quis esse nequeat. Ita judicavit Rot. Genuens. dec. 4. n. 3. Sigismund. Scac. de mercat. §. 1. quæst. 7. part. 1. n. 15.

Prædicta autem omnia & in filiis † procedere videntur, ut à parentibus, quibus pro eorum arbitrio distribuendi bona, personasque eligendi facultas data est, nisi extremè indigeant, eligi nequeant. Eadem enim ratione, qua quis seipsum eligere

gere non valet; nec filium poterit: cum una, & eadem censeatur persona, ut jura sunt vulgaria in l. fin. C. de impuber. & aliis substit. cap. Contra dicimus, & hac autoritate, 35. quæst. 3. Unde ut apud Senec. de benefic. lib. 5. cap. 18. legitur: Qui filio beneficium dat, ut dicis, & patri ejus dat.

Et quidquid adquirat in jus (quoad usumfructum * saltè hodie) patri adquirat, text. in princip. instit. per quas nobis adquir. l. Cum oportet, & l. fin. C. de bon. quæ liber. l. 5. tit. 17. part. 4. Quare eligendo filium, in effectu seipsum videtur eligere: ac per consequens, nec talis distributio tenebit, ut observant Bald. in cap. Cum in jure, num. 7. de elect. & in l. Tutor, §. l. in fin. D. de excusat. tut. & Mant. ubi supr. Idèdque nec Patronum filium suum ad jurispatronatus beneficium posse præsentare, * docuit (adversus gloss. in verb. Autoritate, & in verb. Concedunt, in d. cap. Consuluit) gloss. v. argin. ibid. contra eas tenere Doctores affirmans.

Contraria nihilominus in utroque casu sententia (posse patrem cui distributio in pauperes commissa est, non tantum filios; sed semetipsum, * si pauperes verè sint, eligere, sibi que distribuenda erogare) verissima est. Ita docuere Bald. in l. illud, per text. ibi, num. 20. D. quod cujusque universi. nomin. Zaf. in summa ejusdem tituli. numero 21. Angel. in l. Illa institutio. num. 3. D. de hæredib. institut. Jaf. in l. Si is qui, la 1. numero 7. in fin. versic. Item per istum textum, D. de vulgar. & pupill. & consil. 183. (incip. Præsens consultatio) colum. 2. versic. Secundo adduco. libro 2. Imol. in clement. 1. numero 20. in fin. de testament. Felin in cap. Irrefragabili, Paragrapho, Cateriam, 15. de offic. Ordinar. Palac. Rube. in repet. rubric. de donat inter vir. & uxor. §. 65. numero 42. Cardin. Franc. Mant. de conjectur. ultim. volunt. tit. 5. num. 9. & 10. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 2. casu 182. numero 48. & de præsumpt. libro 4. præsumpt. 125. num. 17. & consil. 296. numero 21. Franc. Bursat. consil. 262. num. 162. & consil. 380. numero 3. Flamin. Paris. d. lib. 9. quæst. 17. numero 120. Anton. Padilla in d. l. Præses, num. 12. C. de servitut. & aqua, Mari. Giurb. in consuetud. Senat. Messanen. cap. 2. gloss. 12. numero 8. Francis. Vivi. decis. 305. numero 12. Cardinal. Tusch. pract. conclus. lit. E. conclus. 530. num. 19. Simon de Præ. de interpretat. ultim. volunt. lib. 5. dubio 2. numero 87. & seq. Didac. Spino de testam. gloss. 6. numer. 10. gloss. 11. numero 26. gloss. 27. n. 55. gloss. 28. numero 28. Martin. Navarr. in Manual. cap. 17. numero 93. & de redditib. Ecclesiast. tom. 1. monit. 25. numero 3. & in cap. Quiescamus, 42. distinct. numero 72. tom. 2. Hieronym. Gonçal. in regul. 8. Cancellar. gloss. 2. numero 54. & 56. Gregor. Lopez. in d. l. 3. verb. Tuniere por bien, tit. 10. part. 6. Joseph. Mascara. de probat. conclus. 532. numero 75. Emanuel. Barbof. ad ordina. Regi. Lusitan. lib. 1. tit. 62. §. 16. numero 4. Cald. Perei de jure emphyteut. 3. part. de potestate eligen. capite 13. numero 9. Maur. Apicell. allegat. 6. numero 36. Ludovic. Mexia de taxa. panis conclus. 1. n. 49. & conclus. 6. n. 49. & vers. Tandem Commissarius Azevedad Curiam Pisan. lib. 2. c. 10. n. 5.

Nec summa in præsentem indigentia requiritur, sed pauperem dici etiam nobilem, * qui pro conditione sua sufficientia bona non habet, ita ut decenter statum suum conservare possit; advertit (post Palac. Rube. in d. repet. rub. §. II. num. 11. Gonçal. d. n. 54. vers. Et pauper. diximusque latè Nos 1. part. q. 4. n. 41. cum multis seqq. & n. 46.

Hæc pariter in restitutione, maleque ablatorum (si Dominus ignoretur) distributione faciendâ, procedant. Poterit enim testamenti executor bona sic distribuenda, sibi, * vel filiis suis, filiisve testatoris pauperibus erogare, & sententia Gemini consil. 20.

numero 3. Palac. Rube. in d. repet. rubric. §. 65. n. 48. versic. Quod autem dixi, Hieronym. Gonçal. d. n. 54. idem in eo, qui male quæsitâ in pauperes tenetur distribuere, asserens. Cum enim Dominus ignoratus; pauperibus, vel piæ causæ injustè ablata, aut quæsitâ restituenda, & erogandaque fore, docet text. in c. 19

Cum tu, de usur. in cap. Cum sit, de Judæis, c. Nemo, 12. q. 5. Nemo qui rapit (inquit text.) moriens, si habet unde reddat, salvatur. Si eos quorum fuit invenire non poterit; Ecclesiæ, vel pauperibus tribuat. text. de jure Reg. in l. 2. in fin. tit. 15. part. 6. ibi: E si non supieren ciertamente cuyas fueron estas cosas que fueron assi ganadas: estonce se debendar por Dios, porque el anima de aquel que assi las ganó non sea penada por ellas. testatur de communi P. Lessius de juriit. & jur. libro 2. capit. 14. dubio 6. num. 33. Sibi que * tunc, aut filius pauperibus retinere, erogareve hujusmodi poterit bona, verâque dicetur elemosyna, secundum D. Antonin. 2. part. tit. 1. cap. 8. col. 3. quem refert, & sequitur Martin. Navarr. in Manual. cap. 3. num. 131. & in d. cap. Quiescamus, n. 68. Scot. dist. 15. quæst. C. 3. Cajetan, quæst. 62. art. 5. Cardin. Tusch. pract. conclus. 352. n. 22. Guill. Bened. in repet. cap. Raynuntius, verb. Et uxorem, nomine Adelasian, num. 933. de testam. P. Leonard. Les. ubi supr. numero 41. rationem reddens, quia non debet esse deterioris conditionis, quam alii pauperes, si præsertim in re illa acquirenda, vel debito contrahendo, culpa ipsius intercessit; culpa verò ipsius interveniente, mereri quidem ea re privari, paupertatem tamen sufficientem esse rationem cur illi per Confessarium, vel etiam propria sua autoritate possit applicari. Neque ad pinguiorem postmodum deveniente fortunam, aliis id pauperibus teneri restituere, docet idem ipse ibi, num. 42. Quin etiam nu. 42. adducit Petr. Navarr. lib. 4. cap. 2. num. 57. & Henric. de indulg. cap. 34. num. 8. aliterentes domino postmodum comparente, * re se 21 mel debito modo pauperi distributa, licet sibi ipsi pauperi applicaverit, etiam si in sua specie extet, non esse necessario domino restituendam, quamvis contrarium ipse velit.

Neque superioribus obstat text. in d. l. Si mandavero, 22. §. Si tibi centum, * D. mandat. Cui multipliciter respondet Martin. Navarr. in d. cap. Quiescamus, n. 69. 22

Primò, quòd text. ille in mandato, cujus fines excedi non debent, diligentèrque sunt servandi, loquitur.

Secundò, quia ibi ex verbis mandantis, ejus contraria colligitur mens.

Tertiò (quæ mihi præ cæteris magis arridet responsio) quia text. ille loquitur, quando idem elegit seipsum, quatenus est idem; secus autem fore, quando quis elegit seipsum quatenus est alius: Sicque obligatum ad restituendum incerta, non posse eligere se, quatenus est raptor, fur, usurarius, vel alius quilibet homo; sed sic quatenus est pauper, & ita unus eorum, quibus faciendâ restitutio, vel distributio est.

Quartò, quia dici posset in dicti text. specie, eum, qui centum accepit, si haberet, illam qualitatem, quam qui dedit voluisset in eorum distributione attendi, posse sibi ea, vel partem eorum capere. Additque insuper, meminisse, se aliquando bona aliqua distribuenda inter pauperes, quos ipsi vellent, aliquibus dedisse, ea mente, ac desiderio, ut sibi ex eis partem aliquam tanquam pauperes acciperent, quibus ipse ut pauperibus, sine utriusque partis rubore concedere non posset. In quo Senecæ consilium sequutus est, qui de benefic. lib. 2. hæc adjicit. Interdum & ipse, qui juratur fallendus est ut ba-

ut habeat, nec à quo acceperit, sciat. ut laudabiliter se gessisse Booz Scriptura refert, Ruth. 2. *Præcepit autem* (inquit) *Booz pueris suis, dicens: Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam; & de vestris quoque manipulis projicite de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.* A. bitranque addit Navar. quòd si in dicti s. specie mandans esset Christianus modestus, magis satis faceret mandatus accipiendo sibi ex illis centum illud, quo egeret, recognoscendo se pauperem, & in amore Dei, quàm tribuendo alii parùm pio, & modesto, cui tamen tribuendo, esset satisfactum.

23 Nec etiam obstat *text. in d. Consuluit, 15. * cap. Per nostras, 16. de jurepatronat. & in d. cap. fin. de institut.* Quia diversa in eis prohibitionis militat ratio, quam demonstrat *Innocent. III. in dict. cap. Per nostras, illis verbis: Cùm igitur nullus se ingerere debeat Ecclesiasticæ prælationis officiis, &c.* de quæ in Ecclesiasticis prælationibus ingerentem eo ipso tanquam ambitiosum repellere, docuit *glossa ibid. verb. Ingerere.* Quæ in aliis non ambitiosis casibus (ut in quibus de bonorum distributione agimus) cessat ratio, propriæque electioni locus conceditur. Ita docent *Hieronym. Gonzalez d. regul. 8. Cancellar. gloss. 2. n. 57. & 58. & Flamin. Paris. de resignat. benefic. dicta qu. 17. n. 119. & seqq.*

Quinimò si pauper Patronus sit, etiam seipsum
24 * eligere, ac præsentare posse, si aliàs sit idoneus, ex supra dictis, Navarique adductis fundamentis, & responsionibus sustineri forsitan valeret. Et quia paupere, idoneoque existente Patrono; cessat ambitionis objectio. Cum pauperi Clerico congruum pro conditione beneficium ambire licere tradat *Gonzalez dict. loco, numero 10. & 11. & Nos 1. part. quæst. 7. numero 18. & seqq. dixerimus factus.*

Nec alia videbatur ob stare ratio ex *dict. cap. fin. de institut. ibi: Custodiam ipsam recipere non potuit: à seipso. Cùm inter dantem, & recipientem debeat esse distinctio personalis.* Quia tunc non se Patronus, ut se, ac Patronum; sed tanquam quemlibet idoneum pauperem (juxta tertiam supra dictam Navarri solutionem) videtur eligere. Item quia præsentans non propriè dicitur dare, quippè cùm nec (in re saltem) præsentio conferat, *text. notab. in cap. Cùm Bartholdus, 18. de re judic. sed institutio, d. c. fin. & c. 1. de reg. jur. lib. 6.* Unde distincta recipientis (Patroni scilicet) & dantis (Episcopi nempe) videtur persona; cum instituens, vel conferens videatur dare non præsentans, qui minus etiam tenensque jus, quàm eligens tribuit, ex elegantiori glossæ doctrina in *cap. Quint, 10. 63. distin. gloss. 1. in Patrono præsertim laico, ut notat Abb. in cap. Autoritate, de justit. & in d. cap. Cùm Bartholdus, ubi plenè quoque Felin. differentias inter electionis, & præsentationis jus ad longum constituens, præcipuè n. 7.*

Licet autem rationes hæ in hanc partem movere possint; quia tamen neminem specie quæstionem hanc disputantem, opinionemve tenentem reperi, eam omnino firmare non audeo cùm & contraria (paupertatis qualitate dempta) indubitalis sit; Nec paupertatis qualitas, aut existentia multum in proposita specie videatur operari. Cum Ecclesia pauperem Patronum, ejusque Ministros alere teneatur. ut *1. p. q. 4. n. 30. notavimus paupertatisque specialitatis ratio cesset.* Licet adhuc urgere videantur adducta à Nobis *ead. quæst. 4. q. 3. per tot. præcipuè ex n. 151.* Quòd si juris patronatus tenue beneficium foret, ita ut precedenti solum Rectoris sustentatione (juxta iradita à Nobis *d. 1. part. q. 28. n. 33. 36.*

& seq.) fructus, redditusve præstaret, priores assignatæ rationes urgerent, inque Patroni pauperis extarent favorem. Et post hæc scripta ita in beneficiis simplicibus, aliivæ etiam non pinguis, nec magnorum reddituum pauperem præsertim Patronum seipsum præsentare posse ad longum, elegantèrque; defendit (contrariis *d. cap. Consuluit, &c. Per nostras, de jurepat. & c. fi. de inst. de electionib. respondendo*) *Cæsar Lamber. de jurepatr. 1. part. lib. 2. q. 8. art. 2. per tot. præcipuè à n. 3. Abbatis opinionem adversantem impugnans, suamque multis argutè firmans.*

Quoad filios * autem Patroni, minorem continet dubietatem quæstio. Cum & ambitionis crimen absit, & diversa verè, ac realiter sit dantis, & recipientis persona, licet per juris fictionem una, & ead. cum patre censeatur filius: inde eleganter *Senec. de benefic. lib. 5. c. 19. Filius ipse beneficii capax est. Itaque ille accipit; ego beneficio lætor, contingor, non obligor, &c.* Fictio autem in spiritualibus * non attenditur, sed veritas. Nec de patria potestate curatur nec patri acquirit filius, juxta *text. in cap. Si amium, de judic. lib. 6.* Quare hanc tenuit sententiam *gl. penult. & fin. in dict. cap. Consuluit,* quam sequitur, & defendit *ibid. Abb. n. 3. & consil. 96. (communem dicens) in princip. lib. 2. multos referens Abbatis Adit. in cap. Consuluit. ad d. n. 3. Card. Tusch. pract. conclus. d. litt. P. concl. 138. n. 3. Flamin. Paris. d. lib. 9. q. 17. n. 122. Joseph. Ludov. tom. 3. commun. opin. tit. de jurepat. concl. unic. vers. Ampliatur octavo, Azor. d. c. 21. q. 2. Roland. Vall. conf. 47. n. 49. & 62. cum seqq. vol. 1.*

Regularèque est; filii suffragium patri, patrique filio * prodesse, teste Ulpiano in *l. Illud, 5. D. quod cujusque universitatis nomine.* Ejus sunt verba: *Illud notandum Pomponius ait, quòd & patris suffragium filio proderit, & filii patri.*

Unde & ad beneficium juris patronatus Patronum, & ad distributionem, vel restitutionem inter pauperes faciendam nominatum filios pauperes eligere posse manifestum est.

Sic Abbatissam ad distribuendum inter pauperes electam, suum posse eligere * Monasterium egens; observant *Petr. de Ancharr. conf. 84. Flamin. Paris. de resig. benef. d. lib. 9. q. 17. n. 121. Card. Tusch. lit. E. concl. 530. n. 11. Greg. Lopex in d. l. 3. tit. 10. part. 6. verb. Tuniere por bien, Clad. Pereir. de jure emphyteut. d. 3. part. de potestate eligend. c. 13. n. 9. post princip.*

Possèque pariter Monachos suos Priorem eligere, Monachosue Monasterium suum, notant *Bart. in l. Cùm quidam, la 2. n. 3. D. de legat. 2. Bald. in cap. Cùm in jure, n. 6. de elect. Card. en clem. unic. q. 22. n. 22. de testam. Paris. conf. 26. n. 24. vol. 4. Peralt. in l. Unum ex familia, q. 2. Rogo, n. 7. D. de legat. 2. Rosell. verb. Restitutio, 15. n. 8. Sylvest. verb. Testamentum, 2. q. 2. dicto 5. Navarr. in propugnac. ad apolog. lib. de redditib. monit. 13. num. 12. Joann. Matienç. in l. 14. tit. 4. lib. 5. nova Reg. Collect. gloss. 1. numero 12. Hieronym. Gonçal. d. gloss. numero 55. sequitur Maris Giurb. in consuetud. Senat. Messan. d. cap. 2. gloss. 12. numero 8. in fin.*

Nec solum ad hujusmodi distributionem legitimos, & naturales filios pauperes poterit pater testamenti executor eligere; sed etiam spurios, * & incestuosos, licet nihil eis ex propriis facultatibus relinquere possit, *auth. Ex complexu, C. de incestis nupti.* Cum non tanquam à testatore capient. Probat notabilia, ac singulare Hermogeniani responsum in *l. Si is, qui ex bonis, 6. D. de vulgar. & pupill. substit. cujus sunt verba: Si is,*

is, qui ex bonis testatoris solidum capere non poterat, substitutus sit ab eo impuberi filio ejus, solidum ex ea causa capiet, quasi à pupillo capiat. Sed hoc ita interpretari Julianus noster videtur, ut ex bonis, quæ testatoris fuerint, amplius capere non possit. Quod si pupillo aliquid præterea adquisitum esset, aut si ex hæredatus esset substitutus: non impediri eum capere quasi à pupillo capiat. Cum igitur in specie, & casu nostro illegitimus nec de patris bonis, nec tanquam à patre capiat; in eum poterit legitimè distributio fieri. Quod summè notandum, perpetuoque menti tenendum dicunt per text. ibi Paul. Castrens. n. 5. & Alex. num. 8. ad quod etiam allegat text. in l. Unum ex familia, 69. in princip. D. de legat. 2. Inf. n. 7. in fin. Zaf. num. 12. Card. Franc. Mantica. de conjectur. ult. volunt. lib. 8. tit. 5. num. 11. Petr. Surd. consil. 264. num. 9. Azeved. in l. 6. tit. 8. lib. 5. novæ Reg. Coll. num. 15. Franc. Bursat. d. conf. 216. n. 162. sequitur alios referendo Mari. Giurb. in consuet. Senat. Messanens. c. 2. gloss. 12. n. 8. part. 1.

Qua ratione filio spurio ipsius testatoris præter alimenta de jure Canonico debita, nihil aliud posse testamenti executorem distribuere, † cum non ab eo, sed à testatore, patreque ipso, deque illius bonis capiat; tenuerunt (post Alex. conf. 54. num. 1. lib. 7. Bald. Cornel. Calca. & alias quos referunt) Emanuel Aosta in cap. Si pater, 2. part. verb. Bona omnia numero 12. de testament. lib. 6. Anton à Padilla in dict. l. Unum ex familia, §. Si de Falcidia, n. 2. & 3. D. de legat. 2. & ibidem Peralt. num. 27. Marius Giurba in dicto capite 2. glossa 12. numero 8. Cardin. Mantica dicto lib. 8. tit. 5. numero 12. Caldas Pereir. de jure emphyteu. 3. part. de potestat. eligend. capite 13. num. 10. ubi hanc veriore dicit sententiam adversus Cardinal. Palæot. de nobis, & spuris cap. 44. contendentem, posse etiam testamenti executorem testatoris filios spurios nominare, satis coloratis rationibus, quibus tamen respondet, contrariamque (cum Bart. Paul. & Cæpol. ab eodem adductis ibidem numero 9. versic. Quæ sententia) ex supra à nobis adducta ratione tuetur, firmant etiam Gutierrez pract. lib. 3. quæst. 56. numero 21. Ludovic. Mexia in pragmat. tax panis conclus. 6. numero 49. col. 2. propè med. vers. Verum executor. Menoch. lib. 4. præsumpt. 96. numero 12. Matienço in l. 7. tit. 8. lib. 5. non Coll. gl. 5. n. 2. seqq. assentiunt Didac. Perez in l. 2. tit. 3. lib. 5. Ordin. verb. Ni vendida, versic. Est tamen dubium utrum executores, col. mibi 154. Plaça de delict. c. 41. n. 17.

Utrum Executor testamenti convenire, vel conveniri possit pro testatoris adimplenda voluntate, ubi saltè ad distributionem inter pauperes miserabilèsvè perionas faciendam nominatus est?

S U M M A R I U M.

- 1 Merus testamenti executor actionem movere non potest contra hæredes defuncti, aliosve hæreditarios debitores.
- 2 Potest tamen Judicis implorare officium ut hæres, bonorum possessor, hæreditatisve debitor bona tradere, ac debita solvere cogatur.
- 3 Executor testamenti ad distribuendum inter pauperes vel piam causam datus, actionem contra supra dictos movere potest. Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

- 4 Aut si pro alimentis præstandis nominatus sit.
- 5 Executor testamenti habens à testatore conveniendi potestatem, hæredes, vel hæreditarios debitores convenire poterit.
- 6 Vel si cum libro, amplo, & generali mandato executor constitutus sit.
- 7 Aut si aliquid ei una cum aliis à testatore sit relatum, etiamsi de restituendo sit gravatus.
- 8 Executor testamenti (ex receptiori sententia) conveniri à legatariis, vel hæreditariis creditoribus non potest.
- 9 Nisi nominatus ad distribuendum inter pauperes fuisset.

QUÆSTIO LXIII.

TRiplicem quæstio hæc dubitationem continet. Utrum nempe testamenti executor pro defuncti adimplenda voluntate ejus hæredes, aliosve bonorum possessores possit convenire? An ipsimet possint conveniri executores? Et quid in utroque casu, si voluntatis testatoris implementum pauperum respiciat favorem? Quoad primam, asserendum est, merum testamenti executorem contra defuncti hæredes, aliosve hæreditarios debitores actionem movere non † posse; text. est in l. Lucius, 78. §. Mævia, el 1. (ubi Bart. & alii) D. ad Senat. consult. Trebell. text. in l. Filio, 32. §. Matri, D. de adimend. legat Bart. in l. Si quis Titio, 17. numero 2. & ibidem gloss. 1. D. de legat. 2. Petr. de Anchar. consilio 150. num. 10. Abb. in cap. Joannes, numero 4. & ibidem Didac. Covarru. numero 5. de testam. Petrus Surdus de aliment. tit. 8. privileg. 42. numero 1. Cardinal. Dominic. Tusch. practic. conclus. littera E. conclus. 542. numero 3. Cardin. Seraphin. decision. 842. numero 1. estque expressus de jure Regio text. in l. 4. tit. 10. part. 6.

Licet Judicis officium † ut hæres, bonorum possessor, debitorve hæreditatis bona tradere, ac debita solvere cogantur, posse testamenti executorem implorare; probet text. in l. Quintus, 7. D. de annu. legat. & in l. Hæreditas, 53. §. 1. D. de petit. hæredit. Cardinal. Seraphin. ubi supra, aliisque relatis advertit Gregor. Lopez in d. l. 4. gloss. 5. verb. Non hapoder.

Si tamen ad distribuendum inter pauperes, † vel piam causam executor datus sit; actionem contra hæredem, bonorum possessorem, hæreditariosve debitores movere poterit, text. est in l. Nulli, 28. (& ibi Bald. notab. 1. Joannes Faver, & Paul. Castrens.) C. de Episc. & Cleric. & in l. Siquis ad declinandam, C. eodem text. in l. Alio, P. D. de alimentis, & cibis, legat. gloss. 1. & Bart. in dicta l. Si quis Titio, 17. num. 2. D. de legat. 2. gloss. in dicta l. Lucius, 78. §. Mævia, verb. Non posse (& ibidem communiter Scribentes) ad Senatus consult. Trebell. Innocent. Hostiens. Joann. Andr. & cæteri in dicto cap. Joannes, & ibidem Covarr. d. num. 5. receptam ab omnibus asserens, Seraphin. dicta decisione 842. numero primo, & tertio, Petrus Surdus dict. tit. 8. privileg. 32. num. 2. & seqq. Cardin. Tusch. dict. lit. E. conclus. 529. per tot. & dict. concl. 542. num. 3. estque text. in dict. l. 4. tit. 10. part. 6. ibi: El uno es, quando la manda es para obras de piedad, ò de misericordia. Idem disponens quando pro alimentis præstandis † executor nominatus est, ibi: E el tercero es, quando la manda es a tal, que est ablecida para gobernar huerfanos, ò otras personas qualesquier. & notat ibidem Gregor. verbo Governar.

Hæc autem in mero solùm executore (in quo loquuti sumus) procedunt; Secus atque in eo, qui non

non nudum tantum ministerium, executionemque habet; sed & conveniendi potestatem sibi à testatore concessam. † Quam impartiri testatorem posse; indubitati juris est, ut probant *text. in l. Quidam, 96. §. Si scriptus, & apertior in l. Si à pluribus, 107. D. de legat. 1. cum alijs supra relatis: idque unanimiter fateri omnes Doctores, testatur Covarr. in d. cap. Joannes, num. 5. Anton. Gomez variar. libro 1. capit. 12. num. 12. versic. Item quero. & est text. in d. l. part. & ibi Gregor. gloss. 4.*

6 Vel si cum libero, † amplo, & generali mandato executor constitutus sit. Ex potestate enim hujusmodi à testatore sibi concessa actiones contra hæredes, vel bonorum possessores movere posse, docent Bald. in l. Id quod pauperibus, n. 14. C. de Episcop. & Cleric. Alberic. in dicta l. Nulli, n. 17. C. eodem, Ancharran. consil. 84. n. 2. Paul. Castrens. consil. 177. n. 1. lib. 2. Riminal. consil. 129. n. 5. lib. 1. Petr. Paul. Paris. consil. 74. n. 2. l. 3. & sic decisum fuit in Rota Roman. apud Seraph. d. decis. 842. n. 3. & decis. 1048. n. 1.

Idemque si una cum alijs executori aliquid à testatore in testamento relictum sit. † Poterit enim tunc contra quoscumque, etiam si de restituendo sit gravatus, agere: cum non sit nudus minister, merusve tantum executor, d. l. Si quis Titio, & ibid. Bart. D. de legat. 2. text. & ibi notat. gloss. 1. in l. Si legatarius, 8. D. de legat. 3. gloss. in d. l. Lutus. §. Mævia, ad S. C. Trebell. text. in d. l. part. ibi: Et segundoes quando el fazedor del testamento man la alguna cosa a otros en uno con los testamentarios. & ibid. Gregor. Lopez gloss. 2. plures referens Covarr. saepe dicto num. 5. Seraphin. d. decisione 842. num. 3.

Secundum succedit dubium; An à legatariis, aliisve hæreditariis creditoribus possint testamentarii executores conveniri? In qua receptior sententia est conveniri executores non posse, † ex gloss. in l. Firmio, 26. §. Cum ab hæredibus, verb. Ad hæredib. ante med. D. quando dies legati cedat. Bart. in dicta l. Alio, de alimentis, & cibis. legat. & in dicta l. Titio, n. 6. de legat. 2. Alexand. consil. 12. n. 12. lib. 3. Anton. Gomez Variar. resolut. lib. 1. dict. cap. 12. n. 12.

9 Quando tamen pauperibus † pro animæ exoneratione aliquid à testatore relictum est, ad eam distributionem posse executores electum à pauperibus nominatis, licet hæredes extent, conveniri, firmavit elegans Archidiaconi decisio in cap. Si res, versic. Et nota si aliquis, 14. quest. 6. per quam ita decisum refert Vincent. de Franch. decisione 622. n. 4. Qua de re videri etiam poterunt Mari. Giurb. in consuetud. Senat. Messanen. cap. 2. gloss. 12. n. 36. & Cardinal. Tusch. dict. cetera E. conclus. 531. n. 12. 13. & 14.

Utrum Conditio Si nupserit, limitatum habeat tempus intra quod debeat impleri? Et quid si pauperi adjecta sit: vel si intra certum tempus matrimonium contrahere jussus, ob paupertatem non contrahat, legatum amittat, vel hæreditatem?

S U M M A R I U M.

- 1 Hæres vel legatarius hac conditione relictus Si nupserit, nulla alia temporis adjectione interposita, quandocumque nuptias contraxerit, legatum habebit, vel hæreditatem.
- 2 Conditio indefinita ad certum tempus non limitata, aut restricta, quandocumque impleri potest.
- 3 Tempus non præfinitum in perpetuum extenditur.
- 4 Conditio merè potestativa institutioni absque temporis præfinitione adjecta poterit quandocumque in vita instituti adimpleri.

- 5 Et quid si contractui talis conditio apposta sit?
- 6 Conditio potestativa legatis adjecta impleri debet cum primum facultas adsit, aliàs pro defecta habetur.
- 7 Et quæsit in hæreditate, aut legatis differentia ratio?
- 8 Conditio mixta ut hæc Si nupserit, an tam in institutionibus; quàm in legatis possit quandocumque ante hæredis, vel legatarii mortem adimpleri vel tempus trium annorum limitatum habeat? & num. 9.
- 10 Pauper cui hæc conditio apposta est, dum ob paupertatem, commodeque matrimonium contrahere non potest, prædicto trium annorum spatio non arctatur, & num. seqq.
- 11 Conditio potestativa, aut mixta haberi debet pro impleta, cum non stat per implere debentem quominus impleat.
- 12 Sive nullo modo per eum impleri possit; sive possit de facto, non tamen honestè.
- 13 Conditio nubendi cum persona indigna, taliter cum qua honestè gravatus matrimonium contrahere non possit, tamquam impossibilis de jure, rejicitur, proque non adjecta habetur.
- 14 Conditio nubendi intra certum tempus, si intra illud honestè impleri non potest, non magis arctat gravatum, quàm conditio nubendi certæ personæ, cum qua honestè contrahere gravatus non possit, & num. 17.
- 15 De persona ad tempus ubi eadem est ratio, valet argumentum, & n. 16. & 17.
- 16 Conditio de non nubendo certo generi personarum, aut intra certum tempus, efficax est, quia omnimodam viduitatem non inducit.
- 18 Statuto disponente ut Mediolanensis mulier extra Mediolanum sub hæreditatis privationis pena non nubat, hæreditate non privabitur, si patris jussu extra nubat.
Honestè nubere filia nequit contra, vel præter parentis voluntatem, ibid.
- 19 Argumentum de loco ad tempus validum est.
- 20 Sicut conditio de nubendo intra certum locum, si honestè impleri non potest, non impedit quominus legatum, vel hæreditas debeatur; ita nec impedit conditio de nubendo intra certum tempus tacita, vel expressa, si intra illud honestè non possit adimpleri.

Q U Æ S T I O L X I V.

Legatarium, aut hæredem hac relictum conditione, Si nupserit, alia temporis adjectione, terminive assignatione intra quem matrimonium contrahatur, non apposta, quandocumque nuptias contraxerit, habiturum † legatum, vel hæreditatem, ac solum legatarii, vel hæredis morte conditionem deficere, adimplerique eorum vita durante posse; cum non ad tempus, sed adimplementum, quandocumque illud conditio sortiatur, testatoris voluntatem respexisse videatur; probant Ulpiani verba in l. Hac conditio, la 1. 10. in ordine, D. de condit. & demonstrat. Hac conditio, Filiae meæ cum nupserit, utilis est, ut qui testatus est, impleri solummodo conditionem voluerit, non etiam satis exigi, quando (inquit) Martiani quoque in l. Conditionum, 90. (aliàs 91. D. eodem, ibi: Illa verò, Si filio nupserit, vel vivente, vel mortuo testatore impleri possit. Et ibi: Quandocumque enim nupserit, impletur conditio. notantque utrobique Scribentes. Indefinitam namque conditionem ad certum tempus non limitatam, aut restrictam, quandocumque † posse impleri ostendunt dicta jura, docentque Cyn. in l. Si plures, quest. 5. C. de condit. infert Augustin. Beroi. consil. 28. n. 52. circa fin. lib. 2. Joann. à Castello controvers. lib. 4. cap. 25. n. 12. Petr. Surd. consil. 72. n. 2. Joann. Guerc.

vez consil. 17. n. 9. & seqq. præcipue num. 13. ubi in terminis nostris, conditionem *Si nupserit*, tam in hæreditatibus, quàm in legatis posse quandocumque, & infinitum ante gravari mortem impleri, firmat, *Azeved. consilio 4. num. 36. & 42.* Tempus enim non præfinitum, in perpetuum † extenditur, *dictis jurib. notaturque in l. Sine præfinito, 23. D. de pænis.*

Quinimò & conditionem merè potestativam institutioni absque temporis præfinitione adjectam posse quandocumque † in vita institui adimpleri, probat *text. in l. Si quis instituitur, 23. §. 1. & ibi gloss. fin. D. de hæred. instit. docentque Bart. & Doctores in l. Hac conditio, la 2. D. de condit. & demonstr. Gregor. Lopez in l. 7. tit. 4. part. 6. gloss. 4. verb. Si se compliere, Gutier. ubi supra. n. 9. & Azeved. de loco.*

Idemque & in contractibus † probant *text. in l. fin. C. de contrab. empt. magistraliter Bald. in d. l. Si plures, n. 32. C. de condit. infert. verbaque text. in l. 15. tit. 11. part. 5. ibi: Mas si la condition es puesta en pleyto ante del prometimiento, diziendo assi: Si vos yo non diere, ò non fiziere tal cosa prometo de vos dar ò pechar tantos maravedis Tal condition como esta, se entiendo, que se puede alongar fasta el dia de la muerte de aquel que fizo la promessa.* Ante interpellationem saltè gravati, vel nisi tacitè dies obligationi, contractuique subsit, juxta *textum in l. Interdum in princip. & in l. Continuus, 127. §. Cum ita, D. de verborum obligat. & in l. 13. tit. 11. part. 5. & l. 15. vers. E aundezimos, eodem tit. & part. docetque in specie Bald. in d. l. Si plures, d. num. 32.*

6 Conditio autem potestativa legato † adjecta cum primùm aderit facultas debet adimpleri, ut demonstrat aperte *text. in l. Hac conditio, la 2. 29. in ordine, D. de condit. & demonstrat. cujus sunt verba: Hac conditio si in capitolium ascenderit, sic accipienda est, si cum primùm potuerit capitolium ascenderit.* Est sententia ita distinguens *glossæ in d. l. Si quis instituitur, Baldi in l. Si pater, n. 27. C. de institut. & substit. & in dicta l. Si plures, dicto n. 32. Jasonis in l. 2. n. 6. C. de institut. & substit. Alexand. consilio 46. in princip. lib. 7. Gregor. Lop. in d. l. 7. tit. 4. part. 6. gloss. 4. Card. Tusch prætic. concl. lit. C. concl. 581. n. 5. & 6.*

Hujusmodi autem & in legatis conditionis implementum ita demum obligat, cum leviter, & habilitè impleri potest, verba sunt *Baldi in dict. l. Si plures, n. 32. C. de condit. infert. idem etiam tenet Augustin. Beroi. dicto consilio 28. n. 53. lib. 2. ubi tunc in legatis debere adimpleri conditionem, cum sine onere, aut sumptu impleri valet, notat, alique ex proximè citatis advertunt.*

7 Differentiæ † rationem inter conditionem legato, vel institutioni adjectam constituunt *dict. gloss. fin. in d. l. Si quis instituitur, §. 1. & ibi Bart. & Doctores, quos etiam sequitur Joann. Gutier. dict. consil. 17. n. 11. Quod hæres sicut legatarius non sit gravandus; qui majus periculum in institutione, ne testator sine hærede remaneat, quam in legato vertitur.*

8 Mixta † autem conditio (ut est hæc *si nupserit*) tam si legatis, quàm institutionibus absque alia temporis præfinitione adjiciatur, quandocumque ante hæredis, vel legatarii mortem poterit adimpleri, ut & jura in principio adducta probant; & in specie tenent *Socin. in d. l. Hac conditio, la 2. n. 2. D. de condit. & demonstrat. Deci. in l. 2. in princip. C. de institut. & substit. acutissimus Emanuël Acosta in l. Cum tale, §. Si arbitrato, D. de condit. & demonstrat. vers. Ultimò legis sententia, n. 20. Azeved. dicto consil. 4. n. 36. & 42. Gutier. d. consilio n. 14. Cardinal. Francif. Mant. de conjectur. ultim. volunt. libro 11. tit. 18. n. 26. vers. Ego autem puto, & n. 27. Didac. Spino de testam. gloss. 14. princip. n. 18. 19. & 20.*

Contrariam tamen sententiam (in proposita nempe *Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

pè specie deficere conditionem, si intra triennium † post pubertatem non impleatur, nuptiæque intra illud non fuerint celebratæ) probat singularis, & expressus *text. in l. 2. §. Ad filiorum, C. quando, & quibus quarta pars debeat, lib. 10. ubi ita tenent Bart. & Joann. de Platea, Jaf. in d. l. num. 6. C. de institut. & substit. Bald. in l. Placet, in fine, D. de liber. & posthum. Paul. Castrens. in d. l. Hac conditio, n. 2. Guil. Benedict. in cap. Raynuntius, verb. Cuidam Petro tradiderunt, num. 4. & 5. Cardinal. Mant. d. tit. 18. num. 26. qui licet dubium hoc putet; in foro obtinere forte dicit, receptioremque hanc sententiam testatur *Acosta ubi supra, Didac. Spino d. loco, num. 21. firmat latius Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 137. num. 9. & seqq. Francisc. Marc. decis. 683. tom. 1. Tobi. Nonius consil. 25. num. 6. Mutasup. const. Panor. cap. 47. num. 95. Maresc. var. resolut. lib. 1. cap. 73. num. 12. & 13. alios plurimos referens, Joan. Mar. Novar. quæst. foren. 68. n. 6. & seqq. p. 1. Castill. contrav. lib. 5. 2. p. cap. 115. num. 2. & seq. licet ex num. 5. contrarium tenentes referat, cumque eis teneat.**

Nec responsio ad *text. in d. §. Ad filiorum* à contrariæ partis sequacibus tradita, contendentibus in casu speciali, & dispensativè loqui; omnino satisfacit, cum generaliter intelligendum asserat. *Jaf. ubi proximè, supponantque alij cum eo relati.*

Si tamen pauperi † conditio hæc adjecta sit, dum ob paupertatem decènter, commodeque matrimonium contrahere non potest, prædicto trium annorum spatio non arctari; post illudque hæreditatem, legatumve deberi, indubitanter tenendum est, ex *text. in l. 1. D. de curat. bonis dand. & ex his, quæ supra n. 6. in fin. adnotavimus. Quinimò & pro impleta conditionem haberi, ex vulgari regula text. in cap. Cum non stat, de regul. jur. lib. 6. Quæ in conditionibus potestativis, mixtisque procedit, † text. in l. Multa, 6. & in l. In testamento, 31. D. de condit. & demonstr. l. 1. C. de instit. & substit. l. Turpia, 54. §. 1. & §. pen. D. de legat. 1. l. Uter ex fratribus, 32. vers. Plerumque, D. de condit. instit. cujus sunt verba: Plerumque enim hæc conditio, si uxorem duxerit, si dederit, si fecerit, ita accipi oportet, quòd per eum non stet, quominus ducat, det, aut faciat. Qui est in terminis nostris formalis, & expressus *text. de jure etiam Regio in l. 14. tit. 4. & in l. 22. tit. 9. part. 6. observant (præter ordinarios in dictis locis) Philipp. Corne. consil. 168. num. 12. lib. 3. Cardinal. Tusch. prætic. conclus. lit. C. conclus. 581. num. 8. estque communis secundum Marc. Anton. Peregrin. de fidei commiss. art. 16. n. 130.**

Idque sive gravatus conditionem omnino implere non valeat; sive possit de facto, non tamen honestè, † cum tunc posse non dicatur, juxta jura vulgaria, docuitque in specie *gloss. in d. l. 1. verb. Manifestum est, in fin. C. de instit. & substit. ibi: Item quod dicit hæc lex, est verum, si honestè potest nubere mulier, aliàs non excluditur, observant in iisdem terminis Joan. à Castillo contraver. lib. 4. cap. 25. n. 78. Marc. Ant. Peregrin. d. art. 16. n. 138.*

Quare si testator præciperet, hæve conditione hæreditatem relinqueret, vel legatum, ut hæres, aut legatarius cum persona indigna, † talive cum qua matrimonium honestè contrahere non posset, contraheret: licet conditioni non pareret, hæreditatem, aut legatum haberet. Imò talis conditio tanquam impossibilis de jure rejicitur, proque non adjecta reputatur, juxta *text. in l. Conditiones, 9. l. Conditiones, 14. l. Filius, 15. D. de condit. institut. l. Si à muliere, 29. §. Idemque, D. de milit. testam. l. 2. (a contrario sensu) C. de condit. & substitut. l. Non dubitamus, 20. & expressior in l. Cum ita legatum, 62. §. Videamus, D. de Condit. & demonstrat. Videamus (inquit*

Gajus) & si ita legatum sit. Si Titio nupserit. Et quidem si honestè Titio possit nubere, dubium non erit, quin nisi paruerit conditioni, excludatur à legato; Si vero indignus sit nuptiis iste Titius, dicendum est, posse beneficio legis cuilibet nubere l. 3. tit. 4. part. 6. ibi: E generalmentè son llamadas impossibiles segun derecho, todas las condiciones que son contra honestad de aquel a quien son puestas, o contra buenas costumbres. l. 14. in fin. eod. tit. & part. l. 32. tit. 29. ead. part. ibi: O contra su fama, o deshonora de los parientes del, non deve ser guardado tal mandamiento. estque communis, & concors omnium resolutio, quam (post antiquiores) tradunt Cardin. Franc. Mantica. de conjecl. ultim. volunt. d. lib. 11. tit. 18. num. 2. & 5. Tell. Fernand. in l. 30. Taur. n. 9. Pelaez de Mieres de majoratib. 1. part. quaest. 50. n. 10. & 11. uterque Molin. alter de Hispanor. primogen. lib. 2. cap. 13. n. 5. alter de justit. & jur. 1. tom. disputat. 207. Pat. Thom. Sanchez de matrim. libro 1. disputatio ne 33. n. 11. Leand. Galganet. de condit. & demonstrat. 1. part. cap. 2. n. 5. versic. Secunda impossibilis jure, & cap. 8. n. 12. Castill. controvers. d. lib. 4. cap. 25. n. 48. ubi generaliter, ac indistinctè dicti §. Videamus dispositionem procedere, quomodo-cumque inhonestas interveniat, proque non adjecta conditionem habendam, demonstrat, tenentque Joann. Sicchard. in dicta l. 1. n. 4. in fin. C. de instit. & substit. Eman. Costa in d. l. Cum tale, §. Si arbitrato, ampliat. 3. in princip. Galgan. Tell. & Mier. d. locis.

Unde sicut condito nubendi certæ personæ, tunc demum obligat, si gravatus eam honestè possit adimplere: ita cum intra certum tempus † nubendi

14 conditio adest, non aliter obligabit, aut excludet gravatum, quàm si honestè intra præfixum terminum cum posset conditioni parere, non paruerit, ob juris, quæ in utroque casu adest, impossibilitatem. De persona enim ad tempus † (ubi eadem præcipuè est ratio) valet argumentum, text. in l. Qui plures liberos, 38. in princip. & ibi Doctores, D. de vulg. & pupill. latè Nicol. Everard. in topic. legalib. loco 37. a persona ad tempus, Acoſta supra limit. 8. n. 2. Hoc probans argumento, quòd sicut conditio de non nubendo certo generi personarum; † quia non omnimodam; sed certarum personarum respectu viduitatem inducit, efficax est; dict. l. Cum ita legatum, 62. & l. Hoc modo, 63. de condit. & demonstrat. Sic etiam conditio non absolutam viduitatem, sed certi temporis respectu injungens. Et in terminis nostris, conditionem de nubendo intra certum tempus, si honestè intra illud adimpleri nequeat, non facere deficere † legatum, sicut in conditione de nubendo cum certa, & determinata persona, cum qua honestè contrahi non potest; asseverat (per jam dicta fundamentata) Castill. dicto c. 25. num. 54. præcipuè circa fin. & n. 55. ita judicatum in simili casu, imò & fortioribus terminis per Regium Hispanensem Senatam asserens, ibidem num. 1. in causa cujusdam dominæ Annæ de Quesada, cui patruus suus 1500. ducatos legaverat, si intra duos nuberet annos, quæ cum intra prædictum non nuberet tempus, sed post sextà morte testatoris annos, eam legatum petentem repellendam, legatumque ob conditionem non impletam defecisse, instabant testatoris hæredes; quorum objectionibus non obstantibus, in legatarie favorem contendentis sibi fore legatum, ac si conditioni paruisset, præstandum, cum per eam quominus pareret, non stetit, quia patrem habebat, cujus ad matrimonium intra biennium contrahendum non aderat consensus; judicavit Senatus. Idque etiam procedere, si non apparuisset, dictam legatariam intra præfatum tempus nubere voluisse, contradixisseque patrem, cum satis dicatur matrimonium patrem filiae impe-

dire, qui eidem maritum non quærit, cum ad patrem munus hoc pertineat, nec ei se filia absque dedecore possit ingerere, advertit idem ipse Castillo supra, n. 65. Quòd si dixeris.

Quibus accedit Baldi doctrina consilio 357. libro 1. tradentis: statuto disponente, ut Mediolanensis mulier extra Mediolanum sub hæreditatis privationis poena non nubat, privandam eam non esse, si patris jussu extra † nubat. Eandem protulit idem ipse Bald. sententiam in dict. l. 1. num. 9. C. de institut. & substit. quam probant Bertrand. conf. 148. vol. 1. Joann. Gratian. regul. 83. num. 9. Ludovic. Molin. de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 15. num. 22. vers. Idem magis, & cum aliis, quos refert P. Thom. Sanchez de matrim. libro 1. disput. 33. numero 13. Cum honestè contra, vel præter parentis voluntatem nubere filia nequeat, ut latius idem ipse prosequitur Sanch. lib. 4. disput. 23. num. 9. Petr. Ledesm. de matrim. q. 47. artic. 6. dub. 2. Bellarmine. eod. tract. capite 19. proposit. 3. P. Molin. de just. & jur. 1. tom. tract. 2. disput. 176. alter Molin. ubi supra. Joann. Petr. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 2. n. 6. cum seqq. Philip. Pasch. de virib. patr. potest. 2. p. c. 5. num. 26.

Quæ nostram quoque firmat, arguendo de loco ad tempus, † quod in jure validum est argumentum, text. in l. Vinum, 22. D. si cert. petat. Nicola. Everard. in locis legalib. loco 88. de tempore ad locum, Cardin. Dominic. Tusch. præct. conclus. lit. A concl. 505. Petr. Barboſ. ad leg. Hæres absens, 19. in princip. n. 69. in fine, D. de judic.

Sicut igitur conditio de nubendo intra certum locum sub hæreditatis, vel legati privationis poena, si honestè impleri non potest, non impedit quominus ea conditione rejecta, legatum vel hæreditas debeat: ita si conditio de nubendo intra certum tempus, † honestè intra illud adimpleri non valeat: si post illud impleatur, legatum, vel hæreditatem relictam conditione illa non obstante deberi dicendum erit.

Ex quibus omnibus deprehenditur manifestè, conditionem de nubendo intra certum tempus, vel simpliciter pauperi hæredi, vel legatario adjectam, si intra statutum terminum eam honestè ob paupertatem † suam implere non valeat, conditionis defectum non efficere quominus hæreditatem vel legatum non consequatur; si cum facultas adfuit, honesteque gravatus contrahere potuit, etiam post statutum terminum, vel si statutus non sit, post triennium à lege requisitum matrimonium contraxit, nec tunc d. l. 2. §. Ad filiorum locum habere Dispositionem. Quod in facti contingentia & habui, & obtinui, in cujusdam honestæ puellæ persona: cui quingentorum ducatorum summa si nupsisset, testamento relicta fuerant, postque nubilis ætatis annos per octo parum plusminusve cælebs, inuxorataque ob ejus paupertatem, cujus ratione sibi coæqualem, condignumque suæ conditioni maritum non repererat, stetit, quam legantis hæredes dicti §. Ad filiorum prætextu repellere conabantur, contra quos tamen dicta sententia est.

Specialia Quædam extra Quæstiones in ultimis voluntatibus.

S U M M A R I U M.

1. Conditione de nubendo certa, determinata persona adjecta, qualibet in conditione positarum ante illius implementum (mora etiam, vel culpa non interveniente) decedente, legatum corrui.

- 2 Limitatur si pauperi conditio hæc apposta sit.
- 3 Fidei commissum universale à filio post ipsius mortem alicui relictum, invivitam habet conditionem si sine liberis decesserit?
- 4 Fallit si hac formula pauperibus pro conscientie exoneratione, maleque ablatorum restitutione relictum sit. Et quid si de male ablatorum restitutione mentio non fiat? num. 6. & 7.
- 5 Animæ favor liberorum commodo, & favori prævalet.
- 8 Tacita pupillaris sub vulgari expressa filio impuberi facta contenta matrem pupilli non excludit.
- 9 Fallit si pauperes substituti sint.
- 10 Et an ut fallentia procedat, requiratur pro conscientie exoneratione, maleque ablatorum restitutione pauperum substitutionem fieri, vel etiam ea non facta vera sit? & num. 11.
- 12 Pupillaris expressa matrem excludit.
- 13 Ampliatur ut etiam à legitima matrem excludat.
- 14 Et etiam in conscientie foro.
- 15 Fallit si mater inops sit, quæ legitima tunc privari non potest.
- 16 Legatum consanguineis pauperibus factum, potius ex pia causa, pietatisque ratione, quàm sanguinis factum præsumitur.
- 17 Tale legatum ut pium debetur, etiam si omnes juris civilis solemnitates non fuerint servatæ.
- 18 Legata ad pias causas in minus solemnibus testamentis relicta, licet alia non teneant; ipsa tamen valent.
- 19 Miserabilibus personis relictum ad pias causas factum censetur. Intellige ut n. sequent.
- 21 Quælibet dispositio de prima tantum intelligitur vice.
- 22 Fallit miserabilium personarum favore, quibus legatum relictum, annuum præsumitur.

Primæ hujus tractatus partis ordinem servando, ubi aliqua extra quæstiones specialia ei pertinentia in calce adjecimus: huic pariter secundæ alia, quæ ultimas voluntates respiciunt, necimus.

Ergo, licet in conditione de nubendo certæ, & determinatæ personæ, qualibet in conditione adjectarum ante conditionis implementum (mora etiam vel culpa non interveniente) persona decedente, legatum corruat: *text. in l. testamento, la 2. in ordin. 31. D. de condit. & demonstrat. l. Legatum, 4. C. de condition. in fert. de jure Regio text. in l. 14. tit. 4. & l. 22. tit. 9. part. 6. tenentque (præter Scrib. in dict. locis). Cardin. Mant. de conject. ultim. volum. lib. 11. tit. 18. n. 37. Ludovic. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. c. 13. n. 23. communem dicens, Jac. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 183. n. 40. & 41. & præsumpt. 146. num. 22. eod. lib. P. Thom. Sanch. matr. lib. 1. disp. 33. n. 24. quamvis referat ibi P. Ludovic. Molin. de justit. & jur. 1. tom. tr. 2. disput. 206. in fin. & disput. 207. asserentem, conditionem mixtam (ut est hæc de nubendo) pro impleta haberi si altera persona cum qua contrahendum matrimonium foret, è vita migret, secus si ipsa met gravata. Sed in quolibet casu conditione hac deficiente, legatum deficere; firmant apertè dicta jura Peregrin. etiam de fidei commiss. art. 16. n. 139.*

Si tamen pauperi & conditio hæc de nubendo certæ personæ adjecta sit, etsi persona conditioni apposta decedat; deberi nihilominus legatum; haberique tunc pro impleta conditione; aliter atque si diviti quantumvis dotis ratione relinquatur; tenens Bald. Novel. de dot. 1. p. privileg. 76. ad fin. vers. Potest dici, & privileg. 77. Didac. Cov. de testam. c. 3. n. 15. vers. Quintò inde colligitur, Card. Mant. d. lib. 11. tit. 22. n. 32. & 33. Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 5. Ordinam. vers. Est tamen notandum. Thom. Velasco Paup. de Priv. Tom. I.

Sanch. ubi sup. n. 25. Pereg. d. loco, num. 104. Jacob. Menoch. d. lib. 4. præsumpt. 146. n. 22. & præsumpt. 183. n. 44. assentiturque Greg. Lop. in d. l. 14. tit. 4. par. 6. gloss. 4. verb. Se muera.

Item, quamvis fidei commissum universale a filio & post ipsius mortem alicui relictum, si sine liberis decesserit, intelligatur, invivitamque conditionem hanc habeat, ex eleganti satisque noto Papiniani responso in l. Cum avus, 101. D. de condit. & demonstrat.

Si hac formula testatore pauperibus & relinquat, eosve pro conscientie exoneratione, maleque ablatorum restitutione substituat; conditionem illam non subaudiri; firmant And. Barbat in repet. l. Cum acutissimi, C. de fidei comm. ex n. 282. Tiraq. de privileg. piæ caus. privileg. 17. & 18. Guil. Benedict. in repet. c. Raynuntius, verb. Si absque liberis, n. 25. de testam. Eman. Acoft. in c. Si pater. verb. Si absque liberis n. 18. eod. tit. in 6. latè Joseph. de Ruslic. ad d. Cum avus, lib. 2. c. 3. n. 1. & seqq.

Animæ namque favorem & liberorum commodo prævalere, facereque conditionem illam, & d. l. Cum avus præsumptionem deficere, cessareque docuit (post Bald. Aret. & alios ibi adductos) idem ipse Ruslic. eod. loco ex Tobia c. 2. Pelle pro pelle, & omnia quæ habet homo donat pro anima sua d. n. 1. multisque seqq. firmans.

Quod tamen non tam pauperum ratione, & eorumque favore, sed conscientie exonerationis videtur constitutum. Si enim pauperes aliave pia causa fuisset filiiis substituta, nec de male ablatorum restitutione mentio fieret, prædictam fore subintelligendam conditionem, si sine liberis decesserit, tradit ex plurimis Acoft. loco n. 17.

Malè autem ablatorum mentione in substitutione facta & etiam pia causa substituta non fit, præfatam non subaudiri conditionem; observat idem ipse ibi n. 18. vers. Ego noto.

Cujus generis illa etiam videtur assertio, quod licet tacita pupillaris & substitutio sub vulgari expressa filio impuberi facta, contenta (juxta text. in l. 4. de vulg. l. Quamvis. C. de impuber. & aliis substit.) matrem pupilli non excludat; l. ult. C. de instit. & substit. gloss. in l. Precibus, 8. ver. Omnimodo, C. de impub. & aliis substit. Alex. (communem dicens) in l. Centurio, n. 58. D. de vulg. & pupil. & ibi Jaf. n. 22. & in d. l. Precibus, n. 6. ubi etiam Curt. Jun. n. 20. Covar. communem quoque dicens in d. c. Raynuntius, §. 4. n. 6. Infinitos referens, de communi, & magis communi sæpè attestans novissimè Vincent. Fusar. de substit. q. 157. n. 1. & seq. materiam, & conclusionem hanc plenissimè tractans, multis ampliationibus, & limitationibus exornans.

Si tamen pauperes & substituti sint, pupillaris tacita matrem excludit, ex sententia Ang. n. 5 Castrens. n. 8. Alex. n. 6. Jaf. n. 8. Rimi n. 235. in d. l. Precibus, Alex. in l. 2. n. 36. D. de vulg. & conf. 38. lib. 1. & conf. 12. n. 25. lib. 3. Eman. Acoft. in d. c. Si pater, p. 2. verb. Ipsis pauper. n. 5. & verb. Superstite matre num. 11. Paris. conf. 86. n. 75. lib. 2. Rolan. à Val. conf. 69. n. 28. lib. 1. Ant. Gom. var. tom. 1. c. 4. n. 10. Menoch. de succes. progres. lib. 2. §. 11. n. 34. & 2. 15. n. 120. Mich. Cras. in §. Substitutio, q. 31. n. 7. Card. Mant. de conject. ul. vol. lib. 5. tit. 15. n. 34. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. p. 39. n. 90. Alex. Trenta. de substit. p. 1. c. 12. n. 24. Masc. de prob. conclus. n. 1171. n. 6. Surd. de alim. t. 12. q. 5. n. 157. Nicol. Intrigl. de substit. cent. 1. q. 92. n. 131. & seqq. Vinc. Fusar. d. q. 157. multos ex his referens n. 55. Cardin. Tusch. l. P. conc. 169.

Ita demum tamen assertionem hanc procedere, si pro conscientie & exoneratione, maleque restitutione ablatorum pauperes substituantur; contentunt

dunt *Soci. in d. 2. n. 37. D. de vulg. Deci. in l. Precibus, n. 14. Guil. Benedict. in d. c. Raynuntius, verb. Si absque liberis, el. 2. n. 89. & ibid. Covar. de n. 6. vers. Qua in re, Alex. Trentacin. d. capit. 12. in fin. Didac. Spino in specul. testamen. tit. de vulg. n. 27. Vincent. Fusar. d. loco, n. 57. Joseph. de Rustic. ad d. l. Cum avus lib. 2. d. c. n. 8.*

Licet indistinctè in utroque casu matrem excludi, † velint *Rip. in d. l. 2. de vulg. n. 32. Cardin. Mant. d. t. 15. in fin. Nicol. Intrigliol. d. quæst. 92. n. 134. & seqq.*

Quæ ne aut pauperum, miserabiliumque privilegia suppressere; aut non competentia videamur assignare, adnotamus.

Ita pariter et si pupillaris expressa † matrem excludat; ut probant *text. in d. l. Precibus, 8. C. de impuber. & ali. substi. l. Luitius, 45. D. de vulg. & pupill. l. Papinianus, 8. §. Sed nec impuberis, D. de inoffic. testam. c. 1. §. fin. de testam. lib. 6. lib. 12. tit. 5. part. 6. Bart. in d. l. 2. n. 3. & 31. D. de vulg. & ibid. Alexand. n. 28. Jas. n. 30. Rip. num. 44. Socin. Jun. n. 94. latè Peregrin. conf. 32. lib. 2. Mechac. de succes. progres. §. 15. n. 16. & 57. vers. Primò ergo quæro, Mant. de conjectur. ult. volunt. lib. 5. tit. 8. n. 12. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 38. Alexand. Trentac. de substi. part. 2. capit. 16. intrigliol. eodem tract. cent. 1. quæst. 90. hos, multosque alios referens Vincent. Fusar. de substi. 156. num. 1. qui materiam hanc plenè per totam discerit, & præter alias, quæ conclusioni huic ampliaciones assignat, unam quæ ad institutum nostrum pertinet, ejusque ampliacionem, ut speciale paupertatis favore deducamus, decerpimus: Ut nempe etiam à legitima † matrem excludat; quam tradit *n. 14. ex sententia Bart. in d. l. 2. D. de vulg. n. 31. & ibid. Rip. n. 44. Alciat. 55. & Socin. Jun. n. 67. Alberic. in rubric. ejusdem tit. n. 46. Deci in de leg. Precibus, n. 9. & Rimin. Jun. n. 90. Covar. in c. Cum esses, n. 12. de testament. & in d. c. Raynuntius, §. 4. n. 6. Peregrin. d. conf. 32. n. 14. & seqq. & conf. 68. n. 7. lib. 2. Surd. conf. 212. n. 1. Menoch. conf. 362. n. 30. Cephal. conf. 672. n. 12. & conf. 291. n. 8. Mant. de conjectur. ultim. volunt. lib. 5. tit. 11. n. 14. 15. & 37. Alexand. Trent. de substi. par. 2. capit. 16. Fach. controvers. lib. 4. c. 42. aliorumque multorum, quas latè recenset.**

Ampliacionem, conclusionemque hanc ampliatur etiam in foro conscientie, † nec in eo matri legitima debeat; allegat *Socin. Sen. in d. l. 2. D. de vulg. n. 20. & ibid. Rip. n. 45. Curt. Jun. in d. l. Precibus, n. 14. & Rimin. Jun. n. 143. Cost. in d. c. Si pater, par. 2. in verb. Superstite; n. 9. Crot. in c. 3. de constit. in 6. in 1. notab. & ibid. Gomez. n. 19. Menoch. in d. §. 15. n. 16. & 17. versic. Contrariam, qui longè veriore hanc dicit, & de succes. creat. lib. 1. §. 1. n. 25. Alexand. Trentac. in d. c. 16. n. 5. ubi ab hac non esse recedendum firmat, Intrigliol. d. quæst. 91. n. 23. Fachin. d. c. 42. vers. Controv. etiam multosque alios, quibus summæ autoritatis addo. P. Molin. de justit. & jure, tr. 2. disput. 184. n. 18.*

Fallit tamen si mater inops † sit, quia legitima tunc privari non potest, *Rip. in d. l. 2. de vulg. n. 45. Larainl. Si quis à liberis, §. Item rescriptum, n. 10. D. de liber. agnosc. Menoch. d. libr. 4. præsumpt. 38. n. 22. Alexand. Trentac. d. capit. 16. in fin. Intrigliol. de quæstio. 91. in fin. Hieronym. Ceval. commun. contra commun. quæstio. 70. num. 7. Vincent. Fusar. d. quæstio 156. n. 24. P. Molin. d. loco, Thessaur. decis. Pedemont. 200. n. 2. Vincent. Carot. singul. 355. in fin.*

Item legatum consanguineis pauperibus † factum, potius ex pia causa, pietatisque ratione, quàm sanguinis factum præsumitur, ut elegantissimè per

multa jura, fundamenta, & rationes, contrariis respondendo, tradit *Jas. conf. 183. per tot. ex vers. Sed præmissis non obstantibus. Et si contrarium teneant multi relati à Tiraq. de pia caus. in præfat. num. 16. qui tamen n. seq. in priorem inclinat, alios etiam referendo dictam primam quoque tenent sententiam Jacob. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 15. n. 9. Steph. Grat. discept. Forens. tom. 4. c. 605. n. 28. Camillo Borello, aliisque relatis novissimè Joseph. Ramoni conf. 95. n. 129. eamque defendit Doctor. Marta in sum. successionis legalis, 4. par. quæst. 18. art. 4. n. 14. vers. Contrariam opinionem, n. 15. 16. & 31. Undè infert, tale legatum ut piura deberi, etiam si omnes juris civilis in eo solemnitates † non fuerint servatæ, ex *Ces. hal. conf. 216. n. 24. & seq. vol. 2. Mant. de conjectur. ult. vol. lib. 6. tit. 3. n. 14. & Everar. à libertate ad piam causam, in fin. Cum legata ad pias causas in minus solemnibus † testamento relicta, et si alia non teneant; ipsa tamen valeant, ut (Anan. Imol. Covar. & Vazq. relatis) tradit, quod in cæteris aliis miserabilibus personis (quas figi latim recenset n. 18. retulimusque Nos in præfat. prima partis n. 7. & seqq.) procedere firmat, et que legatum factum † ad pias causas factum censerit, ex *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 115. n. 10. post Spec. Bald. Aretin. Tiraq. & alios ibi adductos, & diximus in prima part. Qui tamen Marta pro hujus regulæ declaratione hæc n. 19. ibi adjicit. Intellige † hanc declarationem, ut legata facta miserabilibus personis, dicantur pia, quando concernunt actum pietatis: nam relictum pecuniarum factum mercatori diviti, non est ad pias causas: quoniam ille non est constitutus in necessitate: sed si relinquatur aliquid in auxilium mercatorum, & aliorum advenarum, qui solent in civitatibus alienis gravari, & legatum concerneret exonerationem illorum gravaminum, diceretur ad pias causas. Item si quid relinquatur meretricibus pro illis sublevandis, & ad pœnitentiam reducendis, est ad pias causas, ita ut personis miserabilibus legata facta. Aliquando dicuntur pia respectu ipsarum personarum: aliquando dicuntur pia intuitu causæ piæ propter quam illi relinquatur; licet omnes prædicti miserabiles gaudeant privilegio l. unic. C. quando Imperat. inter pupi. & vid. & earum causæ sint mixti fori, ut latius scripsi in tr. de jurisd. part. 2. c. 21.***

Præterea licet quælibet dispositio de prima † tantum vice intelligatur, juxta *legem Boves, 89. §. Hoc sermone, D. de verb. signific. & plenè tradita à Nobis 1. par. quæst. 16.*

Miserabilium tamen personarum † favore prima non extinguitur vice, legatumque eis relictum annum præsumi; dixit (ex sententia Francisc. Vivi. decis. 87. lib. 1. quod tamen apud eum non inveni) *Joann. Aloys. Ricci. decis. 126. Curie Archiep. Neapol. n. 4. in casu favorabili annum legatum præsumi, nec unica præstatione finiri firmans ex l. Legatum, & ibi Bart. D. annu. legat. & Cuman. in l. Eum qui Kalendis, D. de verb. oblig.*

Utrum in delictis ab eorum pœna & infamia alias incurrenda, excusat paupertas?

SUMMARIUM.

- 1 Paupertas non excusat à peccato, nota, ac pœna mulierem, quæ ejus obtentu adulterium commisit, turpemve se prostituendo vitam elegit.
- 2 Paupertas non excusat simoniacos ab infamia, & aliis pœnis contra eos jure statutis. Contrà n. 106. & seqq.

- 3 Nec usurarios.
Usura similis est simonia, & de uno ad aliud valet argumentum, ibid.
- 4 Usurarum crimen infamiam irrogat?
Omni jure prohibitum est.
- 5 Fœnoris nomen, extra naturam est, ibid.
- 6 Usurarum exactio nec pro captivorum redemptione permittitur, & n. seq.
- 7 Nec pro cultu Divino.
- 8 Divino cultui destinata ob captivorum redemptionem vendi possunt.
- 9 Nec pro alendis pauperibus, pupillis, viduis, vel quibusvis aliis miserabilibus personis, quavisve causa pia usura committenda est.
- 10 Non sunt facienda mala ut bona eveniant.
- 11 Pietatis prætextu impietas committenda non est.
- 12 Nec ob propriam paupertatem levandam usura committenda est.
- 13 Quod quis in alios facere prohibetur, in se ipso non debet judicare concessum.
- 14 Nulla ratione, nec etiam vitæ conservanda, fas est peccare potiusque mala omnia debet quis pati, quàm peccato consentire.
- 15 Qui non habet in ære, luat in corpore. Limita ut n. 118. Intellige ut n. 119.
- 16 Paupertas regulariter in delictis non excusat. Contra n. seqq.
- 18 Fur est infamis, & aliis gravissimis pœnis punitur, & n. 20. remissivè.
- 19 Furtum est gravissimum delictum, omni jure prohibitum.
- 21 Qui paupertate levandæ causa furtum committit, excusatur, tamque à peccato, quàm ab infamia, & aliis pœnis immunis est.
- 22 Amplia etiam in gravi necessitate, ut ibi.
- 23 Perjurus multas patitur pœnas; inter quas infamiam, & n. 24.
- 25 Et ipso jure infamiam incurrit.
- 26 Perjurium teterrimum est nefas omni jure prohibitum.
- 27 Qui ob paupertatem promissa cum juramento non adimplet, à perjurio immunis est. Impedimentum, difficultas, impossibilitas, seu necessitas qualiter à perjurio excusent? ibid. remissivè. Et quid si jurans difficultatem seu impotentiam promissum adimplendi providit? ibid.
- 28 Apostata Ordinis seu Religionis gravissimè apostatando peccat, infamiam & alias pœnas incurrit.
- 29 Filius ut parentum paupertati subveniat Religionem deserere potest.
- 30 Et an absque Superioris licentia, vel eo renitente, habituque dimisso? Et quæ ad id desideretur paupertas? remissivè. Et quid de parentibus quoad filios? & de fratribus quoad sorores, vel fratres? n. 31.
- 32 Alearios, sive domum ludi tenentes gravibus afficiunt jura pœnis. Ludi domus quæ mala afferant?
- 33 Domus ludi publicatur. Limitatur in paupere, n. 34.
- 35 Domum ludi tenens etiam pauper hodie lege Regia punitur, & qualiter?
- 36 Liberum hominem vendere, pignorare, vel alienare, teterrimum est nefas, gravibus pœnis contra parentes etiam vindicatum.
- 37 Propter paupertatem filios distrahere parentibus licet.
- 38 Dies festi sanctè ac devotè sunt tractandi, in eis, que corporalis labor prohibetur.
- 39 Paupertas in Dominicis etiam diebus laborantem excusat. Ampliatur, num. 40. Intellige ut n. 41.
- 42 Judiciorum strepitus diebus festivis conquiescere debet, litesque & jurgia cessare.
- 43 Causæ pauperum, & miserabilium personarum etiam diebus festis agitari poterunt.
- 44 Depositarius in proprios usus re deposita utens furtum committit.
- 45 Limitatur in paupere.
- 46 Jussus illius qui imperare potest, ab infamia, & pœna excusat eum, qui actum facit, per quem si jussus non foret, eam incurreret.
- 47 Limita in atrocissimis delictis.
- 48 Paupertatis potens imperium, omnibusque dominatur.
- 49 Nil turpe quod vi, aut necessitate fit, ex quorundam sententia; & inculpabile est judicium, quod necessitas intulit.
- 50 Necessitas facit licitum, quod in lege licitum non erat.
- 51 Et legi non subjacet.
- 52 Paupertas necessitatis species est.
- 53 Multa non nisi pro peccato, delictoque imponitur.
- 54 Paupertas à multa, ejusque condemnatione, ac solutione liberat.
- 55 Multa ob paupertatem semel remissa licet melior fortuna superveniat, amplius non exigitur.
- 56 Judex an ob paupertatem præcisè multam teneatur remittere? vel in ejus resideat potestate?
- 57 Mercatura exercitium exosum est, & vix sine peccato exercetur: Nisi paupertatis ratione ut ibi. Et an etiam Clericus mercaturam, Tabellionis, Notarii, Procuratoris, vel Advocati officium exercens paupertatis ratione excusetur? ibid. remissivè.
- 58 Lenocinii crimen gravissimum est, & multa de ejus atrocitate & pœnis, remissivè. Gravius est adulterio, ibid.
- 59 Infamiae notam ipso jure ingerit.
- 60 In Regno Neapolitano sola magna Curia Vicariæ de eo cognoscit.
- 61 Detestabilius est, quod parentes in filias committunt.
- 62 Parentes lenocinium in filias committentes ut paupertati suæ subveniant, an excusentur? & num. seqq.
- 63 Meretricari, aut adulterium committere ob paupertatem non licet.
- 64 Lenocinium facere, non minus est, quàm corporis quæstum exercere.
- 65 Intellectus ad text. in l. Palam, 43. §. Non est ignoscendum, D. de ritu nupti. & n. seqq. Paupertas, & necessitas an differant; & in quo? ibid. d. n. 66.
- 67 Nulla necessitas etiam extrema peccatum mortale excusat.
- 68 Adulterium, injustave copula nulla causa justificari potest.
- 69 Furari non dicitur, qui in extrema necessitate rem alienam aufert.
- 70 Necessitatis tempore omnia sunt communia.
- 71 Commune quod est, meum est.
- 72 Fornicatio à furto in quibus differat.
- 73 Argumentum à contrario sensu non procedit ubi absonus resultat intellectus, vel peccatum.
- 74 Dispositio peccati nutritiva non valet.
- 76 A pœna peccati jure statuta ex aliqua circumstantia, non tamen à peccato ipso quem liberari sæpè accidit, & n. seqq.
- 77 Corporalis injuria non etiam magna gravis est, & qualibet pecuniaria major.
- 78 Corporalis injuria atrox dicitur.
- 79 Qualibet præcussio manu, flagello, aut quovis instrumento in non subditum, de se peccatum mortale est, nisi facti modicitas excuset.

- 80 Injuriam inferens jussit ejus cui imperandi potestas est à pœna legis excusatur, non tamen à peccato.
- 81 In illicitis Superiori obediendum non est. Ampliatur n. 82. & 83.
- 84 Per obedientiam malum fieri non debet, licet aliquando bonum, quod agitur debeat intermitteri.
- 85 Nullus metus amissioni bonorum, nec etiam vitæ à peccato mortali excusat.
- 86 Offendens, vulnerans, vel occidens alium propter Superioris, vel tyranni minantis mortem metum in foro exteriori excusatur.
- 87 Lenocinii crimen quoad forum exterius paupertate excusatur, licet non quoad interius. Ampliatur n. seq.
- 89 Adulterium nulla necessitas nec in foro exteriori excusat.
- 90 Diversitatis ratio inter hunc, superioresque lenocinii, & simplicis fornicationis casum, & tribus n. seqq.
- 91 Qui volentem nec importunis precibus coactam virginem stupravit, à pœna c. 1. de adulter. liberatur.
- 92 Uxor sui potestatem non habet, sed maritus.
- 93 Milius agit lex quàm, homo.
- 95 Fornicatio simplex, aut concubinatus de jure civili nec prohibitus, nec punibilis erat.
- 97 Lex debet intelligi secundum titulum sub quo jacet.
- 98 In nuptiis contrahendis, non solum quod licet, sed quod honestum est inspicitur.
De jure civili quibus cum personis matrimonium contrahere fas non erat? ibid.
- 99 Pœna non nisi in casibus à jure expressis irrogatur.
- 100 Nec ad alios debet extendi.
- 101 Nec ex similitudine rationis.
- 102 De Amoris vi ejusque excusatione multa remissive.
- 103 Mulier quæ amore capta sui copiam fecit, à pœna excusatur, nec meretrix, infamis aut turpis dicitur persona.
- 104 Et ea instituta non potest frater fratris testamentum inofficiosum tanquam turpi instituta persona, dicere.
Intellectus ad text. in l. Fratres, 27. C. de in officios. testam. & in §. Soror. institut. eod. i. id.
- 105 Necessitas non minus imperium, quam Amor habet, sed potentius, & n. sequentib.
- 106 Simonia an & qualiter paupertate excusetur? Qualiterque? incuratur?
Simonia definitio, ibid.
- 107 Ministro Ecclesiastico pauperi an liceat aliquid temporale pro spirituali, vel sub spiritualis rei obligatione recipere, exigere, vel licite detur? & n. seqq. Et an super eo pacisci? n. 112.
- 109 Prophetas bonos modica numerata pro prophetia victus causa accepisse, in veteri testamento legitur.
- 110 Sacerdos qui ex beneficii fructibus commodè se alere non potest, absque simonia labe Sacramenta, divinaque officia, ut sibi oblationes solitæ dentur, populo subtrahere potest, intellige ut n. seqq.
- 113 Intellectus ad text. in cap. Quoniam 40. de simon.
Monasterium pauper an pro ingressu monachi aliquid absque simonia labe exigere, aut super hoc pacificum ingrediente possit? ibid.
- 114 Et quid in Monasterio divite?
Intellectus ad text. in extravag. 1. de simon. ibid.
- 115 Intellectus ad text. in c. unic. §. Sanè, de stat. regul. lib. 6. remissive. Et ad Concil. Trident. ses. 25. c. 3. de reformat. regul. ibid. remissive.

- 116 Pauper non dicitur, qui pecunias ad usuras credere valet.
- 117 Pauper creditur, qui mutuum sub usuris accipit, & ex eo paupertas probatur.
- 121 Paupertas in quam quis sua culpa incidit, ad casum non ordinata in presenti specie excusat.

Q U Æ S T I O. LXV.

Negativam partem in proposita quæstione plura jura, autoritates, & rationes probant. Primò enim à peccato, labe, nota, ac pœna paupertatem non excusare mulierem, † quæ ejus obtentu adulterium commisit, tuncve se prostituendo, vitam elegit, decessit celebris text. in l. Palam, 43. §. Non est ignoscendum (ubi notat gloss. verb. Elegit, Alberic. n. 3. & Fulgos. in princip.) D. de ritu nuptiar. text. & ibi notatur in cap. Ex literis, 5. extra de divort. gloss. 1. in c. significasti, 4. eod. tit. Bald. in l. Acceptam, n. 61. C. de usur.

Secundò, nec simoniaca labe, & infamia † (qua jus simoniacos afficit, c. 1. dist. 9. c. fin. 1. q. 3. cap. Sanè, 4. in ord. 15. q. 3. cap. Ex diligenti, 17. & ibi gloss. infamia, de simon. excusat, neque aliis pœnis contra eos statutis) capit. Si quis Episcopus, cap. Presbyterium, cap. Reperiuntur, 1. q. 1. cum aliis ibi, cap. Patet, 27. in ord. 1. q. 7. capit. Inquisitionis, 21. de accusat.) à simoniæque vitio liberabit paupertas, text. est (& ibi gloss. 1. Abb. & cæteri) in c. Quoniam, 40. de simon. docentque Speculat. in tit. de simon. n. 7. Vital. de Camban. in tractat. de clausul. tit. de metu matrimon. n. 15. Guil. Rodan. in tract. de simon. ment. par. 2. c. 29. n. 17. & seqq.

Ex quo & tertio, idem in usurarum † crimine dicendum venit, cum simoniæ similis sit, de unoque ad aliud valeat argumentum; ut notant Hostiens. in summ. de simon. num. 6. vers. Item comparatur, Augustin. Beroi. cons. 207. n. 14. lib. 3. Tiber. Decian. tractat. crimin. lib. 5. c. 85. n. 3. Ideoque neque infamiam † quam irrogat (l. Improbium fœnus, 20. C. ex quibus caus. infam. irrog. capit. Infames §. Porro, 3. quæst. 7. cap. Infamis, 6. quæst. 1. l. 4. tit. 6. par. 7. vers. E otrosi son enfamados los usurarios, l. 5. circa fin. tit. 6. lib. 8. novæ Reg. Collect.) tollere, aliasque pœnas tanto ne fas relatis juribus, & aliis dignissimè impositas paupertatis prætextus poterit. Quippe quod omni jure, † Divino, naturali, & Positivo prohibitum sit, ut tradunt (post alios) Farinac. decis. 2. n. 1. lib. 2. Surd. cons. 459. numero 1. Cavalcan. decis. 1. n. 4. part. 2. multis adductis P. Sales in tract. de usur. dub. 3. Marquard. de Susar. in tract. de Judæis, & aliis infidelib. cap. 11. numero 2. Covar. variar. lib. 3. capit. 1. numero 5. & seq. Extra naturamque usurarum fœnorisve nomen esse; testatur Senec. de benefic. lib. 7. capit. 10. ubi hæc: Quid fœnus, & Kalendarium, & usura nisi humanæ cupiditatis extra naturam quæsitæ nomina.

Ideoque nec pro captivorum redemptione † usurarum exactio permittitur text. in c. Super eo, 4. de usur. Joann. à Capistrano de usur. 1. par. secunda. partis principalis, num. 2. Osasc. decis. Pedemon. 137. num. 19. vers. Præterea si pro vita captivi, Fabian. Genuens de cambiis) n. 33. Petr. de Barsio in director. electionum cap. 33. num. 6. ubi etiam, quod nec pro cultu † Divino usura committenda est, cum neque pro redemptione captivorum (ob quam Divino cultui destinata † vendi possunt, cap. Aurum habet Eccl. clesia, 12. quæst. 2. & gloss. in summ. ead. causa, & q.) committi debeat, nec possit.

Nec pro alendis pauperibus, † pupillis, viduis, vel quibusvis aliis miserabilibus personis, quavis causa pia Fabian. Genuens. d. tr. n. 32. v. Et si quis piam diceret.